

Recensioner och debatt om Vietnam var nära

Om Åke Kilander, *Vietnam var nära: En berättelse om FNL-rörelsen och solidaritetsarbetet i Sverige 1965–1975* (Leopard förlag 2007)

Nedan har samlats ett antal recensioner och debattinlägg om Åke Kilanders *Vietnam var nära*. De flesta av inläggen är i högre eller lägre grad kritiska mot olika aspekter av bokens historiskskrivning (utom Kalle Holmqvists och Ulf Karlströms recensioner, samt Kilanders svar på kritiken). Vi skulle gärna ha tagit med fler recensioner, men eftersom de flesta publicerades i den vanliga pressen så har vi av copyrightskäl sett oss tvungna att avstå från flertalet av dessa – för publicering krävs antingen tidningens eller recensentens godkännande (i den mån vi lyckas få klarttecken för publicering kommer vi att komplettera samlingen). Vänsterpressen, varifrån många av texterna nedan har hämtats, är inte lika kinkig och vi har dessutom i de flesta fall tillfrågat skribenten som undantagslöst gett tillstånd för publicering – vi tackar alla för detta tillmötesgående. – *Red*

Kompletterad och uppdaterad 1/12 2021

Innehåll

<i>Kalle Holmqvist</i> : FNL-arna hade rätt!.....	1
<i>Kim Salomon</i> : FNL-bok undviker de svåra frågorna	2
<i>Stefan Holm</i> : Vietnam var nära.....	3
<i>Ulf Bjerén</i> : Kritik mot ”Vietnam var nära”, publ. i nr 21:.....	7
<i>Stefan Holm</i> : Svar till Ulf B.	8
<i>Ulf Karlström</i> : Rörelsen växte underifrån.....	8
<i>Kjell Östberg</i> : Det var rätt att göra uppror!.....	10
<i>Per-Åke Westerlund</i> : Vietnam var nära – Ett nytt försök att skriva FNL-gruppernas historia .	14
<i>Mats Parner</i> : De flerdubbla lojaliteternas skede	16
<i>P-O Mattson</i> : En misslyckad historik	21
<i>P-O Mattson</i> : Lärdomar av den svenska FNL-rörelsens uppgång och fall.....	25
<i>Åke Kilander</i> : Svartmålning av FNL-rörelsen	33
<i>Per Olof Mattson</i> : Den som inte lär av historien, är dömd att upprepa den	37
<i>Martin Fahlgren</i> : ”Vietnam var nära” – ett brev till Åke Kilander	38
<i>Martin Fahlgren</i> : Vietnam var nära – Vem svartmålar vem?	49
<i>Kristoffer Ejnermark</i> : Kritiken mot DFFG – ett svar till Åke Kilander	57
<i>Åke Kilander</i> : Kritiken saknar grund	58
<i>Kristoffer Ejnermark</i> : Debattartikel i <i>Clarté</i> om maoist-stalinismen inom DFFG	59

Kalle Holmqvist: FNL-arna hade rätt!

Äntligen kommer en bra bok om De förenade FNL-grupperna (DFFG), som 1965-1975 bedrev solidaritetsarbete för Sydvietnams nationella befrielsefront (FNL).

Det var till stor del DFFG:s förtjänst att Sveriges utrikespolitik förändrades under 1960- och 1970-talet. Regeringen avvek från sin tidigare pro-imperialistiska anpassningslinje och bedrev en alltmer solidarisk och självständig utrikespolitik. Det gick inte av sig själv. De första FNL-demonstrationerna 1965 slogs ner av polis. Men FNL:arna lät sig inte provoceras utan fortsatte demonstrera fredligt. Till slut var de så många att polisen inte kunde göra något.

Något politiskt stöd hos arbetarrörelsen och den etablerade vänstern hade de inte. 1965 tyckte det gamla kommunistpartiet (blivande VPK) att det var alldeles för radikalt att kräva att USA skulle lämna Vietnam. Socialdemokraterna och VPK drev istället en egen Vietnam-kommitté som krävde ett mer allmänt "fred i Vietnam" istället för "USA ut ur Vietnam". (För hur skulle USA bara kunna lämna Vietnam? Det skulle bli kaos och elände? Dessutom var det väl aldrig ens fel när två träter?).

Men redan sju år senare, 1972, samarrangerade DFFG, VPK, socialdemokraterna och det maoistiska KFML ett gemensamt första maj-möte. På Norra bantorget i Stockholm samlades 50.000 människor under parollen "USA ut ur Indokina". Samma år slöt alla riksdagens partier, alltså även moderaterna, upp bakom ett upprop i protest mot bombningarna av Hanoi.

Den vänstervåg som präglade 1970-talet bestod inte så mycket i att vänsterpartier fick ökat stöd. Utan snarare i att samtliga etablerade partier, från vpk till moderaterna drevs åt vänster. Av ett starkt opinionstryck underifrån. Nu när den svenska utrikespolitiken svängt om igen, är historien om hur det gick till viktigare än någonsin.

DFFG använde sig av det man kallade enhetsfronttaktiken. Kring rörelsens program skulle människor från i princip alla politiska läger kunna samlas. När FNL-rörelsen växt sig tillräckligt stark fick man många medlemmar från centerpartiets och folkpartiets ungdomsförbund.

Efter USA:s invasion av Kambodja 1970 utökades kampen till att gälla frihet för hela Indokina (Vietnam, Laos och Kambodja). Även om DFFG koncentrerade sig på Indokina så tog organisationen även principiella uttalanden mot den sovjetiska imperialismen. Detta ledde till konflikt med den sovjetvänliga vänstern men var en förutsättning för att få en folklig förankring.

Flera utbrytningar från "vänster" gjordes. 1968 var det stollarna i rebellrörelsen. 1970-71 var det dels trotskisterna i RMF (senare KAF, numera SP) och dels med KFML(r) (senare KPML(r), numera KP). Gemensamt för trotskister och (r):are var att de motsatte sig enhetsfronttaktiken och tyckte att det var småborgerligt med antiimperialistiskt solidaritetsarbete.

På kort sikt var splittringarna förödande för DFFG. Men på lång sikt var de nödvändiga för att bryta med den allra mest förlamande sekterismen.

Det behövs någon som står upp och säger att FNL-arna (trots en väldig massa fel och brister) faktiskt hade rätt. Att det som idag kallas freds rörelse och antiimperialister borde lära av FNL-rörelsen och bygga upp något ordentligt istället för att tramsa sig i verklighetsfrämmande sekter.

Åke Kilanders bok är en bra introduktion till lärdomarna från FNL-rörelsen. Det är en tjock bok på över 440 sidor. Men de många bilderna och faktarutorna gör att den aldrig blir långtråkig. En stor del av materialet är korta intervjuer med gamla FNL:are. Den saknar mer in-

gående analyser och har till viss del karaktären av trevlig klippbok för nostalgiska gamla aktivister.

Det bästa med den är att den inte innehåller några ursäkter. De FNL-aktivister som intervjuas verkar snarast vara stolta. Och de har de all rätt att vara.

Svenska Dagbladet 22 maj 2007

Kim Salomon: FNL-bok undviker de svåra frågorna¹

Egentligen är det en succéhistoria Åke Kilander berättar i boken Vietnam är nära. 1965 arresteras ett par personer som demonstrerar mot USA:s krig i Vietnam på Hötorget i Stockholm. 1973 undertecknar 2,7 miljoner svenskar ett upprop mot USA:s bombningar i Vietnam, ett upprop som samtliga fem riksdagspartier ställer sig bakom. Samma år lämnar amerikanska trupper Vietnam och 1975 upphör kriget.

Att supermakten USA inte förmådde besegra ett litet land, där en stor del av befolkningen livnärde sig på jordbruk, finns det förstås flera förklaringar till. I den svenska opinionsbildningen mot kriget spelade emellertid FNL-rörelsen och dess stöd till Nationella befrielsefronten i Sydvietnam (FNL) en viktig roll. Rörelsen bestod av en rad grupper i hela landet, som mest över 100, med De förenade FNL-grupperna (DFFG) som paraplyorganisation.

FNL-rörelsen representerar ett unikt fenomen i svensk historia, ett nytt sätt att tänka och bedriva politik. Rörelsen saknade traditionella politiska kanaler, men medlemmarna var engagerade och syntes på gator och torg med FNL-märket på tröjan och Vietnambulletinen eller insamlingsbössan i högsta hugg. De argumenterade, diskuterade och bildade studiecirkel. Demonstrationer, dörrknackningsaktioner, insamling av pengar och namnunderskrifter utgjorde basen i verksamheten.

Intensiteten i engagemanget och hängivenhet för saken stärkte samhörigheten och gemenskapen inom grupperna och var identitetsskapande. Många aktivister såg det som en livsstil och heltidssysselsättning att arbeta för Vietnams folk. Solidaritet var tidens nyckelord.

Åke Kilander tar i en bilaga och not kraftigt avstånd från den bok jag skrev i ämnet för ett tiotal år sedan. Det är inte förvånande eftersom våra utgångspunkter är ganska olika. Vi hyser båda respekt för aktivisternas engagemang och det berättigade i fördömandet av USA:s krig i Vietnam.

Men Kilanders syfte är framför allt att redogöra och dokumentera, i realiteten inte att analysera och sätta frågetecken. Även om boken därmed bitvis påminner om en försvarsskrift är den likväl intressant och dessutom oerhört informationsmättad. Det är en historia från ax till limpa. Han berör alla tänkbara aspekter, allt från rörelsens utveckling och arbetsmetoder till organisation och kontakter med omvärlden. Bildmaterialet är illustrativt och nostalgiframkallande.

I boken ges mycket stort utrymme åt kända och okända FNL-aktivisters egna berättelser om sin tid i rörelsen. Berättelserna bryter av informationsflödet och ger framställningen konkretion, men de saknar frågetecken i marginalen och är därför problematiska.

Kilander är klar över att aktivisterna eventuellt minns fel. Vad han däremot inte diskuterar är att berättelserna medvetet eller omedvetet kan vara tillrättalagda, vilket inte beror på berättarnas dåliga minne utan på deras politiska agenda. Berättelserna är filtrerade genom de

¹ Kim Salomon, historiker i Lund, är själv författare till en bok om DFFG: *Rebeller i takt med tiden. FNL-rörelsen och 60-talets politiska ritualer* (Rabén Prisma 1996) (finns på marxistarkivet: [Rebeller i takt med tiden](#))

senaste 30–40 årens händelser och säger därför mer om dagens politiska klimat och hur man idag ser på FNL-rörelsen än om 1960-talets hållningar, känslor och bevekelsegrunder.

Kilander anser optimistiskt att hans egna erfarenheter som FNL-aktivist gör det möjligt att bättre bedöma människors attityder och sanningshalten i källmaterialet, samtidigt som han bemödar sig om att inte överbetona det positiva. Likväl är det på sina ställen en sörgårdssidyll han målar upp.

Själv befann jag mig i FNL-rörelsens utkanter, men blev häpen när jag några decennier senare under arbetet med min bok i arkiven läste om hur marxist-leninistiskt tankegods genomsyrade rörelsens ledarskikt. Den ideologiska strategin utmejslades tydligt. Vietnamkriget skulle användas som en ögonöppnare för den svenska arbetarklassen som ansågs ha objektiva intressen av FNL:s seger i Vietnam. Kriget skulle fungera som en igångsättare för ideologisk skolning om kapitalistiskt förtryck och utsugning av arbetarklassen.

För majoriteten av FNL-aktivisterna handlade det förvisso inte om marxist-leninistiska doktriner utan om en kamp mot USA:s övergrepp i Indokina. Men för en central kärna inom ledningen stod det svenska klassamhället i fokus. Kilander vill inte se detta perspektiv och frågan berörs endast ytterst perifert i aktivisternas egna berättelser, vilket psykologiskt är förståeligt. I dag stoltserar endast ett fåtal med klasskampsparoller.

Kilander skriver att det som skildras ska ha betydelse för rörelsens utveckling och vara typiskt. Han är ointresserad av enstaka stolligheter. Men vad han syftar på framgår inte. Problemet är emellertid att vad som idag framstår som stolligt av många togs på blodigt allvar när det begav sig.

Kilander visar övertygande och detaljerat hur FNL-aktivisterna i högsta grad bidrog till att Vietnamkriget under några år dominerade det offentliga politiska samtalet. Det var en tid då man antingen var för eller emot och där det inte fanns utrymme för mellanpositioner. Det var en tid med befogad kritik av USA:s agerande, men det var också en tid då få frågade vad Nordvietnam stod för. När vi tittar i backspegeln är det därför viktigt att inte glömma bort 1960-talets svartvita världsbild.

Kim Salomon

Proletären 21, 2007

Stefan Holm: Vietnam var nära

En solig lördagsförmiddag i maj 1967 – sexton år tror jag visst att jag var – strosade under-tecknad och polarn ”Klasa” över köpcentrat till miljonprogrammets första nedslag i den burgna staden Borås, när vi hörde en röst: ”Köp Vietnambulletinen!” Efter blott fem minuter hade vi accepterat en inbjudan till en vindsvåning på Norra Sjöbogatan nästa onsdag för att delta i ett konstituerande möte för Borås FNL-grupp.

Där satt Bertil, Kjell, ”Isak”, Hasse och ”Kurta Ballong”. Efter ett knappt år var vår medlemskara tiodubblad. Samtidigt skedde samma sak över hela riket – människor, företrädesvis ungdomar, samlades spontant för en gemensam sak under parollerna USA ut ur Vietnam!, Stöd Vietnams folk på dess egna villkor! och Bekämpa USA-imperialismen!

Detta var något unikt i Sveriges 1900-talshistoria. För första gången sedan de tidiga folk-rörelsernas tid uppstod en rörelse underifrån hos ett folk som bara alltför väl vant sig vid att lämna över de politiska frågorna till etablissemang. Denna rörelse skulle dessutom stöpa om Sverige i grunden, vad gäller synen på USA likväl som de förtryckta nationerna, vad gäller lagstiftningen runt yttrande- och demonstrationsfrihet, vad gäller ”folkets” engagemang i politiken, vad gäller opinionsbildning m m.

*

Vietnamrörelsens tio år – från nestorerna Åsa Hallströms och Sköld Peter Matthis' demonstration på huvudstadens Hötorg 1965 till slutet på det amerikanska kriget 1975 finns nu i bokform med titeln *Vietnam var nära*. Undertecknad hade tyvärr inte nöjet att träffa författaren Åke Kilander, men annars är det ett galleri av nära nog idel bekanta och bekantas bekanta som med egna ord berättar om dessa ”10 år som förändrade Sverige” och envar av dem kan med gamle fänrik Ståhl säga:

*Därom kan jag ge besked,
om herrn så vill, ty jag var med.*

ÅK har enligt förordet tagit hjälp av framförallt Sköld Peter Matthis och gamle vännen från Borås FNL-grupp Per-Axel Axelsson. Så långt undertecknad kan bedöma är faktafelen få eller inga och författaren har gjort sin hemläxa väl. Någon politisk bedömning ska vi dock invända mot längre fram i denna anmälan.

*

När man idag sitter i en församling av föregivet vuxna människor på möte i en projektgrupp, ledningsgrupp, förbättringsgrupp och allt vad det moderna arbetslivet nu har fört med sig, är det med vemod man minns mötena inom De Förenade FNL-grupperna (DFFG). Ungdomar, som begärde ordet, talade sakligt, de avbröt inte varann, lät alla tala till punkt etc – och utan någon som helst piska eller tvång – får de församlingar man har att vistas i idag att framstå som tjatrande apflockar.

Eller när man var och varannan vecka hör om ”ideella” insamlingar, där 80 procent av medlen försvinner i ”administration”, minns man med stolthet insamlingen till postgiro 400499, vars medel gick oavkortade till FNL för fri disposition – inte ett öre försvann på vägen. Man erinrar sig också, hur tonåringar snabbt blev fullfjädrade mästare i dubbel italiensk bokföring och hur verifikationspärmerna kunde redovisa varenda 50-öring, som passerade verksamheten.

FNL-aren var därtill påläst som få. I diskussioner fanns det ingen, som knäppte honom/henne på fingrarna rörande Vietnams historia, det amerikanska militär-industriella komplexet eller svenska politikerns och företags göranden och låtanden i Vietnamfrågan.

Ja, ibland vart man ju förstås svarslös, som när den gamla damen kommer fram och säger: Spottar du på trottoaren pojk, som dom gör i Ryssland! Tja – vad svarar man på sånt? Eller när den medelålders herr'n frågar: Tror ni verkligen, att ni har kommit på nå't nytt? Då lommar en tonåring hem från sitt pass kontemplerande över den eventuella sanningshalten i Predikarens ord: Allt som sker, har skett förut – intet är nytt under solen.

Parallella episoder till dessa berättas mångfaldigt i ÅK:s bok. Han ger även ett digert fakta-material över medlemsantal, tidningsupplagor, insamlade medel, namn på förtroendevalda etc. (Även undertecknad nämns i notapparaternas förteckning över förbundsstyrelseledamöter – med den lapidariska kommentaren suspenderad 31/1 1971. Mer om detta senare).

ÅK beskriver i sin bok hur allt hände men ganska lite varför. Det har heller inte varit ambitionen, så ingen skugga må falla. Uppgiften borde ändå vara intressant: varför gick de bästa ur en generation plötsligt och just då till gemensam aktion till förmån för en fattig bondebefolkning på andra sidan jorden. Varför gjorde inte tidigare och varför gör inte senare generationer samma sak (ÅK redovisar, t ex hur Spanien-rörelsen under inbördeskriget väsentligen var en rörelse ”uppifrån”)?

*

Tv:s roll – visst! Från de nutida amerikanska krigen serveras ju bara av Pentagon tillrättalagda bilder. Välståndet och breddningen av högskoleutbildningen – jodå! De starka interna protesterna i USA – utan tvekan! (s)-regeringens uppslutning bakom Washington och dess arroganta hållning mot ”lymlarna” i ”gatans parlament”, som FNL-arna kallades – förvisso! (s)-ledarna hade svårt, att ute i sina egna basorganisationer baktala den pålästa, sakligt argumenterande, idoga FNL-tjejen, som med tiden vann gräsrotternas sympati.

Per-Axel Axelsson och den från denna tidningsspalter bekante Ulf Bjerén berättar t ex hur deras lärare på Viskadalens folkhögskola då och då kom och stack till aktivisterna en hundring med kommentaren säg inget till rektorn. Båda vet förmodligen, att rektorns dotter inom ett år var fullvärdig medlem av Borås FNL-grupp! (Vi som följer denna tidning har även kunnat konstatera, att Viskadalen glädjande nog ånyo attraherar radikaler).

Men frågan är, om inte en sällan uppmärksammas faktor var ännu viktigare. I boken berättar Carsten Palmér om, hur han kom att ansluta sig till rörelsen. Under ett möte med Åsa Hallström i Vasastan i Stockholm slog det honom plötsligt: Herregud, dom kan ju faktiskt vinna! Samma insikt kan skönjas hos många av ÅK:s intervjuoffer.

*

Visst var det så! Vietnameserna var inte bara utsatta och plågade. De vägledades av en avancerad ideologi, de var målmedvetna, de var inte bara emot den amerikanska ockupationen – de hade också en plan för framtiden, de var för något: nationellt oberoende som ett steg på vägen mot socialism under Vietnams Arbetarpartis ledning. Därför kunde de ”faktiskt vinna”.

Här är saken tyvärr annorlunda med senare konflikter mellan imperialismen och de fattiga. Visst kunde man kräva, att såväl ryssar som amerikaner skulle lämna Afghanistan. Men ingen tror väl på fullt allvar, att mullor eller opium-odlande bönder bär någon framtid i sitt sköte. Lika svårt är det att se klara alternativ i Irak, Sudan eller ens det hunsade Palestina.

Och vad är anti-globaliseringsfolket pro? Vem tror att frisläppta minkar eller krossade porr-butiksfönster kan leda någonvart. Islam, feminism eller ekologism är inte någon lösning på rövarkapitalismen. Männe gör detta dagens engagemang lite halvhjärtat utöver de frälstas egna skaror?

Annat är det med en Evo Morales, en Hugo Chávez, en Lula da Silva eller åldermannen med det stora skägget och den kläna rösten ute i Karibiska sjön. Eller med dagens Vietnam, som fått snurr på ekonomin, höjer folkets välstånd och fortfarande leds av Vietnams Arbetarparti. Här finns det något konkret att vara för och kanske är det vetskapen om detta, som idag avhåller USA från lika grova övertramp i Latinamerika som i Västasien?

Denna fråga är relevant för ett tema, som återkommer i snart sagt varje kapitel i ÅK:s bok – ”r-striden”. Den handlar om den splittring av DFFG, som skedde 1971 och där den rörelse, som vår tidning representerar utgjorde ena sidan. ÅK beskriver förvisso inte ”r-arna” i några hätska termer och den sakliga beskrivningen av händelseförloppet har väl inga faktafel.

Ändå måste vi i dessa spalter med Seneca säga: audiatur et altera pars, man må höra ock den andra parten. (Noga räknat sade Seneca parte inaudita altera, då andra parten är ohörd, men som så ofta har eftervärlden tillrättalagt klassikerna i ”uppbyggligt” syfte).

Det må utan omsvep erkännas, att på den tid det begav sig, så var ”de våra” (Nasji J) inga duvungar och t ex undertecknad lät undslippa sig saker, som borde renderat honom både botbänk, tagelskjorta och narråpa. Ändå fanns det en substans i splittringen.

Huvudstriden utkämpades i KFML (vårt partis ursprung) och det kan mycket väl tänkas, att om det bara gällt DFFG, så hade motsättningarna kunnat lösas i endräkt. Men nu var det inte

så. Det kan förenklat sägas, att ”r-arna” ville behålla DFFG:s självständighet som en oppositionsrörelse och inte hymla med att vietnameserna (gudskelov) stod under socialistisk ledning. ”Huvudlinjen”, som ÅK kallar den, ville däremot bredda rörelsen genom att inte i onödan ”stöta bort” någon, som kunde ansluta sig till en minimalistisk plattform.

Vi resonerade som så, att den kraftiga påverkan, som DFFG hade haft på svensk politik från starten 1965, bottnade i att det talades klartext, det opponerades – sakligt men skarpt – mot varje stöd till USA:s krig och mot varje försök att inskränka åsiktsfriheten i Sverige. ”Tage och Geijer – Lyndons lakejer”, ”USA – mördare”. FNL-gruppernas framgångar bestod helt enkelt i, att de arbetade utomparlamentariskt.

Socialdemokratiens helomvändning under denna tid skedde till stora delar under oket – åtminstone inom ”kanslihusögern”. Detta är ÅK ingalunda ovetande om och det tas upp i boken. Att sedan någon, som nådde maktens allra högsta tinnar likt Marita Ulvskog, hade ett helt ärligt engagemang för Vietnam är en annan sak – ingen kan få undertecknad att tro något ont om en FNL-are! De var och är fortfarande över lag hyggligt folk. Om dem gäller inte Anna Maria Lenngrens bekanta ord:

*De blivit män i staten
de forna pojkarne
de slicka ifrån faten
och slåss om titlarne.*

Kanske hade båda sidor i striden läst ett av de sista styckena i Kommunistiska Manifestet från 1848:

”Kommunisterna understödjer överallt varje revolutionär rörelse mot de bestående sociala och politiska förhållandena. I alla dessa rörelser framhäver de egendomsfrågan, vilken mer eller mindre utvecklade form den än må ha tagit, som rörelsens grundfråga.”

Kanske läste ”huvudlinjens” företrädare bara ”understödjer överallt varje ... rörelse”? Kanske läste vi bara ”framhäver de egendomsfrågan”?

*

Det fanns dock en annan och tråkig bakgrund till split inom vänstern. Det handlar om ”den stora polemiken”, dvs tråtan mellan Kinas och Sovjetunionens kommunistiska partier. Den legendariske vietnamesiske ledaren Ho Chi Minh var djupt bekymrad över detta och skrev i, vad som kommit att kallas hans testamente 1968, att han önskade en enighet inom den internationella kommunistiska rörelsen, som ”svarar mot både hjärtats och hjärnans krav”.

Alla vi, som var med, visste vad han syftade på: hjärtat var den revolutionära entusiasmen i Peking och hjärnan var strävan i Moskva efter att till varje pris undvika ett för vårt släkte förödande kärnvapenkrig via ”fredlig samexistens” med USA.

Men visdomsorden båtade föga. Vi lyssnade nära nog mangrant till den kinesiska retoriken och i backspegeln kan det med Havamals ord konstateras, att ung var jag fordom, vandrade vida, vilse om vägen vart.

Vår generation tappade lite av orienteringen och fick svårt att skilja mellan höger och vänster. Vi visste inte klart, att det var Sovjetunionen, som stod för det massiva materiella stödet till Vietnam eller att hjälpsändningarna ofta sinkades eller rentav stoppades på vägen genom Kina. Efter vissa piruetter sansade vi ”r-are” oss i riktning mot ”onkel Ho:s” linje men tyvärr kan man inte säga samma sak om DFFG under 70-talet. Anti-sovjetismen blev ett centralt tema i rörelsen. Det var givetvis ett bekvämt sätt att bredda rörelsen och få klappar på axeln av det rysshatare svenska etablissemangen.

Det föranledde Sara Lidman att ösa en välförtjänt skopa ovett över DFFG. Det fick vietnameserna att kräva, att man skulle stryka ordet "FNL" ur organisationens namn – de ville inte sammankopplas med en rörelse som såg deras främsta vänner som något av en huvudfiende. Det ledde till, att DFFG hävde galla över vietnameserna, när de befriade Kambodja från Pol Pots skräckvälde.

Här är (väl?) enda punkten, där undertecknad känner sig lite syrak över ÅK:s framställning. Inte med ett ord nämner han benhögarerna på Dödens fält, inte ens namnet Pol Pot står att läsa utan bara lakoniska, iskalla kommentarer om hur stygga vietnameserna var som kränkte Kambodjas nationella självständighet.

Det är en ödets tragik, att den rörelse, som utförde stordåd under 60-talet till stöd för det kämpande Vietnam, kom att sluta som detta lands faktiska ovän. Frågan är också meningslös, om en utebliven "r-strid" hade förändrat något. Hade vi kunnat stå emot i ett sammanhållet DFFG? Det spordes blott, det gavs ej svar...

*

I någon mening är också ÅK medveten om, att FNL-grupperna inte lämnade några avtryck i Sveriges historia under 70-talet. Han skriver, att han valt att betona de saker, "som är användbara och kan vara av intresse för dagens läsare. Av det skälet ligger framställningens tyngdpunkt på rörelsens tidiga år". Jojo, de senare åren är förvisso inget att skriva hem till mor om.

Därför är "Vietnam var nära" användbar och av intresse. Den är något utöver "a sentimental journey" för oss som var med. Den har något att säga dagens unga, som önskar en bättre värld: arbetsmetoderna, litandet till egna krafter, tålmodigheten, engagemanget, studierna, modet att utmana överheten mm. Utöver vad som sägs i boken, skulle man vilja tillägga behovet av en helgjuten ideologi samt en vaksamhet inför vad som är höger och vad som är vänster här på jorden.

...säger en, som inte för en sekund har ångrat den dag i maj för 40 år sedan, då han blev FNL-are. Det var det bästa beslut han träffade i hela sitt liv och svarade mot både hjärtats och hjärnans krav.

Ur *Proletären* 22, 2007

Ulf Bjerén: Kritik mot "Vietnam var nära", publ. i nr 21:

☐ Igår Vietnam. Idag Irak, Palestina, Afghanistan.

Ack ja, "kamraten" Stefan Holms recension av "Vietnam var nära" lämnar mycket övrigt att önska.

Att han förenklat framhåller "Dödens fält" som ett resultat av kampucheaner och inte av USA:s bombningar, vilka gjorde landet till det mest bombade i historien; det var väntat. Liksom hans advokatyr för Vietnams Sovjetstöd och folkrättsvidriga angreppskrig på grannlandet.

Men — för mig — överraskande uselt är stycket: "Men ingen tror väl på allvar, att mullor och opiumodlande bönder bär någon framtid i sitt sköte. Lika svårt är det att se klara alternativ i Irak, Sudan eller ens det hunsade Palestina... Männe gör detta dagens engagemang lite halvhjärtat utöver de frälstas egna skaror".

För Stefan Holm är uppenbarligen engagemanget för jordens fördömda förlagt till det förflutna. Han har inte förstått vad det handlade om då och vad det fortfarande handlar om. Han saknar, om man skalar av fraserna, egentligen ett antiimperialistiskt perspektiv.

Men varför ska en tidning som kallar sig kommunistisk torgföra denna klassiskt ”västerländska” kolonialistiska överlägsenhetsideologi i Stefan Holms tappning? För egentligen är det samma ideologi, fast i ”vänsterskrud”, som övergreppen och rasismen under hela den kolonialistiska och imperialistiska eran hämtat näring ur: ”...ingen tror väl på allvar, att mullor och opiumodlande bönder bär någon framtid i sitt sköte.”

Med ”vita mannens börda-ideologin” som fond blir det lättare att acceptera den civilisatoriska missionen: interventioner, ockupationer, bombningar och folkmord. Eller åtminstone göra ”dagens engagemang lite halvhjärtat utöver de frälstas egna skaror.”

Igår var Vietnam nära. Idag Irak, Palestina, Afghanistan. Därför är boken ”Vietnam var nära” viktig att läsa.

Stefan Holm: Svar till Ulf B.

□ Förbehållslöst ber jag om ursäkt för, att orden om ”les damnés de la terre” blev raljanta och taktlösa — kamrat (utom citat) Bjerén försäkras härmed om, att jag inte har några moraliska invändningar mot människors tro eller de näringar de tvingas till för att hålla svälten från dörren. Hållningen till USA:s agerande i världen delar jag förvisso med både talibaner och Ulf Bjerén.

Avsikten i min anmälan var inte att moralisera utan att resonera. Det vore väl apa, om man ”i en tidning som kallar sig kommunistisk” inte fick anföra socialismen som enda realistiska alternativ till tingens nuvarande tillstånd — hur tappert och uppoffrande folk än må slåss för andra mål och hur mycket stöd de än förtjänar.

Afghaner, irakier etc har moraliskt sett hela rätten på sin sida mot västs kolonialism och deras motstånd för oss alla objektivt framåt mot socialism. Mina ord (baserade på erfarenheterna från Vietnam) avsåg bara, att om de även subjektivt tog till sig socialismen, så ökade deras utsikter till framgång avsevärt. Får en supporter inte tycka, att fotbollslaget i hans hjärta borde pröva ett annat spelsystem utan att anklagas för att hjälpa motståndaren?

Det är också lik förbenat ett faktum, att vi lever i ett historiskt mer avancerat samhälle — klanvälde försvann i Sverige under Birger Jarl. Det är ingen slump, att marxismen är en europeisk skapelse men det gör den inte i sig till en ”västerländsk kolonialistisk överlägsenhetsideologi”. Travestera man Lenin och säger: ”fram över globaliseringen mot den kommunistiska revolutionen!”, så innebär inte detta, att man är anhängare av globaliseringen — bara att man konstaterar den som ett historiskt faktum.

Denna skenbara paradox kunde Ulf Bjerén mästertligt reda ut nyväckt klockan tre på natten redan för fyrtio år sedan...Ur *Clarté* 2-2007

Ulf Karlström: Rörelsen växte underifrån

Visst var vi barn av vår vänstertid, men det är ingen samstämmig kör som träder fram i de många intervjuerna i Kilanders bok. Den svenska FNL-rörelsen var en enhetsfront, byggd underifrån av aktivistarbete. Alla konspirationsteorier kommer på skam i boken Vietnam var nära, skriver Ulf Karlström.²

Individen framför kollektivet hävdar borgarklassens talesmän. Nej, säger erfarenheten, sedd ur arbetarklassens, och andra kämpande kollektivs perspektiv. Det finns ingen individuell frihet utanför ett starkt kollektivt agerande. Jag gör den reflektionen när jag läser Åke Kilanders nyutkomna bok *Vietnam var nära* (Leopard förlag). Den handlar om min och

² Ulf Karlström var ordförande i De förenade FNL-grupperna 1969-70, och ledamot i förbundsstyrelsen 1968-70 och 1971-72.

många, många andras politiska aktivism för 40 år sedan. Tillsammans formade vi praxis och den organisation som blev De Förenade FNL-grupperna, eller DFFG.

Boken bygger på en omfattande läsning av rörelsens källmaterial samt – och ännu viktigare – intervjuer med ett 40-tal personer, huvuddelen av dem så kallade aktivister. Kilander redovisar också mycket hårddata, t.ex. antal lokalgrupper, insamlingsresultat m.m.

Vietnamrörelsen var alla deltagare, inklusive dem i demonstrationer, köpare av Vietnambulletinen och bidragsgivare till Vietnaminsamlingen pg 400 499. Denna stora rörelse organiserades av aktivisterna i DFFG. Besluten fattades inte primärt på formella årsmöten i lokalgrupperna, utan mycket genom praktiskt deltagande och det kollektiva formandet av praxis. Ett kapitel heter följdriktigt ”det tålmodiga arbetet”. Låt oss kalla detta deltagande demokrati, till skillnad från en procedurdemokrati. Här ligger ett viktigt element för att kunna förstå Vietnamrörelsen i Sverige.

Kilander har gjort ett mycket bra jobb genom att i så hög grad låta ”rörelsen” få berätta sin egen historia. Det är ingen samstämmig kör som framträder från de många intervjuerna, men boken lyckas på ett utmärkt sätt fånga rörelsens utveckling och dess konturer. Framställningen är huvudsakligen deskriptiv, men kortare analyserande avsnitt och värderingar finns insprängda i texten. Den huvudsakliga värderingen sker i bokens sista, korta kapitel.

Om Vietnamrörelsen har det skrivits en hel del, och Kilander förtecknar ett urval. Emellertid är antalet böcker än så länge blygsamt, och mycket mer har skrivits om ”tidsandan” på 1960-talet, t ex Kjell Östberg (2002), *1968 när allting var i rörelse*. En av de få som behandlat DFFG ingående är Kim Salomon, professor i historia i Lund. Han gav 1996 ut [Rebeller i takt med tiden](#). Salomon erkänner ärligt att han endast fanns i den politiska marginalen i Lund, och aldrig i DFFG. Emellertid redovisar han mycket material, inklusive internmaterial, och ger av och till referenser till DFFG. Det var därför knappast förvånande att han snabbt recenserade Kilanders bok (SvD 22/5)³. Problemet med Salomon (och hans bok) är det högerextrema ideologiserandet, vilket han delar med två andra historieprofessorer i Lund, nämligen Kristian Gerner och Klas-Göran Karlsson. De är knappast att betrakta som forskare, utan snarare ideologiproducenter. Det övergripande temat är extrem anti-kommunism, eller i vid mening, anti-vänster, och all historieskrivning tolkas utifrån detta raster. Så även om Salomon beskriver DFFG:s aktivitet är uppdraget att påvisa rörelsens ”Janusansikte”. Ett ansikte visade DFFG utåt, och ett annat inåt. Salomon skriver: ”Tanken bakom enhetsfrontlinjen var att gå försiktigt fram och inte avskräcka potentiella medlemmar med kommunistiska slagord. Det politiska slutmålet skulle döljas.” Och vidare: ”FNL-rörelsens program och aktiviteter genomtyrades av marxismen-leninismen.”

Salomon blir så ivrig i sin anti-kommunism/vänster att han glömmer bort sig, och då syns hans stolligheter tydligt. Om DFFG:s program genomtyrades av marxismen-leninismen, hur kunde då slutmålet döljas? Och enhetsfronten, dvs. att kraftsamla kring ett begränsat program, blir fel och framförallt något skumt. Den politiska metoden att inte arbeta med världens alla frågor, utan koncentrera sig, som då på Vietnamkriget, blir ett uttryck för kommunisternas konspiration. Kilanders bok är därför en välgörande antipod, och boken redovisar på ett mycket levande sätt viktiga diskussioner och hårda politiska strider om enhetsfrontens taktik och strategi.

Salomon fångar med boktiteln hur rörelser kan vara bärare av tidsbestämda värderingar. Trots denna insikt måste ändå Salomon förvrida verkligheten och sila den genom sitt eget politiska raster. Därvid tror han sig kunna avlocka FNL-rörelsen dess dolda, verkliga budskap. DFFG:s samtid var mycket vänster. Därför blir tiden så främmande för en anti-kommunist som

³ Denna recension finns ovan i denna samling

Salomon. Tidstypiska värderingar måste förklaras med konspirationer och dolda agendor. Kilanders bok, däremot, fångar genom sina intervjuer upp denna diffusa, men allmänna vänsterströmning. Och naturligtvis reflekterade även enhetsfronten DFFG denna tidsanda. Lyssnar man t.ex. på de skivor DFFG släppte går de långt utanför enhetsfrontens mer begränsade syn. Konspiration och dold agenda – sådant trams. Vi var naturligtvis i hög grad barn av vår ”vänstertid”. Dock förmådde DFFG värja sig, ibland under hårda strider, mot att göra DFFG socialistiskt. Mycket radikal, ja, men inte socialistisk.

Salomon skriver att ”imperialismen utgjorde ett centralt begrepp i den marxist-leninistiska ideologin och genomsyrade FNL-rörelsens verksamhet”. Här avslöjar sig den ideologiserande professorn igen. Han vet ju svaret, och behöver inte undersöka fakta. När jag och några till 1968-69 utarbetar DFFG:s studiematerial, så var *Monthly Review*-redaktören Harry Magdoff vår huvudsakliga inspirationskälla för imperialismanalysen. Att tillskriva *Monthly Review* någon marxism-leninism är inte bara okunnigt, det är rent av stolligt. Men så är också den förblindade Salomon i långa stycken stollig, tyvärr på betald arbetstid, och med skattemedel.

”Vi som var med” – och alla yngre – har anledning att tacka Åke Kilander och förlaget Leopard för boken *Vietnam var nära*. Det finns mycket att lära sig, och det är dessutom en glädje att bläddra i det rika illustrationsmaterialet. Och visst förmår det fånga tidsandans krumbukter.

Ur *Röda Rummet* nr 2 2007

Kjell Östberg: Det var rätt att göra uppror!

Den vänstervåg som brukar gå under samlingsbegreppet 1968 bar inom sig en mängd olika rörelser och uttryck. Den organisation som var navet i den svenska radikaliseringsprocessen var FNL-rörelsen. I minsta köping kunde man i början av 1970-talet se FNL-are med bössa och Vietnambulletin. Att över tre miljoner svenskar skrev på en namninsamling för amerikanskt bombstopp och att alla riksdagspartier ställde sig bakom detta visar på vilken opinionsbildande kraft FNL-rörelsen var. Åke Kilanders bok *Vietnam var nära* är ett försök att skriva denna rörelsens historia. Kjell Östberg granskar försöket.

När en gammal 68:a läser *Vietnam var nära, En berättelse om solidaritetsarbetet i Sverige 1965-1975* av Åke Kilander (Leopard förlag) känns det ibland som allt stått stilla, som någon lagt en stor glaskupa över tiden. Genom boken kan man nära följa utvecklingen för en av 1900-talets verkligt betydelsefulla rörelser, De Förenade FNL-grupperna, DFFG.

En av de stora förtjänsterna med *Vietnam var nära* är att man i detalj kan studera denna utveckling, och inte bara i ord. Boken är vackert formgiven och rikt illustrerad med suggestiva demonstrationsbilder och ett stort antal affischer i färg.

FNL-rörelsen var långt ifrån det enda uttrycket för tidens radikalisering, men den var den största, mest uppmärksammade, bäst organiserade och den som gjorde störst avtryck i tiden. Den har därför kommit att framstå som arketyper för 60-rörelserna och fungerade ofta som modell för andra. Samtidigt, och det perspektivet framkommer sällan i boken, skedde ett oavbrutet samspel och utbyte av erfarenheter mellan de olika rörelserna. Och DFFG hade viktiga föregångare i till exempel antiapartheidrörelsen och Kampanjen mot atomvapen.

Ett intressant fenomen är den roll Vietnam-rörelsen spelade för den gradvisa upptrappningen av kampformerna. Våren 1965 dök de första demonstranterna upp utanför USA:s ambassad. På sommaren samma år flyttade demonstranterna in till Hötorget i centrala Stockholm, där man under bryska former blev bortforslade av polis. Demonstrationer av detta slag var fortfarande ett främmande inslag i det svenska folkhemmet, men en av FNL-rörelsens främsta

insatser var att man bidrog till att återerövra gator och torg för politisk opinionsbildning. Samtidigt ägde det steg för steg rum en utveckling mot mer militanta former. Representanter för USA utsattes för omfattande protester varhelst de visade sig, inte sällan kastades ägg, tomater och en och annan surströmming mot ambassadörer och andra diplomater. Däremot förekom som regel ingen form av fysiskt våld från Vietnamaktivisternas sida, sådant stod istället vanligtvis polisen för. Längre kritiserade DFFG oförsonligt den dubbla socialdemokratiska politiken gentemot USA och framförde krav som erkännande av Nordvietnam och FNL, bistånd till Vietnam och politisk asyl åt de amerikanska Vietnamdesertörerna. I flera fall var kampen framgångsrik, och framför allt lyckades FNL-rörelsen vara en ständig böld i häcken på regeringen. *Tage och Geijer – Lyndons lakejer* var en av de paroller som fick allra störst genomslag.

En viktig orsak till FNL-rörelsens starka genomslag var det kraftfulla stöd man hade hos tidens tongivande intellektuella och konstnärer. Tidningarnas debattsidor svämmade över av artiklar av Lars Forssell, Sara Lidman eller Jan Myrdal, på gatorna och i Folkets hus sjöng Fred Åkerström och Cornelis Wreeswijk, på opinionsmötena spelade Narren och Fria Pro, affischerna ritades av ledande konstnärer och så vidare.

Ostkupan

Men det var ändå inte bland de intellektuella som kampen om Vietnamopinionen avgjordes. Till bokens förtjänster hör att man får följa en rörelse i dagligt arbete. Också här var DFFG pådrivande i utvecklingen av aktivistiska arbetsformer. Under de första åren fattades alla beslut på stormöten. Så småningom skedde en övergång till folkrörelsens mer traditionella organisationsformer, men det aktivistiska arbetssättet fördjupades. Vietnam-bulletinen såldes utanför hundratals systembolag och Domusvaruhus, stenciler drogs, affischer trycktes och klistrades, studiecirklar hölls, teachins organiserades och demonstrationer genomfördes över hela landet. 10 miljoner samlades in på postgirokonto 400 499 och Vietnambulletinen såldes som mest i 50 000 exemplar. Även om DFFG kunde mobilisera många tiotusentals till sina demonstrationer redovisar boken den lite förvånande uppgiften att man som mest ändå inte hade mer än drygt 2 000 medlemmar.

Men att boken så troget återspeglar tankar och stämningar som är 30-40 år gamla är inte utan problem. En konsekvens av att låta en ostkupa ligga på för länge är att det som från början var lite unket och ankommet efter en tid blir skämt. Det gäller i högsta grad också för denna bok. Den är slående fri från omvärderingar och självkritik.

En stor del av boken består av intervjuer med den tidens ledande aktivister. Inte minst i dem känns det verkligen som om man är förflyttad 35 år tillbaka i tiden och åter diskuterar med de trosvissa maoister som angav tonen i DFFG. Men argument och värderingar som kan vara begripliga eller åtminstone förlåtliga när de används av engagerade tonåringar i en överhettad tid blir groteska när de upprepas av grånande gummor och gubbar. Här kallas fortfarande de unga studenter i Lund som i mitten på 1960-talet ifrågasatte det maoistiska projektet som den självklaraste sak i världen för "Lundapesten" och de som stödde KFML(r) kallades "likvidatorer".

Ett huvudtema i den hjältesaga som boken vill berätta är den framgångsrika formen att bygga en bred enhetsfront som DFFG representerade. Det framhålls att genom de korrekta parollerna *USA ut ur Vietnam*, *Stöd FNL* och *Bekämpa USA-imperialismen* lyckades de clartéister som var pådrivande vid DFFG:s tillkomst hitta precis den rätta plattformen för att mobilisera ett maximalt brett stöd för Vietnam och det var kring dessa paroller som sedan den exemplariska enhetsfronten byggdes.

Men det var naturligtvis inte genom kluriga eller politiskt korrekta paroller som Vietnamrörelsen fick sitt genomslag. Det var genom hårt arbete, massaktioner, skicklig organisering och ett tålmodigt opinionsarbete.

Vad man av någon anledning glömmer att berätta i detta sammanhang är att den maoistiska/stalinistiska synen på enhetsfrontsarbete som DFFG anslöts till också förutsätter att enhetsfronten står under ledning av det kommunistiska partiet. Redan från början stod DFFG under sträng kontroll från den maoistiska rörelsen i Sverige, inledningsvis Clarté och snart också från KFML (som sedermera bytte namn till SKP). Den som läser KFML:s protokoll vid denna tid kan i detalj följa hur partiledningen lägger ner stora ansträngningar på att försäkra sig om att ”politiskt säkra” personer, alltså maoister, har en betryggande majoritet i de ledande organen. KFML:s arbetsutskott håller regelbundna fraktionsmöten med DFFG:s förbundsstyrelse för att kunna ge den rätta vägledningen.

Över huvud taget är det (upp)rörande att se med vilken omsorg bokens författare 35 år senare fortfarande försöker förneka att DFFG politiskt stod under de svenska maoisternas politiska ledning. I kapitlet om DFFG:s förhållande till de politiska partierna ägnas nästan sju sidor åt socialdemokraterna, två sidor åt centerpartiet, en och en halv åt vänsterpartiet och tio rader åt KFML/SKP. Kontentan är att ”KFML/SKP:s förhållande till FNL-rörelsen var odramatiskt, såtillvida att det alltid stödde DFFG:s politik och arbete”.

En konsekvens av den maoistiska ledningens hårda knytning till Kina är att det absurt nog inte i första hand var de vietnamesiska intressena som styrde DFFG:s politiska linje, utan Pekings. En bit in på 1970-talet beskrivs i boken hur DFFG:s ledning plötsligt ifrågasätter parollen ”Bekämpa USA-imperialismen”. Istället lyfter man fram ”socialimperialismen”, alltså Sovjetunionen – det land som utan jämförelse givit vietnameserna det största materiella stödet – som ett allt större hot mot världens folk.

Anledningen till att en av FNL-rörelsens grundsatser plötsligt ifrågasätts är naturligtvis inte att USA-imperialismen ändrat karaktär eller att den stalinistiska byråkratin i Moskva utsatts för någon drastisk förvandling. Orsaken är istället att Kinas utrikespolitik genomgått en kraftig förskjutning. Mao och Chou En-Lai har mitt under Vietnamkriget under stora hedersbetygelser mottagit presidenten Nixon och krigets store arkitekt Henry Kissinger på statsbesök och utropat ”kamp mot socialimperialismen” som utrikespolitikens huvudsyfte. Lydigt följde de svenska maoisterna efter, och tvekade inte att försöka pressa på Vietnamrörelsen denna politik.

Man kan ha olika uppfattningar om det kloka i att ha parollen om ”Krossa USA-imperialismen” i plattformen för en enhetsorganisation. Man kan ha ännu fler kritiska uppfattningar om att också dra in kampen mot Sovjetunionen. Men det tragiska är att vad som var politiskt korrekt, i huvudsak var en anpassning till Kinas skiftande utrikespolitiska intressen, och dessa intressen i allt väsentligt förmedlades av KFML/SKP.

En av dem som reagerade hårdast mot dessa svängar var Sara Lidman. Henne har boken, liksom DFFG hade, svårt att hantera. Sara Lidman var utan tvekan den viktigaste, mest välformulerade och mest respekterade av alla de intellektuella som engagerade sig för Vietnam, men hon tillhörde inte de ”politiskt säkra”, som maoisterna kallade varandra. Framför allt var hon till 100 procent lojal med vietnameserna och tvekade inte att säga ifrån när den maoistiska supermaktsteorin hotade stödet till Vietnam. Boken kan naturligtvis inte ifrågasätta Sara Lidmans betydelse, istället försöker man att patetiskt bakvägen begå ett psykologiskt karaktärsdrama på henne. Genom att i sammanhanget fullständigt omotiverat citera vad en författare tidigare skrivit beskrivs hon som en ”förbryllande” människa. ”Hennes åsiktsbildning färgades säkert också av hennes nära vänskap med ’gammelkommunisterna’ ... hennes livs stora kärlek var en sådan man.” Man får veta att: ”hon hade en stark fadersgestalt

– kanske kunde hon bara älska en man som var lik hennes pappa”. DFFG:s store hjälte är istället Jan Myrdal. Om denne rättrogne maoists kärleksliv eller fadersbindningar får vi av någon anledning inte veta ett vitten...

Ett av de mer sinistra uttrycken för det maoistiska inflytandet över DFFG var hetsjakten mot trotskisterna. Hela den historien ska inte kommenteras här (den finns för övrigt förtjänstfullt dokumenterad på *marxistarkiv.se* -> Sverige -> Vietnamrörelsen).

I korthet nekades medlemmar i trotskistiska organisationer medlemskap i DFFG på grund av deras förmenta inställning till DFFG:s frontpolitik. För att hitta stöd för denna linje reproducerade DFFG den klassiska stalinistiska antitroskismen. Utan att tveka använde man sig av argument och belägg som framställts av Stalins hejdukar i samband med Moskvarättegångarna under den stora terrorns höjdpunkt i slutet på 1930-talet. Men med formuleringar som ”med tanke på de historiska erfarenheterna av trotskismen” eller ”jag satt länge ... och läste in mig på trotskismen och dess historia särskilt under 1930- och 40-talen” rättfärdigar boken åter inte bara DFFG:s politik utan också argument från stalinismen under dess värsta förfallperiod.

Jag har läst *Vietnam var nära* i flera läsarter. Först som gammal aktivist som med glädje tagit del av livfulla skildringar från en tid när allt var kamp och lust. Sedan som forskare som studerat boken som exempel på hur en rörelsens självbild utvecklas och med stegrad förundran studerat hur konstant den varit hos dem som kommit till tals i boken, hur lite av reflexion eller självkritik som redovisas. Men mot slutet av boken är det andra känslor som tar överhanden.

Under rubriken *Resultatet* gör författaren en internationell utblick. Här vet självöverskattningen inga gränser. Han hyllar den svenska Vietnamrörelsens framträdande roll och fortsätter:

”I länder som Förenta staterna, Storbritannien och Frankrike samlades Vietnamrörelsen till stora protestaktioner vid enstaka tillfällen... men däremellan bedrevs lite eller inget regelbundet opinionsarbete...Därför förmådde inte rörelserna i dessa länder nämnvärt påverka regeringspolitiken.”

Man tror inte sina ögon.

Orsaken till FNL:s seger finns naturligtvis i första hand att söka i det vietnamesiska folkets heroiska kamp under trettio år. Men utan den mäktiga antikrigsrörelsen i USA hade utgången av kriget blivit betydligt mer utdragen och osäker.

Från 1965 drog demonstrationerna i våg efter våg över den amerikanska kontinenten. När demonstrationerna kulminerade hösten 1969 deltog många miljoner människor, bara i Washington närmare en miljon; de största mobiliseringarna någonsin i USA:s historia. Denna mäktiga proteströrelse var en mycket viktig orsak till att Nixon beslöt att påbörja hemdragandet av de amerikanska soldaterna. När han våren 1970 invaderade Kambodja blev svaret omedelbart nya massdemonstrationer, och i samband med dödsskjutningarna vid Kent State University gick fyra miljoner studenter ut i strejk.

Det är sant att inga maoistiska sekter lyckades ta ledningen över dessa massrörelser, även om försök gjordes. I stället byggdes breda koalitioner av kväkare, krigsveteraner, vänsteraktivister, studenter, svarta medborgarrättsorganisationer och snart också fackföreningar. Och istället för sterila diskussioner om korrekta plattformar samlades den under den oslagbart korta: *Out now!*

Man undrar om vietnameserna anser att det hemdragande av en halv miljon amerikanska soldater som den amerikanska antikrigsrörelsen på ett avgörande sätt lyckades bidra till var ett framgångsrikt sätt att påverka regeringspolitiken eller inte.

Ur *Offensiv* 5 juli 2007

Per-Åke Westerlund: Vietnam var nära – Ett nytt försök att skriva FNL-gruppernas historia

Titel: *Vietnam var nära, En berättelse som FNL-rörelsen och solidaritetsarbetet i Sverige 1965-75*. Författare: Åke Kilander Förlag: Leopard (2007)

Rörelsen mot USA:s krig i Vietnam startade med ett 10-tal yngre personer, som greps av polis när de bar plakat på Hötorget i Stockholm. Sju år senare, vid årsskiftet 1972-73, hade De Förenade FNL-grupperna (DFFG) 140 lokalgrupper med cirka 2 300 medlemmar. Vietnam var nära är ett nytt försök att skriva FNL-gruppernas historia.

Åke Kilanders bok bygger på hans egna upplevelser, protokoll från FNL-rörelsen och en lång rad intervjuer med den tidens aktivister. Boken innehåller också många foton, affischer, kommentarer och extra material.

Slående entusiasm

Slående är den stora entusiasmen hos den unga rörelsen. I början kämpade man i motvind, med hård repression från polisen, fördömanden från etablerade politiker och attacker i media.

Vietnamaktivisterna anklagades av justitieminister Herman Kling för att använda samma metoder som nazisterna när 200 demonstranter protesterade vid ett möte med USA:s ambassadör.

Här fanns tusentals ungdomar som var beredda att trycka och dela ut flygblad, hålla möten och studiecirklar, demonstrera och samla in pengar.

USA:s angreppskrig i Vietnam blev symbolen för efterkrigstidens globala baksida. I Väst pågick en ekonomisk blomstringstid, men i den koloniala världen möttes befrielseströrelserna med brutala krig. Något grundläggande var fel i världen, men vad berodde det på?

De första aktivisterna var till stor del studenter. Man slås av hur många av stockholmarna som bodde i innerstan, samt av hur många kändisar som snabbt ställde upp. Efter polisens hårda ingripande på Hötorget i juni 1965 försvarades demonstranterna av författarna Artur Lundqvist, Sara Lidman, som snart var en av de ledande i Vietnamrörelsen, Göran Sonnevi, Folke Isaksson m fl. Ledande konstnärer ställde ut sina verk för Vietnams sak. Tage Danielsson, Gösta Ekman, Monica Zetterlund och Allan Edwall var bland undertecknarna för en appell mot USA:s krig 1966.

Vänstervindar

Tillsammans med ett uppsving i arbetarkampen – generalstrejken i Frankrike 1968, gruvstrejken i Sverige 1969-70 – markerade FNL-rörelsen en stark radikalisering. Breda skikt i det svenska samhället sökte socialistiska idéer. Även den socialdemokratiska arbetarrörelsen gick vänsterut och genomförde en rad reformer som än idag hatas av högern, t ex offentlig barnomsorg och förstärkta fackliga rättigheter.

Problemet med FNL-rörelsen i Sverige, och även med Åke Kilanders bok, var dess maoistiska ledning. Kilander hävdar att KFml – ett maoistiskt parti som bildades 1967 och 1973 bytte namn till SKP – inte spelade någon särskild ledande roll i DFFG. Detta är nonsens.

De ledande personerna vid DFFG:s start kom från den stalinistiska vänstern och när de styrande i Sovjet och Kina bröt med varandra följde dessa personer Kinas linje. Faktum är att en stor del av kulturpersonligheterna som gav stöd till Vietnam också var helt okritiska till Kinas ledning.

Trots sina socialistiska fraser tjänade maoismen inget annat syfte än att rättfärdiggöra Maos diktatur i Kina. På ytan fanns jämlikhet i Kina och avskaffandet av kapitalismen hade gjort flera sociala reformer möjliga. Men i Kina fanns varken arbetarstyre eller arbetarkontroll. Regimen var en nationalistisk diktatur.

Slöt upp bakom Kina

När FNL-rörelsen började i Sverige talade aktivister om att deras kamp var revolutionär och anti-imperialistisk. Men detta passade inte Kinas intressen och hela betoningen handlade så småningom om "folkens självbestämmande". Ledningen för DFFG förbjöd socialistiska paroller på sina demonstrationer. Även kritiken mot den socialdemokratiska regeringen tonades allt mer ner.

Istället för diskussioner om internationell socialism och globala lärdomar skolades aktivisterna i att det kinesiska kommunistpartiet visste bäst om Kina, den nordvietnamesiska regimen hade rätt om Vietnam o s v. Här uppstod senare problem, som när USA:s president Richard Nixon 1972 överraskande besökte Kina. Maoisternas guru Jan Myrdal kallade detta för "en seger för det kinesiska folket" (som om folket var inblandat).

När Kina och Vietnam senare hamnade i krig gav Myrdal m fl sitt stöd till Kina.

Ett annat dilemma för DFFG var att FNL i Vietnam gav stöd till Sovjetunionens inmarsch i Tjeckoslovakien 1968.

FNL-rörelsen i Sverige saknade en verklig socialistisk organisation. Medelklassungdomarna förstod att de måste nå till arbetarna, men DFFG:s ledning ansåg att "breddning" framför allt skulle uppnås via en vändning till "kyrkor, fackföreningar och partier för att prata igenom saken och gå på deras möten". Detta var en vändning till ledningarna i dessa organisationer.

Vad hände sen?

Betoningen av "nationellt oberoende", stärkt svenskt försvar mot "hotet från Sovjet" (en översättning av Kinas politik) o s v innebar också att de studenter som tidigare "brutit" med sina borgerliga familjer och karriärer nu kunde börja vända åter. Få av dem ångrar idag sitt engagemang, utan minns det snarast som en höjdpunkt i sitt liv.

En del är fortfarande aktiva, t ex mot USA:s krig i Irak. Men få har gjort en verklig politisk utvärdering. Hur kunde FNL-rörelsen, och KFml/SKP, så snabbt försvinna?

I Åke Kilanders bok finns ett par sidor om "trotskister", som ger en del ledtrådar. Trotskisterna kritiserar för parollen "Internationell solidaritet, arbetarklassens kampenhet", för sina röda fanor och för tendensfrihet, d v s rätten för varje organisation att uttrycka sina åsikter inom ramen för ett nätverk. Men det är en politik i denna riktning som hade kunnat vidga FNL-aktivisternas horisont och samtidigt koppla Vietnamfrågan till klasskampen i resten av världen.

DFFG införde och återupptäckte flera viktiga kampmetoder, som massaffischering, pengainsamlingar, snabba mobiliseringar mot USA:s representanter, målmedvetet organisationsbygge.

Här finns en hel del att hämta i Åke Kilanders bok.

Publ. på *marxistarkiv.se* och *FiB/K:s hemsida/studier* (juli 2007)

Mats Parner: De flerdubbla lojaliteternas skede

En recension av Åke Kilanders berättelse om De Förenade FNL-grupperna och solidaritetsarbetet i Sverige 1965-1975

I augusti 1969 slog jag ner bopålarerna i stadsdelen Herrhagen på Vänerns norra strand, började träna på Skutberget, skrev in mig vid Karlstads lärarhögskola och deltog regelbundet i FNL-gruppens verksamhet, allt i nu nämnd ordning.

Efter några få månader hade jag avancerat till gruppens kassör, och efter ännu ett par månader utnämndes jag till ordförande – inte i kraft av politisk klarsyn eller vidsyn, snarare till följd av hög ålder (26) och förmodad visdom: Karlstad FNL-grupp må ha saknat ett s i genitiv- (form)en och (s)-anhängare i medlemsregistret, men skolungdom fanns i överflöd. Nästan alla i gruppen var gymnasister och mer än halva decenniet yngre än nykomlingen.

Förra hälften av 1970-talet minns jag som en tid till brädden fylld av politiska aktiviteter i alla möjliga och omöjliga sammanhang. Själv var jag en ganska typisk representant för den tidens vänstermänniskor, inte speciellt drivande men föredömligt lojal och alltid på bettet. Liksom så många andra fanns jag med på ett hörn i princip överallt – i KFml, Clarté, FiB/Kulturfront (från FiB/K) plus diverse tillfälliga aktionsgrupper. Vi hade möten för jämnan, sömnbehovet eftersattes och aktivistlivet tedde sig i regel överansträngande. Flertalet av oss gick på högvarv dygnet runt.

Men det var händelserika år och en tid som präglade. Vissa präglades för livet, andra bara rent allmänt. Efter en tillvaro som matematiklärare och SIDA-volontär i mellersta Tanzania tog jag farväl av (den så kallade) ml-rörelsen våren –77. Därvid frigjordes tid för eftertanke, reflexion och begrundan – och inte minst för politiska studier av mera systematiskt slag.

FiB-aktivisten Åke Kilander har nyligen givit ut en 446-sidig volym om De Förenade FNL-grupperna, DFFG, och därmed även om vårt gemensamma förflutna. Den heter **Vietnam var nära** (Leopard förlag) och har rimligen inte skrivits i en handvändning; bara notapparaten upptar 58 komprimerade sidor. En uppsjö av de forna aktivisterna har (djup)intervjuats, gamla protokoll mönstrats, gulnade tidningstexter kollats och ingen möda sparats – allt med uppsåtet att så utförligt som möjligt dokumentera det som en gång var. Kilander är definitivt inte någon slarver. Hans bok är väl strukturerad och har ett utmärkt språk. Den tillfredsställer högt ställda krav på detaljerad information om minsta lilla DFFG-korn och gör ibland ett nästan pedantiskt intryck. Bildmaterialet är rikt och den nostalgiska faktorn hög.

Det är en truism att De Förenade FNL-grupperna betydde mycket för opinionsbildningen i vårt land under Vietnamkrigets år. Organisationen var i flera avseenden unik och ändrade Sveriges politiska karta högst påtagligt. Under högkonjunkturen fanns ca 140 FNL-grupper från Kiruna i norr till Malmö i söder, **Vietnambulletinen** hade en upplaga på 60 000 ex, och i storstäderna värnade unga aktivister sitt revir utanför varuhus och systembolag varje fredag/lördag ända till krigsslutet. Nästan elva miljoner – eller 10 836 186 kr och 44 öre i exakta tal – insamlades till FNL i södra Vietnam på det klassiska postgironumret 400 499. Demonstrationer arrangerades, studier bedrevs, riks-, landstings- och kommunpolitiker uppvaktades, fackföreningar tillskrevs och gymnasier besöktes, allt på frivillig grund. Ja, DFFG var en typiskt ideell sammanslutning om vilken mycket gott kan sägas. Det gör också författaren, delvis med den äran.

Men det problematiska är att Kilander ingenting ifrågasätter i sin kartläggning. På så vis liknar hans DFFG-opus, mycket betänkligt, ett stycke panegyrik, samtidigt som det liknar en

officiell och officiös verksamhetsberättelse författad på 35-40 års avstånd från verksamhetens slut. Det är olyckligt. Orsakerna till såväl det ena som det andra är politiska.

Enklast kan man säga att Kilander uppenbarligen inte fjärrmat sig ett tuppfjät från de positioner han intog på 1960- och 70-talen. Den tidens positiva hjältar är fortfarande hans och heter bland annat Zedong, Saloth Sar och Jan Myrdal.

I den krassa verkligheten förhöll det sig så att de flesta i DFFG:s politiska ledning genom åren hade flerdubbla, för att inte säga mångdubbla, lojaliteter. Obestriddligt är förstas att man stödde FNL och DRV (Nordvietnam), men rent ideologiskt var ”de stora pojkarna” i rörelsen (liksom Parner och Åke K.) mera inspirerade av ordförande Maos tankar, KKP (Kinas Kommunistiska Parti) och den 1966 inledda kulturrevolutionen än av vietnamesernas befrielsekamp mot USA.

Ytterst var KFml, kommunistiska förbundet marxist-leninisterna, garanten för dessa sakernas tillstånd. Det är ingen överdrift att solidaritetsarbetets innehåll och former monopoliserades av oss ”ml-are” och att DFFG krasst uppfattades som våra jaktmarker. I normaltillståndet, om nu ett sådant existerade, drev FNL-gruppernas arbetsutskott och förbundsstyrelser aldrig en linje, som principiellt avvek från den på högre ort redan fastställda. En betryggande majoritet av FS- och AU-ledamöterna var följande under hela epoken (ml)anslutna och på alla sätt införstådda.

Paradoxalt nog var det här besynnerliga dubbelkommandot inte nödvändigtvis av ondo för det vardagliga slitet i DFFG, åtminstone inte i ett kortare perspektiv. Den svartvita världsbild som många av oss bekände sig till hade nämligen en starkt mobiliserande kraft. Inbillar man sig att den amerikanska närvaron i Vietnam ytterst är riktad mot ”socialismens landvinningar” i Kina och att dessa landvinningar bäst konfirmeras genom att FNL segrar mot invasionstrupperna, så vill man självklart dra sitt strå till segerstacken till nästan vilket pris som helst. Man sätter kort sagt alla sina resurser på krigsfot (i vart fall i bildlik mening). Ungefär på det sättet tänkte vi – om än långt ifrån alla av oss. Men det kommer Kilander bestämt att förneka.

Icke desto mindre kvarstår faktum.

Vanföreställningarnas roll får inte underskattas; människors vanföreställningar är ofta en stark drivkraft i historien och kan försätta berg (vilket inte hindrar att de allmänt sett är negativa).

Att lojaliteterna i FNL-gruppernas ledning var flerdubbla/mångdubbla illustrerar Åke K., möjligen oavsiktligt, genom att återge en dramatisk händelse från 1972 (sid 297f). Det året stod det klart att Richard Nixon skulle göra ett statsbesök i Folkrepubliken Kina, något som pr omgående inspirerade Jan Myrdal till ett debattinlägg, där presidentens (och krigsförbrytarens) tilltänkta Kinaresa beskrevs i ohöljt positiva vändningar. Besöket tolkades symboliskt som att Nixon äntligen måst krypa till korset. Så sett var det en triumf inte bara för kineserna; även det vietnamesiska folket skulle gagnas av presidentens stundande Beijing- och Canossa-vandring.

Myrdals opus fick ambassadör Viet på DRV:s ambassad ute i Stocksund att gå i taket. Följden blev att han omedelbart inbjöd DFFG:s arbetsutskott, alltså den högsta politiska ledningen, till övliga konsultationer. Det var en drastisk åtgärd och avslöjade mycket om lägets allvar så som det uppfattades av ambassadören. Aldrig förr hade vietnamesiska tjänstemän i Sverige blandat sig i angelägenheter, som enligt protokollet var DFFG:s interna. Men Viet kunde inte tillåta att hans landsmän blev slagträn i den inflammerade konflikten mellan Sovjetunionen och Kina.

Enligt Tommy Hammarström, som i olika omgångar basade för **Vietnambulletinen**, blev hela (Stocksunds)mötet en chock för AU-delegationen. Ambassadören öste galla över skriftställare Myrdal och krävde att DFFG skulle upphöra med kritiken av ryssarnas ”socialimperialism” en

gång för alla. Hammarström uppfattade propåerna som ett ultimatum. Det stod höjt över varje rimligt tvivel att Viet föredrog den sovjetiska politiken framför den kinesiska.

Mycket skulle kunna sägas om ambassadörens agerande. Men det principiellt intressanta är att medlemskaderen i DFFG – aktivisterna och fotfolket – aldrig informerades om det som hänt på (Stocksunds)ort och ställe. Tommy H. och arbetsutskottet lade helt enkelt locket på. Sannolikt fruktade man icke önskvärda diskussioner bland oss gräsrötter, men främst ville man bibehålla sitt kinesiska perspektiv. Därför censurerades och desavouerades ambassadören. I gengäld fick mästern JM, inte helt oväntat, en utförlig depesch om vad som tilldragit sig hade.

Ambassadintermezzot visar att DFFG inte konsekvent stödde vietnamesernas frihetskamp ”på dess egna villkor”, som det officiellt hette. Snarare gavs stödet på kinesiska premisser.

Indirekt visar det inträffade, också, att parollen om stöd ”på egna villkor” är i grunden orimlig: den innebär att en stödjande part, här DFFG, i givna lägen tvingas underkasta sig andras diktat och inte tillåts göra egna analyser. Men det solidariska stödet är inte nödvändigtvis villkorslöst och bör som regel inte vara så.

Att bli angripen av fienden är inte dåligt utan bra heter den inlägga som ordförande Mao lät offentliggöra på treårsdagen (26 maj 1939) av den Antijapanska högskolans grundande i Kina. Sköld Peter Matthis, en av FNL-gruppernas och KFml:s ”äldre statsmän”, delade fullt ut herr ordförandens mening. Det belade han samvetsgrant på DFFG:s ”andra rikskonferens” i januari 1967 (sid 100f i Kilanders bok). Först underströk Matthis att vårt solidaritetsarbete för FNL är ”revolutionärt” och att vi

”därför med glädje måste hälsa det faktum att vår nuvarande regering, våra universitets- och skolrektorer, polismakten, våra demokratiska partier – hur många de nu har blivit – och alla andra instrument i den svenska, borgerliga apparaten nu börjar uppleva oss som en fara och börjar bekämpa oss. Det är inte en dålig sak att polisen är ute efter oss; det är tvärtom en bra sak. Det är ett gott tecken för det visar att vi är inne på rätt väg.”

Sköld Peters 67-årsharanger är ytterligare ett exempel på det gängse (Kina)tugget inom DFFG.

Man noterar att det i realiteten är en blivande KFml-entreprenör som talar: yttrandet ångar av sekterism och befinner sig på ljusårs avstånd från den, väsentligen lyckosamma, enhetspolitik som med åren blev DFFG:s signum. Men enligt Åke K. (sid 349) var frontkaraktären ingenting som växte fram successivt i FNL-grupperna; enhetsfronten permanentades nämligen i DFFG:s födelsestund eller i varje fall långt före decennieskiftet 69/70.

Så förhöll det sig definitivt inte. Sköld Peter Matthis (o)grundade meningsyttring är så fientlig mot en konstruktiv frontpolitik som tänkas kan.

På sid 197 hävdar författaren att kineserna, i början av 1979, iscensatte ett ”militärt motanfall” över den vietnamesiska gränsen. Det är en egendomlig formulering som i likhet med åtskilliga andra av samma slag visar på Kilanders politiska utgångspunkter. Sant är visserligen att Kinas offensiv föregicks av Vietnams inmarsch i Pol Pots Kambodja julen 1978. Men lika sant är att ’krigen mellan de socialistiska länderna’ inte utkämpades mellan onda (vietnameser) och goda (kineser); regimen i Beijing förde en traditionell stormaktspolitik och beordrade därmed eld.

Marxist-leninisternas energiska mullvadsarbete – eller säg hellre fraktionsverksamhet – inom DFFG var i sig fullkomligt i sin ordning. Ingen bör anklagas för sin nitälskan eller sina höga ambitioner. Som redan framhållits var (KFml)inflytandet dessutom gynnsamt i så måtto att De Förenade FNL-gruppernas vardagsarbete stadgades upp och effektiviserades. (Historien är full av ironier...).

Det egentliga problemet fanns på annat håll och erkändes aldrig under de avgörande åren:

Själva dilemmat var att KFml tillskansade sig det omisskännliga ”fraktions-monopolet” inom DFFG. Det gjorde man genom att vara först på plan eller snarare först på Hötorget 1965 – Åsa Hallström, Sköld Peter m fl, m fl – genom att ha större muskler än de andra vänstergrupperna, genom att stalinismens ångvältsmekanismer placerats högst upp i (ml)packningen o s v – men också genom diverse fiffel och manipulationer av det mer ohämmade slaget.

Genom att initiera och producera broschyrer i stil med **VPK, VUF och Vietnamrörelsen** och, fr a, **Trotskismen, fronterna och Vietnamrörelsen** (oktober 1970) visade ledarstaben i ”Noll komma fem äll” var skåpet skulle stå. Den senare pamfletten rafsades visserligen ihop av Lars Gustafsson & Kurt Wickman (båda redaktörer för **Marxistiskt Forum**) i Uppsala FNL-grupp, men den spreds entusiastiskt i hela DFFG och togs på blodigaste allvar. Bättre än så förstod vi inte på den tiden. I dag ser vi desto tydligare att innehållet är beklämmande uselt. Varje nykter läsare av årgång 2007 torde rodna av skam vid en konfrontation med detta stalinistiska elände.

Aldrig för ett ögonblick skulle Kilander godta att **Sions vises protokoll** användes i studiesyfte i kampen mot staten Israels ockupationspolitik. Men om ”Trotskismen, fronterna...” säger han ingenting. Vadan denna skriande inkonsekvens, frågar signaturen ”vän av ordning”.

Medan KFml hade ett någorlunda avspänt förhållande till socialdemokratin och de borgerliga partierna, så bekämpade man tjocka släkten – dvs övriga vänstergrupper – med all kraft inom DFFG:s ramar. Monopolställningen skulle upprätthållas.

Konsekvenserna uteblev inte: 1974, efter avtalet om eld upphör i Vietnam föregående år, hade KFml långt framskridna planer på att omvandla DFFG till en mer ”allmän” frontorganisation, riktad mot ‘de två supermakterna’ (och i synnerhet den sovjetiska). Lyckligtvis omintetgjordes planerna, främst genom en serie protestaktioner av Sara Lidman och andra. Det hindrar nu inte att många FNL-aktivister desillusionerades i det hätska (‘supermakts’)tumultets spår och sökte sig andra uppgifter.

Försöket att bekämpa ”socialimperialismen” med DFFG i potten genomfördes aldrig.

Dock – om KFml fått sin vilja fram, så kunde De Förenade FNL-grupperna ha varit ett minne blott den dag – 30 april 1975 – då Saigon erövrades, vietnameserna slutgiltigt segrade och den siste amerikanen flög hem. Hade Åke K. då sett sig manad att ge ut samma berättelse som han nu komponerat? Förmodligen skulle panegyriken ha blivit mera nedtonad och hans eftertankar mindre självsäkra.

Den allvarligaste följden av de prokinesiska stämningarna inom DFFG var emellertid att en rad aktivister, strängt taget oavsiktligt, hamnade i ”röda khmerernas” och Pol Pots breda famn under längre eller kortare tid. PP och hans Demokratiska Kampuchea bekämpade USA:s krigsmaskin och stöddes (materiellt, politiskt och ideologiskt) av regimen i Beijing. Med detta var ställningstagandet givet och strömhoppen i galna solidaritetstunnor tyvärr ett faktum.

Det hör onekligen till pjäsen att Kilander än i dag sitter fast i en av dessa tunnor. I en fotnot på sid 414 betygsätter han ”röda khmerernas” (som eufemistiskt betecknas ’GRUNK’) utrymning av Phnom Penh, omedelbart efter den 17 april –75, som en ”förnuftig” handling. Detta förnuft ledde dock till uppskattningsvis 20 000 människors död. För att styrka sin tes refererar ÅK till vad Jan Myrdal, av alla, skrev i saken ett par år senare (FiB/K nr 18/78).

Man kan, för att nu uttrycka sig mildt, hålla avsevärt större distans till sitt källmaterial. Bockar i rollen som trädgårdsmästare är sällan att rekommendera.

Givet författarens ideologiska dagordning framstår lejonparten av intervjuerna i **Vietnam var nära** inte oväntat som utslätade. En rad märkesmän och dito kvinnor ur kulturetablissemangen

och från DFFG:s ledning passerar revy och berättar, vältaligt, om sitt 1965-75-årsengagemang men slipper de naturliga följdfrågorna om sin inställning till Pol Pot, ”röda khmerernas” terror och händelseutvecklingen under senare hälften av 70-talet i Indokinas smältdegel.

Sammanfattningsvis kan sägas att Åke Kilander sänt ut en omsorgsfullt bearbetad och sällsynt informationsrik studie om en epok som i dag ter sig ganska avlägsen, rentav främmande. Hans arbete har flera kvaliteter och passar både för det äldre gardet – vi som slogs på barrikaderna – och för en yngre generation. Åtskilligt finns att betänka, än mer att lära.

Det oaktat är Åke K:s (DFFG)exposé väsentligen *fel bok*. I dag, på ett tidsavstånd av 35-40 år, hade en annan öppenhet än den kilanderska varit både önskvärd och möjlig. Vi borde långt om länge ha insett vikten av att hålla flera bollar i luften samtidigt. Till exempel är det, i dag, fullt möjligt att bejaka vårt stöd till FNL och DRV, vidare att inta en positivt kritisk hållning till De Förenade FNL-grupperna, att ta avstånd från en rad inslag i både sovjetisk och kinesisk politik under krigsåren och, inte minst, att brännmärka ”röda khmerernas” terror och skräckvälde. Det ena utesluter inte det andra, heller inte det tredje eller fjärde.

Att bruka klartext om KFml:s politiska ambitioner gentemot DFFG borde också vara möjligt efter alla dessa år. Kilander låtsas inte förstå problemet. ”Olika organisationer försökte genom sina medlemmar vinna inflytande över DFFG, men ingen lyckades”, antecknar han på sid 318. Det låter aningslöst. Men rimligtvis är aningslösheten fullt medveten...

Borde inte de gamla skyttegravarna ha tjänat ut vid det här laget?

Efterskrift: En redaktörs betänkligheter

I juli 2007 publicerades mina synpunkter på Åke Kilanders DFFG-bok, **Vietnam var nära**, även i Folket i Bild/Kulturfronts nät-tidning. Det var en smula oväntat; jag visste att det jag skrivit inte skulle ses med alltför blida ögon. Kritik mot kinesisk in- och utrikespolitik, Pol Pots och Röda khmerernas terrorpolitik, KFml/SKP:s ”fraktionsmonopol” inom De Förenade FNL-grupperna (etc, etc) har ju varit mycket sällsynt under årens lopp i FiB/K-sammanhang.

Tidningens web-redaktör, Knut Lindelöf, ville trots allt reservera sig och visa sig självständig. Därför kompletterade han min recension med en personligt hållen ingress enligt följande

Den förra hälften av 1970-talet minns jag som en tid till brädden fylld av politiska aktiviteter i alla möjliga och omöjliga sammanhang. Själv var jag nog en ganska så typisk representant för den tidens vänstermänniskor, inte speciellt drivande men föredömligt lojal och alltid på bettet. Liksom så många andra fanns jag med på ett hörn i princip överallt – i KFml, Clarté, FiB/Kulturfront (inte minst i just FiB/K) plus diverse tillfälliga aktionsgrupper.

Men Mats Parner var nog inte så typisk. Möjligen var han typisk för en liten krets superaktivister. Jag minns honom som en minst sagt hängiven tidningsförsäljare. När vi vanliga sålde 2 ex i timmen, sålde Parner 22. Vi fick tillfälle att jämföra vår försäljningsförmåga i samband med lunchen på stämmorna i slutet av april /på 70-talet/. Då samlades vi för att diskutera fram nästa års tidningsarbete.

Nog fanns personer som hade sina lojaliteter främst i det lilla maoistiska kommunistpartiet SKP. Men det fanns många andra också, framförallt majoriteten av partilösa, de som framför allt var ”fibbare”. Några av dem gav aldrig upp utan är fortfarande aktiva.

Men läs Mats Parners artikel! Den kan säkert förklara en hel del av den bitterhet som finns kvar efter den stora besvikelsen över att Mao, Ho Chi Minh, Pol Pot, Castro och en rad andra portalfigurer inte var mer än just politiska ikoner i spetsen för närmast ofattbart omfattande politiska rörelser och spel bakom kulisser. Av det lärde vi oss olika saker. Mats Parners erfarenheter har sina poänger. Men han förklarar inte den svenska Vietnamrörelsens styrka och betydelse.

Läs **De flerdubbla lojaliteternas skede** och returnera gärna dina synpunkter och erfarenheter.

Knut Lindelöf.

De ovanstående raderna verkar ha skrivits i hastigt mod och tämligen spontant. Ärligt talat är det svårt att få något grepp om redaktörens egentliga ståndpunkt, men rent intuitivt har Lindelöf tydligen dragit slutsatsen att ett slags kommentar från hans sida var befogad.

Vare sig på eller mellan raderna i min anmälan exponeras någon bitterhet. Så pass förmäten är jag verkligen inte. I stället berömmar jag Åke Kilanders insats på viktiga frontavsnitt, men fr a ställer jag mig kritisk till den historiesyn han redovisar i sin bok. Den frigör ingenting och den förklarar än mindre. Snarare bidrar den till att skymma en komplex (DFFG)verklighet.

Gemensamt för Lindelöf och Kilander är att de båda nonchalerar, döljer och bagatelliserar den roll som den organiserade marxismen-leninismen spelade inom FNL-grupperna, och fö också inom FiB/K, låt vara att de gör så från delvis skilda utgångspunkter. Men KFml/SKP:s starka monopolställning inom fronterna kan, och bör, inte förnekas. Effekten må ha varit positiv i ett kortare perspektiv men avgjort negativ i ett längre. Dumheter i stil med den (ultra)stalinistiska flygskriften **Trotskismen, fronterna och Vietnamrörelsen** var ett typiskt ”m-l-initiativ”, och sak samma gäller det envetna försöket att, märkesåret –74, omskapa DFFG till en allmän front mot supermakterna. Olika skrivningar om ”socialimperialismen” ingick i samma mönster. Allt detta blev med tiden – Pol Pot och hans khmerer! – bokstavligen förödande.

En gången tids skyttegravar måste, skrev jag med adress till Åke K., överges en gång för alla.

Enligt Lindelöf har jag inte tillräckligt väl förklarat ”den svenska Vietnamrörelsens styrka och betydelse”. Sakligt sett är det påståendet tvivelaktigt – men att avge en sådan förklaring var nu inte min egentliga uppgift. Den var att kritiskt granska **Vietnam var nära** ... som händelsevis lovprisar DFFG på snart sagt varenda text- och bildsida.

Men visst är det positivt att FiB/Kulturfront lät offentliggöra min text. Kanske är det rentav ett tidens tecken, ett bland många.

Ur *Internationalen* nr 34, 30 augusti 2007

P-O Mattson: En misslyckad historik

En ny översikt över den svenska FNL-rörelsen avslöjar författarens egen politiska position. Men den väcker många gamla minnen till liv för de grånande aktivister som var med när det begav sig.

Den svenska Vietnamrörelsen bestod framför allt av De förenade FNL-grupperna (DFFG). Några aktivister organiserade protester på Hötorget 1965 och efter bara några år hade rörelsen blivit landsomfattande. Den ebbade sedan ut när USA-imperialismen besegrades 1975.

DFFG har ofta hänvisats till som en ny typ av mönsterbildande folkrörelse. Det har dock saknats en bra historik över rörelsen. Nu har en omfattande historik publicerats, *Vietnam var nära. En berättelse om FNL-rörelsen och solidaritetsarbetet i Sverige 1965–1975*, skriven av en av veteranerna – Åke Kilander. Förväntningarna har varit stora, men besvikelsen är desto större när det står klart att den har samma perspektiv som ledde in rörelsen i en återvändsgränd.

Det är inte utan ett visst vemod jag tar del av Kilanders detaljrika dokumentation. Det handlar om mig och det handlar om några tusen andra aktivister; de flesta unga och en del mycket unga. Genom bokens många intervjuer går det att dra en del slutsatser om många aktivisters bakgrund. Många hade sina rötter i arbetarklassen och väcktes till politisk aktivism genom

den stora våg som för första gången släppte in arbetarbarnen på gymnasier och universitet. En del av aktivisterna hade också en bakgrund med politisk radikalism i familj och släkt.

Den svenska socialdemokratin (SAP) hamnade i stora svårigheter när rörelsen växte fram. Den tog efter andra världskriget ställning för USA i det kalla kriget, men DFFG:s snabba framväxt tvingade SAP till tydligare ställningstaganden. Så sent som i riksdagens utrikesdebatt i april 1970 hänvisade dock både statsminister Olof Palme och utrikesminister Torsten Nilsson till aktivisterna som ”lymlar”. Inte heller den sömniga stalinismen i SKP (från 1967 VPK) förmådde hantera frågan och anslöt sig till en kampanj för ”Fred i Vietnam” som ledande socialdemokrater drog igång.

Vietnamkriget kom redan från början att bli en framträdande fråga i den strid som vid mitten av 1960-talet splittrade den ”kommunistiska världsrörelsen”. Linjerna var mycket tydliga för alla oss som kom att bli aktivister i FNL-rörelsen: å ena sidan ledarna i Kreml och SKP/VPK som ville se fred i Vietnam, å andra sidan de som ville se ett nederlag för USA-imperialismen och dess lakejer och en seger för FNL och Nordvietnam.

Många av de framtida aktivisterna samlades i Clartéförbundet. I februari 1964 startade Clarté i Stockholm en studiecirkel om ”USA i dagens värld”. Bland deltagarna fanns Sköld Peter Matthis, Åsa Hallström och Gunnar Bylin. Inledare på första mötet var Bo Gustafsson. Både Matthis och Hallström kom att bli ledare för DFFG och Bylin blev det maoistiska SKP:s första ordförande 1973. Gustafsson var en av centralgestalterna i den opposition inom det gamla SKP som midsommaren 1967 bildade det maoistiska KFML.

Det finns flera exempel i Kilanders material som visar den revolutionära dynamik som fanns i DFFG. En av de intervjuade berättar exempelvis om när några aktivister första maj 1966 gick vidare till USA:s ambassad och brände stjärnbaneret. Flaggbränningen försvarades bland annat av den radikale författaren Artur Lundkvist några veckor senare vid ett möte i ABF-huset. Där höll också Sköld Peter Matthis ett tal där han bland annat hävdade att ”det var ett klasskrig som pågick.”

Ett annat exempel är Matthis inledning vid DFFG:s första kongress 1966. Han slog då fast att det var ”en revolutionär kamp” som utkämpades. Målen var ”självständighet, frihet och fred”. Det var ”den förtryckta klassens kamp för sin egen befrielse”. Därför, menade Matthis, måste ”en verklig solidaritet med Vietnams folk... med nödvändighet själv bli revolutionär, eftersom den måste bygga på klassolidaritet.” Kampen måste också här vara ”revolutionär” eftersom den ”bygger på solidaritet med den revolutionära klassen i Vietnam”. Därför hälsade Matthis med glädje att svenska myndigheter ”börjar uppleva oss som en fara och börjar bekämpa oss”.

Fem år senare skulle åsikter av det slaget brännmärkas som trotskism.

Kilanders historik ställer inga kritiska frågor och han kan själva inte se hur inkonsekvent hans egen beskrivning är. Han kan exempelvis skriva följande: ”Trotskisterna hävdade att det pågick en socialistisk revolution i Vietnam och att solidariteten därför måste grundas på arbetarklasserna i de olika länderna (typisk var deras paroll ’Internationell solidaritet, arbetarklassens kampenhet’). De menade att det största slaget mot imperialismen utdelas genom att göra revolution i det egna landet.”

Bakom inkonsekvensen tittar stalinismens gamla lögnar om trotskismen fram. De traderades av äldre stalinister som anslöt sig till maoismen. Kilander är helt okritisk och betraktar närmast lögnerna som självklara.

Men det var särskilt i Uppsala FNL-grupp som anti-trotskismen blev framträdande. Hösten 1970 utgavs broschyren *Trotskismen, fronterna och Vietnamrörelsen*, som året därpå följdes

av *Än en gång om trotskismens frontpolitik*. Här är hela den gamla lögnkvarnen i verksamhet. Kilander är dock hederlig nog att i en not nämna att lögnerna bemöttes av anti-stalinisterna Kaj Håkansson och Kenth-Åke Andersson.

Hos Kilander är ”trotskism” inte en beteckning på en politisk tradition eller rörelse. Istället använder han den som synonym för det han kallar vänstersektarism. Detta är ännu påtagligare hos Knut Carlqvist, som beskriver hur trotskisterna ”härjade” i Uppsala. Han menar att DFFG i sin helhet präglades av ”trotskism”. Uppgiften blev att driva ut ”vänstersektarismen” ur DFFG. Carlqvist uppfattade delar av den tidigare verksamheten som ”trotskistisk”. Häcklandet av Palme 1968 sågs som en avvikelse: ”Vi betedde oss som trotskister”, menar Carlqvist.

I början av 1970-talet var tiden kommen för att rörelse som fötts i radikal opposition mot socialdemokratin skulle försonas med fadershuset. I Kilanders historieskrivning – och här får han understöd av många av de intervjuade veteranerna – blir striden med r:arna och ”trotskisterna” om enhetsfrontens karaktär inkörsporten till och förutsättningen för den allt tydligare inriktningen på att accepteras av etablissemangen.

Utrikesministern Torsten Nilsson noterade på ett möte i partiets verkställande utskott inför första maj 1972: ”att det föreföll som om det skett en tillnyktring bland FNL-gruppernas anhängare, något som kan innebära ökade möjligheter för vårt parti. Det är en stor vinst att alla politiska grupperingar från KFML på vänsterkanten till Moderaterna på högerkanten nu sluter upp bakom regeringens Vietnampolitik.”

Ministern var betydligt klarsyntare än de ledande aktivisterna, och Kilander kan inte ens i efterhand se det paradoxala i Nilssons påpekande.

Under FNL-rörelsens hela historia var kontakterna med representanter för Nordvietnam och FNL mycket viktiga. Vid vissa punkter uppstod konflikter – men bara när vietnameserna markerade självständighet gentemot Kina. Det allt tydligare ställningstagandet inom DFFG mot den så kallade sovjetiska ”socialimperialismen” blev orsak till konflikter. Även Sara Lidman blev djupt upprörd, som bara hon kunde bli, och gick 1974 till offentligt angrepp på DFFG.⁴

Mot slutet av DFFG:s verksamhet utvecklades en föreställning som hade sitt ursprung i den kinesiska partiledningen och som förmedlades av det maoistiska SKP. Hotet från det ”socialimperialistiska” Sovjetunionen ansågs vara så stort att man började betona hur viktigt det var att stärka det kapitalistiska Sveriges försvar. Riktigt så långt gick aldrig DFFG, men när Kilander ska förklara vad DFFG höll på med kan det låta så här: ”vietnamesernas kamp ökade Sveriges säkerhet.”

Vid kongressen i Stockholm 1975, efter att vietnameserna segrat, togs parollen ”Bekämpa USA-imperialismen” bort. Den slopades nu med hänvisning till att en organisation ”som var allmänt antiimperialistisk och vände sig mot Förenta staternas imperialism utan att ta avstånd från den sovjetiska, riskerade att bli redskap just för Sovjetunionens kamp om världsherravälde.”

Nu hade DFFG löpt linan ut och blivit ett offer för uppslutningen kring den kinesiska maoismen. DFFG bytte 1977 namn till Vietnam & Laosförbundet för vänskap och solidaritet, men verksamheten slets sönder av konflikter som följde på den vietnamesiska invasionen i Kampuchea.

Om den kinesiska maoismen var rättesnöret för de ledande aktivisterna, hade den en inhemsk uttolkare – Jan Myrdal.

⁴ Se samlingen [Debatt om Vietnam, Sovjet och FNL-rörelsen](#). (Sara Lidmans inlägg är det första i samlingen).

Kilander berättar om ett tillfälle när Nordvietnams representanter gick i taket över att Myrdal inför Nixons besök i Kina skrivit att det var en stor seger för både det kinesiska och vietnamesiska folket. DFFG ställdes då inför krav på att sluta kritisera Sovjetunionen och ta avstånd från Jan Myrdal. I Hanoi var man av förståeliga skäl upprörda över att kineserna tog emot Nixon.

Kilander slår tydligt fast Myrdals roll i rörelsen. Han var dess ”politiska förgrundsfigur”: ”Ingen annan enskild person hade sådant inflytande på FNL:arnas världsbild.” Myrdal blev den som mer än alla andra förmedlade den stalinistiska traditionen och utan någon formell ställning utövade han ett ödesdigert inflytande.

En bandupptagning från ett möte 1967 visar tydligt hur Myrdal vred diskussionen i en viss riktning. Han höll då med Matthis om att det var ett klasskrig som pågick i Vietnam, men vågade inte satsa på att arbetarklassen i väst kommer att solidarisera sig med vietnameserna. Därför är det nödvändigt att förankra solidariteten på annat håll: ”det bör vara helt klart, att också för en god högerman bör man därför kunna tala om att försvaret av den svenska nationella friheten kräver att man aktivt försöker hejda USA i Sydostasien.”

Från klasskrig till nationellt oberoende – så såg Myrdals väg ut. Han lyckades släpa med sig åtskilliga aktivister längs den vägen.

Kilander berättar att Säpo under åren 1967 till 1969 såg DFFG som sitt främsta objekt för övervakning. I och med 1970-talet trappades dock uppmärksamheten ner och när regeringen 1973 fastställde en ny lista över organisationer som hotade ”rikets säkerhet”, fanns DFFG inte längre med.⁵

Kilander är en trogen ”myrdalare”. Hans politiska naivitet är slående. Han kan inte se hur DFFG anpassade sig till socialdemokratin och kapitalismen. För honom är det tvärtom: det var socialdemokratin och det svenska etablissemanget som övertygades om att DFFG hade rätt.

Författarens okritiska hållning är ett svårt handikapp, men boken är späckad med information och bildmaterialet är rikligt och värdefullt. Här kan grånade aktivister försjunka i nostalgiska tillbakablickar.

Till sist en sedelärande historia som Kilander återger om hur det kan gå för unga radikaler.

Den 20 december 1967 kom att markera kulmen på motsättningen mellan DFFG och etablissemanget, speciellt polismakten. En av dem som blev nedslagna och gripna av polisen var Einar Heckscher, numera känd litterär översättare. Han och hans bror Sten, sedermera minister och chef för rikspolisstyrelsen, är söner till den gamle högerledaren Gunnar Heckscher.

När Einar greps, begav sig brodern Sten till kriminalpolisen och bemöttes på följande sätt: ”Jag gick dit. Frågade hövligt varför min bror gripits. Fick inget svar. En kommissarie satte ett knä i magen på mig, sparkade ned mig mot en trappa.” (*Aftonbladet* 21/12 1967) Han var naturligtvis upprörd och undrade hur detta kunde vara tillåtet.

Vi som var med i Göteborg 2001 känner igen historien, men då var det poliser under Sten Heckschers ledning som slog och sparkade.

⁵ SÄPO-utredningen om Vietnamrörelsen återfinns här (se kapitel 8, s 185-260): https://marxistarkiv.se/sverige/sapo/svenska_fredsrorelsen2.pdf

Ur *Revolutionär marxism* den 2 september 2007

P-O Mattson: Lärdomar av den svenska FNL-rörelsens uppgång och fall

[Detta är en något ombearbetad version av ovanstående artikel ”En misslyckad historik”]

Den svenska Vietnamrörelsens viktigaste komponent var utan tvekan De förenade FNL-grupperna (DFFG), till vardags kallad FNL-rörelsen. Rörelsen startade med att några vänsteraktivister organiserade protester mot Vietnamkriget på Hötorget i Stockholm 1965. Efter bara några år hade rörelsen blivit landsomfattande och kom i vissa avseenden att representera en ny typ av folkrörelse.

FNL-rörelsen ebbade ut när USA-imperialismen besegrades och ”fördr[e]vs från söderns land”, som en av raderna lyder i rörelsens mest omhuldade sång – *Befria södern*. Det har dock saknats en kritiskt hållen historik över rörelsen. DFFG gav själv ut en historik 1975 – *FNL i Sverige: Reportage om en folkrörelse under tio år*. Den innehåller en del värdefull dokumentation och en mängd intervjuer med aktivister. Den har dock alltför mycket karaktären av officiell historik och klarar inte att hålla gränsen mot panegyriken.

Den första och hittills enda akademiska behandlingen av FNL-rörelsen återfinns i Kim Salomons *Rebeller i takt med tiden: FNL-rörelsen och 60-talets politiska ritualer* (Rabén Prisma 1996). Den är dock behäftad med stora brister, eftersom författaren inte är särskilt intresserad av FNL-rörelsens politiska innehåll och de konflikter och diskussioner som förekom inom vänstern.⁶

Nu har äntligen en mer omfattande historik publicerats, skriven av Åke Kilander. Förväntningarna har varit stora, åtminstone från min sida. Desto större är besvikelsen över den under mer än ett år annonserade boken. Den är en historik skriven utifrån samma politiska utgångspunkter som ledde stora delar av den svenska 70-talsvänstern in i en återvändsgränd. I vissa avseenden är boken politiskt skandalös. Mottot för den kan sägas vara: Lär aldrig av historien, på det att du ska kunna upprepa samma fel i all oändlighet.

Aktivisterna

Det är inte utan ett visst vemod jag tar del av Kilanders rika dokumentation. Det handlar om mig och det handlar om några tusen andra aktivister, de flesta unga och en del mycket unga. Den ledande kadern var runt 30 men de flesta aktivister var nog i 15- till 20-årsåldern.

Genom bokens många intervjuer med aktivister går det att dra en del slutsatser om många aktivisters bakgrund. Många hade, i likhet med mig, sina rötter i arbetarklassen och väcktes till politisk aktivism genom den stora utbildningsvåg under 1960-talet som för första gången släppte in arbetarbarne i gymnasier och på universitet. En hel del av aktivisterna hade, i likhet med mig, en bakgrund där föregående generationers politiska radikalism spelade en stor roll. Det fanns givetvis en del som hade mer gedigen borgerlig bakgrund, men det var aktivister från arbetarklassen och småborgerligheten som helt dominerade. Den som tror att FNL-rörelsen handlade om fadersuppror eller något liknande har helt fel. Det spelade ingen som helst roll för rörelsen, vilket inte utesluter att enskilda personer kan ha haft sådana drivkrafter. En av de intervjuade var exempelvis dotter till personalchefen på en fabrik som jag själv arbetade på under flera år.

⁶ Se min recension av Salomons bok i *Arbetarmakts nyhetsbrev* nr 4 1997; även i *Marxistiskt perspektiv* nr 2 1997 [och på marxistarkivet: [Vietnamrörelsen i Sverige – En bokrecension](#). Även Salomons bok finns här: [Rebeller i takt med tiden](#)]

Socialdemokratin och stalinismens svek

Den svenska socialdemokratin (SAP) hamnade i stora svårigheter när FNL-rörelsen växte fram. Den kom efter andra världskriget att tydligt ta ställning för de allierade segrarna och framför allt USA i det kalla kriget. Allt skedde under skenbart bevarande av den svenska neutraliteten ”i händelse av krig”. Den snabbt uppblående FNL-rörelsen kom att tvinga SAP till allt tydligare ställningstaganden. Den inledningsvis starkt USA-vänliga hållningen bland ledande socialdemokrater blev snabbt omöjlig om partiet inte helt skulle förlora sitt inflytande bland politiskt radikala ungdomar.

Så sent som i riksdagens utrikesdebatt den 29 april 1970 hänvisade både statsministern, Olof Palme, och utrikesministern, Torsten Nilsson – båda socialdemokrater – till aktivisterna i FNL-rörelsen som ”lymlar”. Men redan året efter kom DFFG:s politiska utveckling högerut att ge socialdemokratin en andra chans.

Inte heller den sömniga svenska stalinismen i Sveriges Kommunistiska Parti (från 1967 Vänsterpartiet Kommunisterna, VPK) förmådde hantera Vietnamfrågan. Partiet anslöt sig inledningsvis till den kampanj för ”Fred i Vietnam” som ledande socialdemokrater drog igång.

Vietnamkriget kom redan från början att bli en framträdande fråga i den strid som vid mitten av 1960-talet splittrade den så kallade kommunistiska världsrörelsen när Kina utmanade de sovjetiska ledarna om ledarskapet. De blivande maoisterna tog ställning för den kamp som fördes i Sydvietnam av FNL mot den av USA understödda militärdiktaturen. Deras linje blev att ge stöd till FNL och Nordvietnam som de enda legitima företrädarna för Vietnams folk. Det ställningstagandet kom att bli en kraftfull drivkraft i FNL-rörelsens framväxt.

Linjerna var mycket tydliga för alla oss som kom att bli aktivister i FNL-rörelsen: å ena sidan de som i likhet med de sovjetiska ledarna och de svenska stalinisterna i SKP/VPK ville se fred i Vietnam, å andra sidan de som i likhet med de kinesiska ledarna och alla ”sanna revolutionärer” i världen ville se ett nederlag för USA-imperialismen och dess lakejer och en seger för FNL och Nordvietnam.

Pacifismen ställdes mot stöd till rättfärdig revolutionär kamp. När Kampanjen mot atomvapen anordnade sin pingstmarsch 1963 fanns plakat med texten ”Släck gnistan i Vietnam”. Några av dem som senare blev ledande aktivister upprördes med rätta.

Svenska Clartéförbundet

Många av de framtida aktivisterna samlades till att börja med i Svenska Clartéförbundet, en socialistisk student- och akademikerförening. I februari 1964 startade Clartés sektion i Stockholm en studiecirkel om ”USA i dagens värld”. Bland deltagarna fanns Sköld Peter Matthis, Åsa Hallström och Gunnar Bylin. Inledare på första mötet var Bo Gustafsson.

Både Matthis och Hallström kom att bli ledare för FNL-rörelsen och Bylin blev så småningom det maoistiska SKP:s första ordförande (1973). Gustafsson var en av centralgestalterna i den opposition inom det gamla SKP som kom att bilda Marxistiska Sällskapet, som sedan i sin tur midsommaren 1967 grundade det maoistiska KFML. (Inom parentes sagt köpte jag själv mitt första nummer av KFML:s tidning *Gnistan* av just Åsa Hallström utanför ett Kuba-seminarium hösten 1968 på ABF-huset i Stockholm. Under vintern gick jag sedan KFML:s grundcirkel i ”Marxismen-leninismen-Mao Tse-tungs tänkande” i just den lägenhet på Pontonjärgatan som omtalas flera gånger i boken.)

Drygt ett år efter att studiecirkeln inleddes var FNL-rörelsen ett faktum. Första numret av *Vietnambulletinen* stencilerades i maj 1965 i 500 exemplar. När gruppen i Stockholm inledde sitt arbete kom det under flera år att präglas av den för tiden typiska stormötesformen. Alla

beslut fattades på allmänna möten. När DFFG bildades 1966 var det som ett nätverk för självständiga lokalgrupper, enskilda och andra organisationer som anslöt sig till målsättningen. Året därpå bildades ett riksförbund.

Nästan alla aktivister som intervjuas tillhör de som troget håller fast vid den maoistiska politiken, men två ”avvikare” har slunkit med, dels Gunnar Thorell som gick med i RMF (Revolutionära Marxisterna Förbund, sektion av Fjärde Internationalen), dels Guy Wallin som blev r:are. Därtill nämns också Tom Gustafsson, central gestalt i Bolsjevikgruppen i Lund som 1970 gick samman med Revolutionära Marxisterna för att bilda RMF. Bolsjevikgruppen växte fram i Clarté och FNL-gruppen i Lund. Tom Gustafsson valdes faktiskt till studieansvarig i DFFG:s första förbundsstyrelse.

Revolutionär dynamik

Det finns flera exempel i Kilanders material som visar den revolutionära dynamik som fanns i FNL-rörelsen. En av aktivisterna, Tord Lundgren, berättar exempelvis om när han och några andra i samband med första maj 1966 tågade vidare till USA:s ambassad och brände stjärnbanéret. Deras uppseendeväckande flaggbränning försvarades bland annat av den radikale författaren Artur Lundkvist – ”Jag tycker flaggbränningar är utmärkta” – några veckor senare vid ett möte på ABF-huset på Sveavägen. Tord Lundgren hävdar att Sköld Peter Matthis höll ett tal där han bland annat sade att ”det var ett klasskrig som pågick”. Jan Myrdal hoppade då upp ”och instämde livligt och folk jublade.”

Ett ännu tydligare exempel är Sköld Peter Matthis inledning vid DFFG:s första kongress 1966 – tryckt i KFML:s tidskrift *Marxistiskt forum* nr 1 1967:

”Kriget i Vietnam är en revolutionär kamp. Det är folkets revolutionära kamp med politiska och militära medel för att nå självständighet, frihet och fred. Den är den förtryckta klassens kamp för sin egen befrielse. En rörelse för en verklig solidaritet med Vietnams folk måste med nödvändighet själv bli revolutionär, eftersom den måste bygga på klassolidaritet. [...] Eftersom vår kamp sålunda bygger på solidaritet med den revolutionära klassen i Vietnam, är den revolutionär. Det är därför med glädje vi måste hälsa det faktum att vår nuvarande regering, våra skol- och universitetsrektorer, polismakten, våra demokratiska partier [...] och andra instrument i den svenska borgerliga apparaten börjar uppleva oss som en fara och börjar bekämpa oss.”

Andra exempel är när FNL-grupperna i Gällivare-Malmberget och Porjus tog ställning för den stora gruvstrejken i Malmfälten 1969–70, den mest militanta strejk som svenska arbetare organiserat efter andra världskriget.

Det allra märkligaste med Kilanders politiska hållning är att han inte ser när den egna argumentationen helt går på tvärs med den dokumentation som presenteras. Mot bakgrund av de exempel som anförts ovan, är det märkligt att Kilander längre fram kan skriva följande:

”Trotskisterna hävdade att det pågick en socialistisk revolution i Vietnam och att solidariteten därför måste grundas på arbetarklasserna i de olika länderna (typisk var deras paroll ’Internationell solidaritet, arbetarklassens kampenhet’). De menade att det största slaget mot imperialismen utdelas genom att göra revolution i det egna landet.”

Censur och stalinistiska lögn

I början av 1970-talet fattade DFFG:s ledning beslut om att röda fanor och andra socialistiska symboler och paroller inte skulle få förekomma i demonstrationerna. När flera grupper – RMF, Förbundet Kommunist, anarkister – ändå insisterade på sin rätt att ha med socialistiska paroller och röda (eller svarta) fanor, organiserade DFFG en omfattande grupp av vakter som avgränsade vänsteroppositionen från resten av demonstrationen. Avsikten var att markera att vi som gick där inte hörde till demonstrationen. Den helt okritiske Kilander sammanfattar det så här: ”Åskådarna skulle förstå att de inte hörde till demonstrationen.” Idag skulle liknande

försök till systematisk politisk exkludering av radikala grupper i en demonstration vara i det närmaste otänkbar, även om försök förekommer då och då.

Den tradering av gamla stalinistiska lögner om trotskismen från 1930-talet som de äldre stalinisterna ombesörjde, och framför allt Jan Myrdal, som vi ska se, har Kilander inga synpunkter på. Istället döljer han det eller tillstyrker det nästan obemärkt i förbifarten.

När han behandlar diskussionerna om enhetsfrontens karaktär framhåller han en broschyr som DFFG publicerade 1971 (*Leve enhetsfronten mot USA-imperialismen*, enligt Kilander tryckt i 20 000 exemplar), där ett tal av Jan Myrdal innehåller hela paketet av lögner från spanska inbördeskriget till Moskvarättegångarna.⁷

Det var särskilt i Uppsala FNL-grupp som anti-trotskyismen blev ett framträdande inslag. Hösten 1970 gav gruppen ut broschyren *Trotskyismen, fronterna och Vietnamrörelsen* (6 000 exemplar), som året därpå följdes av *Än en gång om trotskismens frontpolitik* (5 000 exemplar). Här finns hela den gamla lögnkvarnen i verksamhet. Kilander är dock hederlig nog att i en not nämna att Uppsalagruppens första broschyr bemöttes av både Kaj Håkansson och Kenth-Åke Andersson⁸. Han nämner också KFML:s bok *Marxism eller trotskism* 1972 (författad av Lars Gustafsson och Kurt Wickman) och Myrdals artikel om Trotskij i *Skriftställning 4* (1973).

Kilander verkar dock helt omedveten om att de lögner som presenterades av dessa förvaltare av stalinismen och de så kallade fakta som återges numera endast tas på allvar av en starkt decimerad skara av inbitna stalinister (som de gamla r:arna i KP).

Striden med r:arna och marschen högerut

Knut Carlqvist, ledande i Uppsala FNL-grupp, beskriver i bokens intervju hur trotskisterna ”härjade” i Uppsala. De slutsatser han drog av diskussionerna var att DFFG i sin helhet också präglades av ”trotskyism”. Uppgiften blev nu att driva ut ”vänstersektismen” ur DFFG. Det framgår tydligt hur striden med r:arna efter valet 1970 släppte lös en extremt opportunistisk instinkt hos DFFG:s ledande kader.

Carlqvist – och med honom många andra i DFFG – uppfattade nu delar av den tidigare verksamheten som ”trotskyistisk”. Även r:arna uppfattades i början av sina maoistiska motståndare som ett slags ”trotskyister”. I verkligheten grep r:arna tillbaka på en tidigare period i stalinismens historia, den så kallade tredje perioden i slutet av 1920- och början av 1930-talet.

⁷ Detta dokument (DFFGs skriftserie 6) finns på marxistarkiv.se, se: [Leve enhetsfronten mot USA-imperialismen](#). Red anm

⁸ Kaj Håkansson, *Stalinismen, fronterna och Vietnamrörelsen* (RMF 1971) och Kenth-Åke Andersson, *Revolutionär marxism kontra stalinism i Vietnamrörelsen* (Partisanförlaget 1971). Båda dessa dokument, liksom *Trotskyismen, fronterna och Vietnamrörelsen* och flera andra dokument med anknytning till detta, finns på marxistarkiv.se, se: ["Trotskyismen, fronterna och vietnamrörelsen"](#).

Häcklandet av Palme 1968 uppfattades nu som en avvikelse. ”Vi betedde oss som trotskister”, menar Carlqvist.

Tiden var nu kommen för att försona den rörelse som fötts i radikal opposition mot socialdemokratin med fadershuset. I Kilanders historieskrivning – och här får han understöd av många av de intervjuade veteranerna – blir striden med r:arna och ”trotskisterna” om enhetsfrontens karaktär inkörsporten till och förutsättningen för den alltmer utpräglade utvecklingen högerut.

Kilander medger att den tidigare inriktningen levde kvar länge i kritiska röster som fortfarande fanns kvar – och som bland annat menade att DFFG nu tonade ned kritiken av den svenska regeringen och den svenska imperialismen: ”I flera avseenden påminde denna kritik om de uppfattningar som r:are och trotskister förde fram.”

Den socialdemokratiske utrikesministern Torsten Nilsson noterade på ett möte i partiets verkställande utskott inför första maj 1972: ”att det föreföll som om det skett en tillnyktring bland FNL-gruppernas anhängare, något som kan innebära ökade möjligheter för vårt parti. Det är en stor vinst att alla politiska grupperingar från KFML på vänsterkanten till Moderaterna på högerkanten nu sluter upp bakom regeringens Vietnampolitik.”

Det är en klarsynt analys av den närmast klassiska folkfront som växte fram i början av 1970-talet kring regeringen Palmes relativa självständighet i förhållande till USA:s utrikespolitik.

Maoismens ödesdigra inflytande

Under FNL-rörelsens hela historia var kontakterna med representanter för Nordvietnam (Demokratiska Republiken Vietnam – DRV) och FNL mycket viktiga. Men vid vissa punkter uppstod konflikter – men bara när vietnameserna markerade självständighet gentemot Kina. Ett sådant exempel var den sovjetiska invasionen för att krossa Pragvåren i Tjeckoslovakien i augusti 1968. När DFFG tog ställning mot invasionen, och därmed tydligt anslöt sig till den kinesiska sidan i konflikten mellan stalinismens kolosser, blev vietnameserna upprörda. Det allt tydligare ställningstagandet mot den så kallade sovjetiska ”socialimperialismen” blev orsaken till fler konflikter och inte bara med vietnameserna. Även Sara Lidman blev djupt upprörd, som bara hon kunde bli, och gick till offentligt angrepp på DFFG 1974.

Anslutningen till den kinesiska maostalinismen tog sig uttryck i den så kallade brännpunkts-teorin, dvs. motsättningarna i världen mellan USA-imperialismen och världens folk hade sin brännpunkt i Vietnam eller hela Indokina något senare. Det argumentet användes för att motivera varför just kampen i Vietnam skulle stå i fokus för FNL-rörelsen och varför man inte skulle utvecklas till en mer allmän antiimperialistisk rörelse.

Mot slutet av DFFG:s verksamhet utvecklades en föreställning som hade sitt ursprung i den kinesiska partiledningen och som förmedlades av det maoistiska SKP. Hotet från det ”socialimperialistiska” Sovjetunionen ansågs vara så stort att man började betona hur viktigt det var med förstärkning av det kapitalistiska Sveriges försvar. Riktigt så långt gick aldrig DFFG, men när Kilander ska förklara vad DFFG höll på med mot slutet av perioden kan det låta så här: ”det organiserade och tålmodiga stödarbetet grundades på solidaritet mellan folken, insikt om att fienden var gemensam och att vietnamesernas kamp ökade Sveriges säkerhet.”

Vid kongressen i Stockholm 1975, när vietnameserna besekrat USA och marionettregimen, togs parollen ”Bekämpa USA-imperialismen” bort. Den hade spelat en mycket stor roll för FNL-rörelsens radikala antiimperialism, men slopades nu med hänvisning till att en organisation ”som var allmänt antiimperialistisk och vände sig mot Förenta staternas imperialism utan att ta avstånd från den sovjetiska, riskerade att bli redskap just för Sovjetunionens kamp om världsherravälde.”

Nu hade DFFG löpt linan ut och blivit ett offer för uppslutningen kring den kinesiska maoismen.

Med Jan Myrdal som ledstjärna

Två år senare, dvs. 1977, bytte DFFG namn till Vietnam & Laosförbundet för vänskap och solidaritet, men verksamheten slets sönder i konflikter som följde på den vietnamesiska invasionen i Kampuchea. I ett uttalande från ledningen för förbundet påpekades att ”[d]et vi främst stödde var det nationella oberoendet”. Nu hade Vietnam brutit mot detta och fördömdes skarpt av sina tidigare så lojala anhängare. Kilander följer helt och hållet svängarna i rörelsens utveckling och saknar allt vad distans heter. Det faktum att DFFG tidigare med skärpa vänt sig mot all kritik av FNL och DRV, för att några år senare göra precis tvärtom, borde åtminstone ge anledning till någon form av förklaring och analys.

Den strikta uppdelningen mellan vad vi gör här och vad dem gör där fanns redan från början. Det var otänkbart att offentligt vara kritisk mot FNL:s eller Nordvietnams ledare. Kilander förklarar det så här: ”Den grundläggande principen var att det är svenskarnas sak att avgöra hur solidaritetsarbetet skall bedrivas i Sverige och det är vietnamesernas sak att avgöra hur kampen skall föras i Vietnam.” Den principen förfäktades faktiskt också av KFML, som i högtidliga sammanhang påstod sig stå på samma grund som Kommunistiska Internationalen.

I verkligheten hade de svenska maoisterna mycket lite gemensamt med den revolutionära kommunismen på Lenins och Trotskijs tid. Istället var det en stalinistisk hybrid, kinesisk maoism, som var rättesnöret. Maoismen blev den speciella variant av stalinism som utvecklades av det kinesiska kommunistpartiet under Mao Zedongs ledning. Dess främsta syfte var att till varje pris försvara den kinesiska byråkratins ställning. Kring 1969–70 kom det till gränsstrider mellan kinesiska och sovjetiska trupper och den kinesiska byråkratin kände sig främst hotad av den sovjetiska byråkratin. Den kinesiska byråkratin försökte som försvar bygga upp vänskapliga förbindelser med regimer som markerade självständighet mot stormakterna, även när detta uppenbart skadade revolutionära rörelser och arbetarklassens kamp i dessa länder.

Vändningen i den kinesiska utrikespolitiken, från ultravänsterism i samband med ”den stora proletära kulturrevolutionen” 1966–68, till odlandet av förbindelser med reaktionära regimer och offerandet av revolutionärernas intressen, blev för många maoister ett tillfälle att bryta inte bara med maoismen utan med stalinismen i dess helhet. Den svenska maoismen höll dock ställningarna under lång tid men delades i två läger. KFML/SKP följde den kinesiska byråkratins politik oavsett innehåll och gick under först mot slutet av 1980-talet. KFMLr distanserade sig från maoismen och knöt an till en mer traditionell stalinism, vilket blev gruppens räddning.

Den maoism som KFML/SKP följde, och därmed den ledande kadern i DFFG, hade framför allt en uttolkare, nämligen Jan Myrdal.

Kilander berättar om ett tillfälle när Nordvietnams representanter i Sverige gick i taket över att Myrdal inför den amerikanske presidenten Nixons besök i Kina skrivit att detta var ”en stor seger för det kinesiska folket och även det vietnamesiska folket”. DFFG ställdes då inför krav att ”upphöra med kritiken av Sovjetunionen, ta avstånd från Jan Myrdal och bli ’anti-kineser’ ”. Den stalinistiska regimen i Hanoi var av förståeliga skäl upprörd över att den kinesiska regimen kunde ta emot Nixon samtidigt som amerikanska trupper fortsatte kriget mot deras land. Vem annan än Myrdal skulle kunna förvrida något så uppenbart som att de kinesiska ledarna slagit in på en extrem högerkurs i utrikespolitiken till en seger inte bara för kineserna utan även vietnameserna?

Kilander slår fast Myrdals roll i rörelsen: ”Jan Myrdal [var] dess politiska förgrundsfigur. Ingen annan enskild person hade sådant inflytande på FNL:arnas världsbild.” Han ser också Myrdal som förmedlaren av tidigare erfarenheter – ”en brygga till de tidigare decennierna och dess radikala rörelse”, dvs. stalinismen. Han var helt enkelt FNL-rörelsens gråe eminens som utan någon formell ställning utövade ett ödesdigert inflytande.

”Myrdalare”

Myrdals oförebätterliga stalinism av folkfrontstyp kommer till uttryck på ett koncist sätt i en utskrift av en bandupptagning från ett möte 1967 som Kilander återger. Sköld Peter Matthis slår i ett inlägg fast att det är ett klasskrig som pågår i Vietnam och följs av Myrdal som i och för sig håller med om att det är ett klasskrig. Han vågar dock inte satsa på att arbetarklassen i västländerna kommer att solidarisera sig med vietnameserna. Därför är det nödvändigt att basera solidariteten på något annat: ”det bör vara helt klart, att också för en god högerman bör man därför kunna tala om att försvaret av den svenska nationella friheten kräver att man aktivt försöker hejda USA i Sydostasien.”

Från klasskrig till nationellt oberoende – så såg Myrdals väg ut. Han lyckades tyvärr släpa med sig flera tusen aktivister på den vägen. Den blev allt vingligare och slutade med en dikeskörning: okritiskt stöd till Pol Pot och mullorna i Iran som numera ersatts av islamister som Hizbollahs Nasrallah. Myrdal har förra året intervjuats av Hizbollahs tidning och företräder även nu samma okritiska hållning till småborgerliga och nationalistiska rörelser som tidigare.⁹

Kilander är en trogen ”myrdalare”, även om han inte skyltar allt för mycket med det. Ett tydligt ställningstagande för Pol Pots blodbesudlade stalinistregim förlägger han till en finstilt not: mot bakgrund av hungersnöd, dåligt jordbruk och risken för epidemier och bombangrepp var regimen ”omedelbara åtgärd efter den 17 april att utrymma stora delar av huvudstaden förnuftig.”

Vad blev det av dem?

När det gäller den vikt som FNL-rörelsen lade vid det så kallade basarbetet – försäljning av *Vietnambulletinen*, insamling av pengar, affischering och utdelning av flygblad – blev den något av ett mönster för osjälviskt och hängivet arbete. Även ledarna förväntades utföra basarbete och någon ersättning för allt arbete betalades aldrig ut. Alla insamlade medel gick till FNL. Insamlingens omkostnader låg i genomsnitt på 0,75 procent, vilket bör vara ett rekord. När den avslutades i september 1979 hade nästan elva miljoner kronor samlats in.

⁹ *Al-Intiqad (Hizbollahs tidning) intervjuar Jan Myrdal* (Folket i bilds förlag 2006). Den är intressant nog översatt av Teddy-John Frank, Kommunistiska Partiets internationella sekreterare. Myrdal uttalade sig på 1970-talet om r:arna på ungefär samma sätt som om ”trotskister”. Om de inte direkt stod i USA-imperialismens sold, var det enbart USA-imperialismen som tjänade på deras politik.

Vad blev det då av dessa idealistiska aktivister senare i livet? En del fortsatte som medlemmar i det maoistiska SKP, andra bedrev olika former av solidaritetsarbete. En del gjorde karriär och blev ministrar (Marita Ulvskog), andra strävade på i fackföreningar och andra rörelser. Mycket få fortsatte att bedriva revolutionär politisk verksamhet. De flesta slöt faktiskt fred med det etablerade, kapitalistiska Sverige.

Kilander skriver att Säpo under 1967–1969 såg FNL-rörelsen som sitt främsta objekt för övervakning. I och med 1970-talet trappades uppmärksamheten ner och när regeringen 1973 fastställde en ny lista över organisationer som hotade ”rikets säkerhet” fanns DFFG inte längre med.

Ibland slås man av den politiska naiviteten som präglar Kilanders framställning. Han kan inte alls se hur DFFG anpassade sig till socialdemokratin och kapitalismen. För honom är det tvärtom; det var socialdemokratin och det svenska etablissemangen som övertygades om att vietnameserna hade rätt att själva bestämma över sitt land: ”Rörelsen bekämpades aktivt av partier och polis. Fem år senare betraktades DFFG nästan som en del av etablissemangen.” Den oavsiktliga ironin i resonemanget går spårlost förbi både författaren och säkert många läsare med samma grundinställning.

Tusentals potentiella revolutionärer fördes av maostalinismen bort ifrån radikala och revolutionära utgångspunkter till försoning med borgerligheten, socialdemokratin och kapitalismen. Det enda bestående arvet blev en närmast fetischliknande dyrkan av nationellt oberoende. Det är därför knappast någon slump att ett antal av de personer som intervjuas av Kilander numera är aktiva i solidaritet med motståndskampen i Irak. Det är i sig utmärkt men de driver där samma linje som i FNL-rörelsen, dvs. stöd till motståndet men ingen kritik av islamister, borgerliga nationalisterna eller andra som försöker missleda kampen.

Bokens bildmaterial är rikligt och därför värdefullt. Här kan grånande aktivister beskåda affischer som vi smög runt med på mörka kvällar och klistrade upp på alla möjliga och omöjliga ställen. Varje aktivist var väl bevandrad i tapetklistrets (av märket Modokoll) konster och hur man skulle dölja sina förehavanden. Polisen var nämligen ofta mycket aktiv i att spåra olaglig affischering inför demonstrationer och möten. Jag har själv kvar en gammal gulnande anmälan om olaglig affischering. Påföljden blev 25 kronor i böter.

På många sätt kan Kilanders bok fungera som en uppslagsbok om FNL-rörelsen. Politiskt är den dock en katastrof. Den är en inofficiell historik med ”myrdalianismen” som politisk ledstjärna.

Första maj 1972, Norra Bantorget i Stockholm

Från Stockholm 1967 till Göteborg 2001

Till sist en sedelärande historia om hur det kan gå för unga radikaler utan politisk skolning i revolutionär marxism.

Den 20 december 1967 kom att markera kulmen på motsättningen till det etablerade samhället och polismakten. En av dem som blev nedslagna och gripna av polisen var Einar Heckscher, numera känd litterär översättare. Han och hans bror Sten, sedermera minister och chef för rikspolisens – bland annat under protesterna mot EU:s toppmöte i Göteborg 2001 – är söner till den gamle högerledaren Gunnar Heckscher.

När Einar greps, begav sig brodern Sten till kriminalpolisen och bemöttes på följande sätt: ”Jag gick dit. Frågade hövligt varför min bror gripits. Fick inget svar. En kommissarie satte ett knä i magen på mig, sparkade ned mig mot en trappa.” (*Aftonbladet* 21/12 1967) Han är naturligtvis upprörd och undrar hur detta kan vara tillåtet.

Vi som var med i Göteborg 2001 känner igen historien, men då var det poliser under Sten Heckschers ledning som slog och sparkade.

Ur *Clarté* 4/09

Åke Kilander: Svartmålning av FNL-rörelsen

Strider om historieskrivning handlar om dagens politiska möjligheter. Det gäller också historien om den svenska 1960-talsvänstern. Enhetsfronten är en av de viktigaste lärdomarna från solidaritetsarbetet med Vietnam. I dag vill somliga radera den lärdomen, hävdar Åke Kilander, författare till boken Vietnam var nära.

När Ulf Mårtensson, ordförande i De Förenade FNL-grupperna (DFFG) 1971-1975, tillfrågades vad han lärt sig genom Vietnamarbetet, svarade han:

”Det som lever kvar hos mig är: samla så brett stöd som möjligt bakom den viktiga frågan och håll ovidkommande saker borta. Man ska inte gå bort sig i detaljer. Tänk hela tiden på vad det handlar om. Det går igen på andra områden i livet också.”

Det är en utmärkt sammanfattning av vad som kännetecknar enhetsfronten, den metod som FNL-rörelsen tillämpade i solidaritetsarbetet för de indokinesiska folken 1965-1975. Den försökte ena och aktivera så många människor som möjligt för sina huvudkrav i Vietnam-frågan och bortse från deras uppfattningar i andra frågor och vilka övriga organisationer de tillhörde. DFFG återupplivade enhetsfrontstanken i svensk politik och tillämpade den med sådan framgång att begreppet av många förknippas med FNL-rörelsen.

Min bok *Vietnam var nära* — En berättelse om FNL-rörelsen och solidaritetsarbetet i Sverige 1965-1975 utkom i april 2007. Sedan dess har jag presenterat boken på ett trettiotal möten i landet. Recensenters och mötesdeltagares omdömen har genomgående varit positiva beträffande dokumentationen och skildringen av rörelsen. Men bland de kritiska synpunkterna har en aspekt dominerat. DFFG anses ha varit ”styrt” av marxist-leninister och maoister, som lett rörelsen på villovägar, vilket jag anklagas för att bortse från. Sådan kritik är inte ny. Den började i ”rebell”-rörelsen 1968. Den användes som ett huvudargument i debatten om världsläget 1974 och Kim Salomon hakade på 1996 i *Rebeller i takt med tiden — FNL-rörelsen och 60-talets politiska ritualer*.

Det är hög tid att syna argumentationen.

Kjell Östbergs recension ”Det var rätt att göra uppror!” i Socialistiska partiets kvartalstidskrift Röda Rummet nr 2/2007 är ett typexempel:

”Vad man av någon anledning glömmer att berätta i detta sammanhang är att den maoistiska-stalinistiska synen på enhetsfrontsarbete som DFFG anslöts till också förutsätter att enhetsfronten står under ledning av det kommunistiska partiet. Redan från början stod DFFG under sträng kontroll från den maoistiska rörelsen i Sverige, inledningsvis Clarté och snart också från KFML (som sedermera bytte namn till SKP).”

Några sakförhållanden:

* DFFG klargjorde sin uppfattning om enhetsfrontsarbetet i Sammanfattning av diskussionerna om enhetsfronten — ett kongressbeslut som från 1969 finns återgivet i alla programdokument. Den grundades på omfattande diskussioner i förbundet och beslutades i demokratisk ordning. DFFG ”anslöts” aldrig till någonting. Östbergs ordval är försåtligt. Det antyder att en utomstående kraft skulle ha bestämt över DFFG.

* På vilket sätt är då DFFG:s syn ”maoistisk/stalinistisk”? Östberg framhåller förekomsten av ett kommunistiskt parti i ledningen för fronten (övriga likheter återstår för honom att förklara). Det är sant att i den anti-japanska fronten i Kina liksom folkfronterna i Europa på 1920-1930-talen hade de kommunistiska partierna ledande roller. Men av detta finns inget i DFFG:s syn på eller tillämpning av enhetsfronten. Däremot ansåg somliga inom KFML hösten 1970 att det borde vara så. De drev den uppfattningen även i DFFG, vilket ledde till deras uteslutning ur båda organisationerna ett halvår senare.

* Somliga aktivister i FNL-rörelsen/ DFFG var eller blev medlemmar även i Clarté eller KFML/SKP. De var alltid en liten minoritet — så liten att jag inte sett någon kritiker hävda motsatsen. Men storleken går inte att fastställa med någon större säkerhet. Ingen av organisationerna ovan hade mig veterligt centrala medlemsregister och kunde räkna ihop sina aktivister i DFFG. Inte heller var det en intressant kunskap för DFFG eftersom de ville samla alla oavsett organisationstillhörighet i övrigt. Och FNL-rörelsen ägnade sig aldrig åt åsiktskontroll eller angiveri.

* Hur betedde sig då dessa ”maoister” när de utövade ”sträng kontroll” eller ”ledde” DFFG? Ingen kritiker har hävdats att de fanns någon formell organisatorisk koppling i stil med SAP:s kollektivanslutning av LO-medlemmar eller något ekonomiskt inflytande genom bidrag som SAP/LO:s finansiering till 90 % av Svenska Kommittén för Vietnam. Inte heller har någon kunnat belägga att något beslut i DFFG fattades i strid med dess stadgar. Det fåtal aktivister i DFFG som var medlemmar i något parti diskuterade Vietnamfrågan även där och utvecklade förhoppningsvis både partilinjen och sin egen insikt. Det var precis vad DFFG önskade att aktivisterna skulle göra, dvs. ta upp Vietnamfrågan i andra organisationer som de tillhörde, inte minst partier och fackföreningar. Det är inte på något sätt odemokratiskt. Kanske var de få ”maoisterna” särskilt kunniga och självpoffande i solidaritetsarbetet och vann därför andra aktivisters stöd och fick i praktiken ett större inflytande än deras antal utvisade? Men ett sådant beteende är väl berömvärdt? Är det inte så vi vill att våra medmänniskor ska uppträda i organisationer och på arbetsplatser? Så vari består det förkastliga?

Kritikernas sista halmstrå brukar vara ”maoismen”, somliga talar om ”marxismen-leninismen”. Även om inga formella fel begåtts, varken av personer eller organisationer i eller utanför FNL-rörelsen, så fanns dock tillräckligt många aktivister i DFFG, som var så besjälade av denna ideologi att de förmådde tillfoga rörelsen avgörande skador.

Det fanns otvivelaktigt beröringspunkter mellan ”maoismen” och FNL-rörelsen. Men inte på det sätt kritikerna påstår. Framväxten av Vietnamrörelsen var betydligt mer komplicerad och pragmatisk.

De första aktivisternas ställningstagande för FNL våren 1965 var avgörande för FNL-rörelsens uppkomst och organisering. Den ståndpunkten särskilde under den första tiden

rörelsen från andra organisationer och möjliggjorde för den att ända fram till segern 1975 utgöra den ledande politiska kraften i hela Vietnamrörelsen. Men det var inte en slump att några tiotal aktivister, bland annat från Clarté, instämde i FNL-representanternas synsätt när dessa besökte Världsfredsrådets möte i Stockholm i april 1965. Den princip som aktivisterna då tog ställning för — nationens rätt att göra motstånd och försvara sig mot en angripare — hade flera av dem diskuterat tidigare. Vi får gå tillbaka till 1963, Kinas första atombombprovsprängning och synen på stödet till befrielseörelser. Det var en del av ”Den stora polemiken” mellan Kinas och Sovjetunionens kommunistiska partier och bidrog i Sverige till splittringen av Clarté 1964 och SKP 1965. Där klargjordes en liten men väsentlig del i ett mycket större skeende: de borgerligt demokratiska principerna om rätten till nationell självständighet och till att göra motstånd mot en angripare. FNL:arna enades utifrån sin allmänna världsbild successivt om dessa principer och ansåg sig genom solidaritetsarbetet tjäna världens folk. Naturligtvis hade de uppfattningar om annat också, men i Vietnamfrågan behövde de inte enas om allt som till exempel den stora polemiken handlade om. Flera av de tidiga FNL-aktivisterna hade denna bakgrund. Det präglade dem och bestämde vilka andra organisationer de anslöt sig till. Men principerna, som de tog ställning för och som var relevanta för Vietnamarbetet, var inte specifikt ”maoistiska” eller ”marxist-leninistiska” även om de hade stöd bland annat av Kina. Beslutet att skaffa atomvapen som skydd mot stormakternas utpressning hade Kina till exempel gemensamt med Frankrike och de Gaulle, som knappast var ”maoist”. Principerna om nationernas suveränitet och rätt till motstånd mot aggression var etablerade i folkrätten, genom Bandungkonferensen och i svensk utrikespolitik (”Undén-linjen”) — knappast några ”marxist-leninistiska” krafter.

De tidiga FNL:arna insåg att dessa principer och Vietnams sak var en angelägenhet för hela folket, inte bara för en del som till exempel arbetarklassen. Rörelsen grundades därför på solidaritet mellan folken. I oktober 1966 antogs de tre parollerna (USA ut ur Vietnam, Stöd Vietnams folk på dess egna villkor, Bekämpa USA-imperialismen) som stod sig till segern 1975. Därmed var den politiska linjen i praktiken utstakad. Det fortsatta arbetet bestod väsentligen i att följa krigets utveckling och tillämpa parollerna, vilket kunde vara komplicerat och orsaka motsättningar men inte rubba DFFG:s huvudsakliga inriktning. Observera att de tre parollerna bestämdes åtta månader innan KFML bildades, dvs. i en tid då aktivisternas politiska stöd från omvärlden främst kom från kamraterna i Clarté.

Jag har inte funnit något beslut av kongress eller förbundsstyrelse som avviker från de tre parollernas principiella linje. Det finns till exempel inget beslut som tog ställning för socialismen eller till samhällsskicket i Sverige, Vietnam, Laos eller Kambodja.

Det fanns grupper av partimedlemmar i KFML/SKP (liksom i andra partier) som hade egna möten om Vietnamfrågan. De ansåg sig inte sällan genom partiet ”leda” FNL-rörelsen. Dessa diskussioner var allmänt sett bra för FNL-rörelsen, bidrog till att stärka den, och de respekterade DFFG:s stadgar och interna demokrati. Visst kan man kalla det ”ledning” när dessa aktivister utmärkte sig genom gott praktiskt politiskt arbete, men definitivt inte ”styrning” eller ”sträng kontroll”. Partimedlemmarna hade nog läst Mao Zedong och Dimitrov om partiets ledande roll och de historiska erfarenheterna. Men Sverige på 1960-1970-talen var inte Kina, Frankrike eller Spanien på 1930-talen, inte ens det samtida Vietnam. Så vad gjorde aktivisterna i praktiken? Jo, de byggde en svensk folkrörelse, en frontorganisation som blev snarlik de svenska fackförbunden och påminde om nykterhetsrörelsen och frikyrkorna. Flera aktivister lärde sig säkert en hel del av marxismens klassiker men när de ställdes inför likartade problem som de tidiga folkrörelserna fann de likartade lösningar baserade på den svenska traditionen.

Men varifrån fick dessa ”maoister” sina idéer?

Kjell Östberg i *Röda Rummet* nr 2/2007: ”En konsekvens av den maoistiska ledningens hårda knytning till Kina är att det absurt nog inte i första hand var de vietnamesiska intressena som styrde DFFG:s politiska linje, utan Pekings./.../ det tragiska är att vad som var politiskt korrekt, i huvudsak var en anpassning till Kinas skiftande utrikespolitiska intressen, och dessa intressen i allt väsentligt förmedlades av KFML/SKP.”

Per-Åke Westerlund i ”Vietnam var nära” i Rättvisepartiet Socialisternas veckotidning *Offensiv* den 5 juli 2007:

”Problemet med FNL-rörelsen i Sverige, ..., var dess maoistiska ledning. /.../ De ledande personerna vid DFFG:s start kom från den stalinistiska vänstern och när de styrande i Sovjet och Kina bröt med varandra följde dessa personer Kinas linje. /.../ Trots sina socialistiska fraser tjänade maoismen inget annat syfte än att rättfärdiggöra Maos diktatur i Kina.”

Per-Olof Mattsson i ”En misslyckad historik” i *Internationalen* den 4 september 2007¹⁰:

”Vid kongressen i Stockholm 1975, efter att vietnameserna segrat, togs parollen 'Bekämpa USA-imperialismen' bort. /.../ Nu hade DFFG löpt linan ut och blivit ett offer för uppslutningen kring den kinesiska maoismen.”

Det är rena lögnen — belegg för dessa påståenden saknas.

Men vilken politik skulle DFFG ha fört enligt dessa skribenter?

Per-Olof Mattsson i *Internationalen* den 4 september 2007: ”En bandupptagning från ett möte 1967 (Se Vietnam var nära, sid. 441-443/ÅK) visar tydligt hur Myrdal vred diskussionen i en viss riktning. Han höll då med Matthis om att det var ett klasskrig som pågick i Vietnam, men vågade inte satsa på att arbetarklassen i väst kommer att solidarisera sig med vietnameserna. Därför är det nödvändigt att förankra solidariteten på annat håll: 'det bör vara helt klart, att också för en god högerman bör man därför kunna tala om att försvaret av den svenska nationella friheten kräver att man aktivt försöker hejda USA i Sydostasien'. Från klasskrig till nationellt oberoende — så såg Myrdals väg ut. Han lyckades släpa med sig åtskilliga aktivister längs den vägen.”

Per-Åke Westerlund i *Offensiv* den 5 juli 2007:

”I Åke Kilanders bok finns ett par sidor om 'trotskister', som ger en del ledtrådar. Trotskisterna kritiserar för parollen ”Internationell solidaritet, arbetarklassens kampenhet”, för sina röda fanor och för tendensfrihet, d v s rätten för varje organisation att uttrycka sina åsikter inom ramen för ett nätverk. Men det är en politik i denna riktning som hade kunnat vidga FNL-aktivisternas horisont och samtidigt koppla Vietnamfrågan till klasskampen i resten av världen.”

Kritikerna är uppenbarligen inte överens om FNL-rörelsens och enhetsfrontens politiska plattform.

Sammanfattningsvis ”leddes” således FNL-rörelsen enligt dessa kritiker av ett antal ”maoister”, som gick främmande makts ärenden och utnyttjade enhetsfronten till att driva en felaktig politik. De har fel på alla punkter, och man kan undra hur de får denna svartmålning att gå ihop med de framgångar som rörelsen faktiskt nådde.

Men kritik av denna typ fyller en viktig funktion — den avskräcker främst yngre aktivister från att lära av FNL-rörelsens erfarenheter, inte minst om enhetsfronten. Politiken och resul-

¹⁰ Felaktig källhänvisning, ska vara *Internationalen* nr 34, **30 augusti** 2007 – finns med ovan! Något *Internationalen*-nummer kom överhuvudtaget inte ut 4 september, utan nr 35 utkom 6 september och innehöll ingen artikel om Kilanders bok.

taten döljs bakom icke verifierbara konspirationsanklagelser mot en diffust angiven grupp aktivister.

Stora proteströrelser har under senare år uppstått inför angreppen på Afghanistan och Irak samt mot Israels (vars krigspolitik förutsätter Förenta staternas stöd) övergrepp på det palestinska folket. De har ibland varit betydande men i stor utsträckning spontana, och de har snabbt ebbat ut. Solidaritetsarbetet har återgått till den relativt låga nivå som upprätthålls av små organisationer som Föreningarna Afghanistan- och Irak-solidaritet och Palestina-grupperna. De gör en viktig och riktig insats, men har inte förmått omvandla de starka protesterna till kraftfulla solidaritetsrörelser.

En angelägen uppgift för en antiimperialistisk enhetsfront i dag är att samla så många som möjligt för att driva ut Förenta Staternas krigsmakt och NATO ur Sydvästasien och solidariskt stödja motståndskampen mot ockupationerna av Afghanistan, Irak, Västbanken och Gaza.

Partier — åtminstone de som anser sig socialistiska eller kommunistiska samt de borgerliga som hävdar demokratiska friheter och nationell suveränitet borde diskutera situationen i världen och uppmana sina medlemmar att delta i sådant solidaritetsarbete. Motivet bör vara att det överensstämmer med partiets uppfattning om hur världen måste förändras och insatserna skall genomföras utan biavsikter om kortsiktiga fördelar för den egna organisationen. De hör således arbeta ungefär som KFML/SKP gjorde i FNL-rörelsen eller för övrigt även många enheter och aktiva i CUF, FPU, SSU och DU/VUF även om deras arbete ofta försvårades av att de var i minoritet i sina egna partier.

Och om partierna inre ställer upp får väl andra göra det — som de gjorde 1965.

En kommentar

Flera kritiker har anklagat mig för att ”bortse från” eller ”förneka” olika saker. Ofta har de läst slarvigt eller menar att jag skulle ha skrivit en annan bok. Det kan jag inte bemöta utan hoppas att läsarna bildar sig en egen uppfattning.

I Vietnam var nära beskrivs DFFG:s förhållande till Clarté och KFML/SKP och vari deras inflytande bestod på sid. 164-168 (”rebell”och r-striderna), sid. 304-305 (1:a maj), sid. 313-316 (KFML/SKP) och sid. 336-338 (intervjuer med Ulf Karlström och Kurt Lundgren). Den enda jämförbara historiken av FNL-rörelsen — Kim Salomons *Rebeller i takt med tiden* — behandlas på sid. 366-369 (Metodik) och sid. 445-446.

Boken *Vietnam var nära — En berättelse om FNL-rörelsen och solidaritetsarbetet i Sverige 1965-1975* kan beställas för 250 kronor inkl svenskt porto från författaren på ake.kilander@swipnet.se. En komplett lista över recensioner kan erhållas på begäran.

Ur *Internationalen* nr 15 2009

Per Olof Mattson: Den som inte lär av historien, är dömd att upprepa den

I *Internationalen* nr 34 2007 recenserade jag Åke Kilanders bok om den svenska Vietnam-rörelsen (*Vietnam var nära: En berättelse om FNL-rörelsen och solidaritetsarbetet i Sverige 1965-1975*). När Kilander presenterade boken på Socialistiskt forum i Stockholm hösten 2008 lovade han att återkomma till den kritik som riktats mot boken. Det löftet har nu infriats i *Clarté* nr 4 2008: under rubriken ”Svartmålning av Vietnamrörelsen” tillrättavisar Kilander mig, Kjell Östberg och Per-Åke Westerlund. Det finns dock ingen poäng med att upprepa kritiken för den som inte vill förstå, men ett par kommentarer är på sin plats.

Kilander har helt missförstått kritiken. Det handlar inte om att maoisterna i KFML och Clarté manipulerade och fifflade för att dominera FNL-rörelsen, även om det finns sådana exempel. Kritiken handlar i första hand om den politiska linje som maoisterna drev.

Solidariteten med vietnamesernas kamp mot USA och dess lydregim i Saigon, i vilken maoisterna gjorde mycket goda insatser, fick hela tiden kompromissa med den politik som fördes av regimen i Peking. När den politiken hamnade i konflikt både med vietnamesernas kamp och med framväxten av en revolutionär rörelse i Sverige, fick de kinesiska ledarnas politiska behov företräde. Konsekvensen blev att maoisterna försökte, främst med politiska medel, men även på andra sätt, minimera de revolutionära och socialistiska inslagen i solidaritetsrörelsen.

Maoisterna omvandlade slutligen FNL-rörelsen till att bli ett bihang till den socialdemokratiska regeringens utrikespolitik. En förutsättning för att lyckas var att kontrollera och om möjligt tysta kritiken från vänster. Vi är ganska många som kan vittna om deras ibland rätt hårdhänta försök att tysta solidaritetsrörelsens vänster.

Kilanders påstående att ”FNL-rörelsen ägnade sig aldrig åt åsiktskontroll eller angiveri” kan bara bemötas med ett hånskratt från oss som var med. FNL-rörelsens ledning uteslöt kamrater som inte skrev under på den ena eller andra beståndsdel i maoisternas politik. Andra fick stifta bekantskap med deras ordningsvakter när paroller som inte var ”godkända” fördes fram. I diverse sammanhang, som broschyren *Trotskismen, fronterna och Vietnamrörelsen*, Jan Myrdals tal, m.m., utpekades vi som agenter för CIA och andra säkerhetstjänster.

Min kritik handlar inte alls om att FNL-rörelsen var för bred. Den var tvärtom alldeles för smal – vänsterut. Maoisterna tog frivilligt på sig rollen att disciplinera en hel generation av radikala ungdomar. De trodde säkert att undertryckandet av vänstern, längs Maos krokiga vägar, skulle leda till världsrevolutionens seger. Det må vara dem förlåtet, men att inte ens idag – efter snart 40 år – kunna inse att resultatet blev det motsatta, att en bred radikaliserings i det svenska samhället avbröts i förtid, är en politisk bankruttförklaring.

Kilander och hans meningsfränder har dessutom mage att framhålla sin så kallade ”enhetsfront” som modell för nutida solidaritetsrörelser. Den modellen är lika förbrukad och hopplöst överspelad som maoismen i övrigt. Vänstern i solidaritetsrörelsen hade inget emot enhetsfronten i sig. Det *var* och *är* maoisternas tolkning av den, som vi vänder oss mot.

marxistarkiv.se (mars 2009)

Martin Fahlgren: ”Vietnam var nära” – ett brev till Åke Kilander

Presentation (mars -09)

För min egen politiska utveckling, liksom för många andra i min generation, spelade Vietnam-kriget och den svenska Vietnamrörelsen en stor roll. Därför var det med stort intresse som jag införskaffade och började läsa Åke Kilanders (ÅK) bok *Vietnam var nära*, när den publicerades våren 2007.

Med tanke på att boken beskriver händelser som ägde rum för 30-40 år sedan, så borde det vara möjligt att göra ett bokslut över De Förenade FNL-gruppernas (DFFGs) historia där både positiva och negativa aspekter behandlas. På den punkten blev jag dock besviken, eftersom boken i stort sett fullständigt undviker att ifrågasätta någonting överhuvudtaget när det gäller

den svenska Vietnamrörelsen. Boken ger ett intryck av att vara skriven tätt inpå händelserna, de förflutna årtiondena har inte inspirerat till nytänkande och kritisk analys.

Jag beslöt därför att nedteckna kritiska synpunkter, där jag pekade på sådant som borde ifrågasättas. Jag tvekade om jag skulle publicera synpunkterna i en offentlig recension, eller försöka få igång en dialog direkt med författaren. Jag valde det senare alternativet och göra det i form av ett personligt brev. Detta skickades den 9 maj 2007 till Åke Kilander, som redan samma dag svarade:

”Tack för dina synpunkter. Har bara ögnat igenom dem men jag ser ju att de är genomarbetade och förtjänar ett ordentligt bemötande. Jag ska studera och kommentera, men det kan ta lite tid. Hoppas du ursäktar – har fullt upp de närmaste veckorna men återkommer till sommaren.”

Det lät ju lovande. ÅK kanske ändå var intresserad av att föra en dialog, att debattera i sak, att ta och ge argument. Något svar kom dock aldrig, förrän indirekt med en artikel i *Clarté* 4-2008 – ”Svartmålning av Vietnamrörelsen”. I denna artikel, som inte innehåller några hänvisningar till mitt brev, angriper han häftigt andra recensenter och markerar tydligt att han inte vill ha någon dialog, utan att han sitter fast i samma låsta positioner som på 1970-talet. Därmed finns det heller ingen anledning att längre ”hemlighålla” mitt brev.

Brevet (se nedan) är oförändrat, bortsett från följande ändringar:

- 1) Ur brevets inledning har avlägsnats presentationen av mig själv, dvs min politiska bakgrund osv.
- 2) En del språkliga rättelser har gjorts
- 3) Kompletterande noter med information som ytterligare ska belysa eller dokumentera det som står i brevet har tillförts (markerade – *Anm 2009*).

Något som kan vara bra att ha i åtanke vid läsning av brevet är att syftet var att få igång en dialog, inte att ”nedgöra” boken. Därför fällt inget mer övergripande kritiskt omdöme om boken. I stället försöker jag ta upp olika konkreta exempel, ger förslag på förbättringar och för längre resonemang kring saker som jag tycker att ÅK borde reflektera närmare över m m.

Martin Fahlgren (30 mars 2009)

Synpunkter på ”Vietnam var nära”

Inledning

Jag var närvarande vid FNL-festen i Stockholm den 30 april, där boken *Vietnam var nära* lanserades. Du uttryckte där önskemål om att få kritiska synpunkter på boken. Jag tog dig på orden och vill bidra med kritiska anmärkningar och förslag.

För det första vill jag framhålla att jag tycker att initiativet till boken var utmärkt – vi behöver böcker av detta slag för att lära av historien. Boken är snyggt gjord och innehållet intressant – dock saknar jag ett personregister: Eftersom boken i mångt och mycket handlar om de personer som på olika sätt bidrog till FNL-rörelsen och att den dessutom i stor utsträckning bygger på intervjuer, så skulle ett personregister absolut vara på sin plats.

Jag hoppas att den kommer att läsas av många, både av gamlingar som var med på tiden som det begav sig och av andra vetgiriga, särskilt ungdomar, som vill veta mera om den i flera avseenden mycket framgångsrika svenska Vietnamrörelsen.

Däremot är jag lite besviken över att boken är så utslätad politiskt, särskilt de två första kapitlen som ger en historik över DFFG. Det finns otvivelaktigt en hel del ståndpunkts-taganden och ageranden som det borde vara dags att självkritiskt granska, nu över 30 år senare då vi har facit i våra händer och kan överblicka helheten.

Ett exempel på detta är den okritiska hållning till Pol Pot-regimen som DFFG (i likhet med många andra inom vänstern) intog och som boken överhuvudtaget inte nämner. Jag är övertygad om att DFFG:s (och KFML:s) anammande av och försvar för alla aspekter av de Röda Khmerernas politik (t ex när det gällde utrymningen av städerna) och den helhjärtade uppslutningen bakom Kampuchea och Kina i konflikten med Vietnam starkt bidrog till demoraliseringen av många antiimperialister, liksom för sammanbrottet av SKP. Ett vettigare, kritiskt förhållningssätt hade gjort att chocken blev mindre när det hela brakade loss och när omfattningen av Pol Pot-regimens terror började stå klar. Genom att man hade målat allt i mer eller mindre rosenröda färger blev nu istället gapet mellan bild och verklighet för stort för många vänstermänniskor.

Ett annat exempel på sådant som borde granskas kritiskt är försöket att 1974 styra in DFFG på en annan inriktning, vilket ledde till en våldsam debatt och där DFFG-ledningen till slut fick backa – i boken får man sig till livs samma typ av försvar som framfördes vid den tiden, inte ett ord av kritisk analys och ifrågasättande av det hela.¹¹

Jag ska dock inte här ta upp dessa frågeställningar närmare. Att dessa *inte* behandlas i boken bottenar förmodligen i att du inte sett dem som problematiska, dvs vi är politiskt oense och detta betyder att det är nödvändigt att fortsätta att diskutera dessa saker, fast det får ske i andra former och på annan plats.

Det jag i fortsättningen kommer att ta upp är huvudsakligen:

1. Några punkter som rör detaljer i beskrivningen av vissa internationella historiska händelser och där historiska fakta är så entydiga att vi borde kunna komma överens (i ett av fallen ger jag också omfattande referenser så att du själv kan gå till källorna).
2. Bokens skrivningar om DFFG och trotskisterna, som är fullständigt kritiklös till DFFG:s hantering av det hela, trots att den antitrotskistiska kampanjen byggde på stalinistiska lögnar, inklusive Moskvarättegångarna (via bl a Sayers-Khans bok *Den stora sammansvärjningen*), som knappast någon idag lär vara beredd att försvara, bortsett från några oförfärliga stalinister, såsom Mario Sousa i KP.

1. Ett par historiska frågor

Vid en summarisk behandling av historiska frågeställningar bör man hålla sig till fakta och använda formuleringar som i möjligaste mån är oantastbara. Om man bara riktar sig till de redan ”troende”, då spelar det givetvis ingen större roll vad man skriver, men om man vill kunna stå för en text även inför sådana som *inte* tillhör denna skara, då är det viktigt att vara tydlig och framställa saker på ett sådant sätt att det inte leder till missförstånd och onödig polemik/kritik. Slarv på dessa punkter ger politiska motståndare möjligheter att ifrågasätta och misstänkliggöra även övriga delar av en text, de delar som är oantastliga faktamässigt.

1.1. Koreakriget

Det är två formuleringar som jag är kritisk emot.

Den första är på sidan 26 där det står att ”Den kinesiska revolutionen 1949 och *nederlaget i Koreakriget 1953 ...*” (min kurs) hade ”tillbakapressat” USA i regionen. Att kalla vapenstilleståndet 1953 för ett *nederlag* är knappast korrekt. Koreakriget slutade i en *kompromiss*, med oförändrade gränser, och fortfarande har man inte slutit fred. Det är riktigt att USA inte uppnådde det man önskade (att krossa Nordkorea), men inte heller den röda sidan uppnådde det man strävade efter (att befria Sydkorea).

¹¹ Om detta, se [Debatt om Vietnam, Sovjet och FNL-rörelsen](#) – Anm 2009

På sidan 27 står det vidare: att Sverige ”stödde Förenta staternas angrepp på Korea samma år...”.

Moderna historiker, oavsett politisk färg, är överens om att Koreakriget startade med att Nordkorea invaderade Sydkorea (för att återförena landet). Detta skedde med Stalins och Maos godkännande och byggde på den övertygelsen att Nordkorea snabbt skulle kunna besegra den korrumperade och impopulära Syngman Rhee-regimen i Syd, samt att USA troligtvis inte skulle ingripa i stor skala för att förhindra detta. Man misstog sig och USA ingrep snabbt för att förhindra att den sydkoreanska regimen krossades.

Av dessa skäl är det inte lämpligt att tala om USAs ”angrepp” på Korea, det leder bara till meningslösa diskussioner om vad som är rätt och fel (och där kritikerna kommer att ha triumf på hand). Problemet skulle lätt åtgärdas genom att i stället skriva något i stil med att Sverige ”stödde Förenta staternas militära ingripande i Korea samma år...”. Alternativt skulle man kunna utvidga resonemanget något (om man vill framhålla USAs reaktionära roll i sammanhanget).

Att det verkligen gick till på det sätt som jag skisserar ovan finns det idag väldigt bra dokumenterat, genom att öppnandet av de sovjetiska arkiven gav unika inblickar i det hela. Om du inte tror på min historieskrivning i detta avseende så kan du ta en titt på följande (de mest lättillgängliga först):¹²

1) *Historiska beskrivningar på Internet*

sv.wikipedia.org/wiki/Koreakriget

se särskilt avsnitten för ”Bakgrund”. Se även den utförligare engelskspråkiga Wikipedia en.wikipedia.org/wiki/Korean_War

2) *Dokumentsamlingar på Internet:*

www.mtholyoke.edu/acad/intrel/korea/korea.htm

Innehåller mängder av dokument från alla sidor i konflikten, bl a brev Stalin <-> Kim Il-sung

www.wilsoncenter.org/index.cfm?fuseaction=topics.home&topic_id=230972

(Avdelningen ”North Korea International Documentation Project” i ”Cold War International History Project”, som tillhandahåller många dokument som rör ”Kalla kriget”).

3) Kapitel 11 i *Chrusjtjov minns* som faktiskt (!) ger en ganska sanningsenlig beskrivning av Korea-kriget.¹³

4) Geoffrey Roberts bok *Stalin's wars: from World War to Cold War, 1939-1953*. Roberts är en historiker (med rötterna i det brittiska kommunistpartiet) som moderna stalinister brukar se mycket positivt på (se t ex RKU-debattörerna på nätet).

1.2. Kinesiskt ”motanfall”

På sidan 197 står det:

”Vid denna tid [februari 1979] ägde emellertid strider rum i gränsområdet mellan Vietnam och Kina. Ett kinesiskt militärt *motanfall* pågick.” (min kursiv)

Att beteckna Kinas angrepp, ”straffexpedition”, mot Vietnam som ”motanfall” är lite väl magstarkt. Skulle det ha varit Vietnam som först anföll Kina? Det är i så fall en närmast sensationell historisk upptäckt som det vore på sin plats att utreda närmare.¹⁴

¹² På marxistarkivet finns [Koreakriget](#) med artiklar och utdrag ur flera böcker som belyser Korea-frågan. – *Anm 2009*

¹³ Den tidigare nämnda artikelsamlingen [Koreakriget](#) innehåller detta kapitel ur *Chrusjtjov minns* – *Anm 2009*

2. Om trotskisternas ”historiska” roll

På sidan 167 står det bl a:

”Med tanke på de historiska erfarenheterna av trotskismen inte minst i Vietnam fördröjde styrelsen för Uppsala FNL-grupp invalet och tog initiativ till studier i frågan. Det resulterade i broschyren ’Trotskismen, fronterna och Vietnamrörelsen’ ”.

Här framställs det som om att talet om trotskisternas roll i Vietnam och annorstädes vore ett okontroversiellt faktum, vilket sannerligen inte är fallet. Nej, den viktigaste anledningen till att trotskisterna stoppades i DFFG var nog att det i DFFG:s ledning fanns maoister, som ville förhindra att trotskisterna fick inflytande i FNL-rörelsen. I detta sammanhang kom de gamla stalinistiska lögnerna om trotskismens ”kontrarevolutionära roll” väl till pass när man inför DFFG:s medlemmar behövde motivera att trotskisterna stängdes ute.

Skriften ”Trotskismen, fronterna och Vietnamrörelsen”, som skrevs av KFML:arna Kurt Wickman och Lars Gustafsson, synades på sin tid mycket noga och så gott som alla lögner vederlades med all önskvärd klarhet – detta var just en av de frågor som fick mig, som vid den tiden var maoist, att börja tvivla på stalinismen och närma mig trotskismen. Skriften och flera av ”motskrifterna” finns att läsa här:

marxistarkiv.se/sverige/fnlrorelsen/dffg_trottedebatten.pdf

När det gäller trotskisternas historiska roll i Vietnam, se ”Trotskism och stalinism i Indokina” (marxistarkiv.se/indokina/vietnam/trotskism_o_stalinism_i_Vietnam.pdf), samt ”Mordet på Tha Thu Thâu” (marxistarkiv.se/indokina/vietnam/ho_om_ta_hu_tao.pdf), som innehåller utdrag ur 3 intervjuer med Ho Chi Minh om mordet på den mest kände vietnamesiska trotskistledaren.

Jag har en viss förståelse för att smutskastningskampanjen 1970 delvis gick hem vid den tidpunkten, eftersom KFML, med rötterna i den stalinistiska traditionen, då var dominerande vänsterorganisation till vänster om VPK, samtidigt som trotskismen knappt hade några traditioner i Sverige överhuvudtaget. Idag, nära 40 år senare, så tycker jag dock att man borde veta bättre och i en bok som behandlar DFFG:s historia borde det vara det på sin plats med en självkritisk inställning till hanteringen av trotskisterna och i synnerhet den smutskastning som de utsattes för (båda författarna till ”Trotskismen”-skriften har lämnat vänstern sedan lång tid tillbaka – och den ene av dem, Kurt W, deklarerade i en radioutfrågning för ett antal år sedan att han ”skämdes” över denna skrift och uppföljaren ”Marxism eller trotskism”). Jag har fö svårt att tro att särskilt många av dåtidens ledande DFFG:are fortfarande är beredda att försvara den historieskrivning som ges i ”Trotskisterna...”, oavsett var de står politiskt idag.

Det är hög tid att man gör upp med och tar avstånd från den lögnaktiga hetskampanjen som fördes och det är närmast skandal att det fortfarande inte gjorts.

3. Trotskisternas linje i enhetsfronten

Att kritisera den faktiska politik som trotskisternas förde när det gäller DFFG och Vietnam-frågan är givetvis helt legitimt, men en sådan kritik ska bygga på faktiska ståndpunkter och inte fabricerade sådana, vilket skedde i stor omfattning när det begav sig. Tyvärr har också en del av detta smittat av sig i boken, vilket jag nu ska titta närmare på.

Bokens beskrivning av trotskisternas syn på och relationer till DFFG är tendentiös. Pga att boken rör ihop flera saker som egentligen inte har med varandra att göra är frågan lite mer

¹⁴ Dessa händelser ledde till omfattande diskussioner i svenska vänstern, se antologin [De socialistiska krigen](#). Se även artikelsamlingen (ur tidskriften *Kommentar*) [Konflikten mellan Kambodja/Kina och Vietnam](#), samt artiklarna under rubriken/menyn [Kambodja/Kampuchea](#) på marxistarkivet. – *Anm 2009*

komplicerad att reda ut. Därför kommer jag att även att beröra en del andra frågor för att få korrekt perspektiv på det hela.

I stora delar av Europa (som Storbritannien och Frankrike) och i USA stod trotskister i ledningen för Vietnamrörelsen. Den amerikanska Vietnamrörelsen var utomordentligt framgångsrik och bidrog starkt till att USA till slut tvingades att dra sig ur Indokina. Så argumentet att trotskisterna var ute efter att undergräva eller sabotera Vietnam-solidariteten, är vederlagt *av praktiken själv*.

Det råder inte någon som helst tvivel om att trotskisterna var emot USA-imperialismen och stödde den vietnamesiska befrielsekampen och detta gällde *alla* trotskistiska riktningar. Där emot varierade den faktiska politik som olika s k trotskistiska organisationer förde. I t ex Storbritannien fanns ett trotskistiskt parti som hette Worker's Revolutionary Party (WRP), vars politik i Vietnam-frågan mycket liknade de svenska r-arnas (fast lika sekteristiska mot andra vänsterorganisationer som r-arna det var de inte) – WRP tillhörde dock en annan internationell trotskistisk tendens än RMF i Sverige och det skulle därför vara felaktigt att använda deras politik för att kritisera trotskisterna i allmänhet. Det är helt enkelt nödvändigt att vara konkret, dvs skilja mellan olika trotskistiska riktningar, vars Vietnam-politik kunde variera avsevärt. Detta är nu heller inget underligt, ty även det som man kallar för "maoister" fanns det ju många olika varianter av, i många länder betydligt fler än det fanns trotskistiska dito (i t ex USA fanns det minst ett 10-tal maoistiska organisationer). R-arna och KFML/SKP i Sverige är ju f ö exempel på detta, och dessa två hade som bekant mycket olika syn på Vietnamarbetet.

Jag vill betona att det fanns ingen linje för solidaritetsarbetet som var gemensam för alla trotskistiska grupperingar i världen. Inte ens de olika nationella organisationer som tillhörde samma internationella trotskistiska strömning som RMF/KAF/SP hade identiska linjer, även om de hade samma grundinställning, vilken bl a innefattade enhetsfronttaktik. Den konkreta politiken var beroende av situationen och traditionerna i resp land och så bör det ju också vara. Exempelvis förde det amerikanska Socialist Workers Party (SWP) en linje i frontarbetet där plattformen bara utgjordes av en enda paroll, "Out Now", för att ena "alla som kunde enas" runt kravet på att USA skulle lämna Indokina – man lyckades också bygga upp en mycket kraftfull rörelse kring denna paroll, i strid med andra politiska riktningar (såväl trotskistiska som maoistiska), som i de flesta fall ville göra fronten "smalare" genom att införa fler paroller i plattformen. Jag anser att SWP i huvudsak gjorde rätt, att den plattform som de slogs för var optimal för antikrigsrörelsen i USA.

I Frankrike däremot, med dess starka revolutionära traditioner, hade man en betydligt radikalare framtoning. Denna vietnamrörelse – och Frankrike hade ju speciella band till Vietnam som ju tidigare var fransk koloni – var också framgångsrik, men under helt andra förhållanden än de i USA.¹⁵

Jag vill heller inte sticka under stol med att det förekom vänsteristiska och t o m ultra-vänsteristiska felsteg hos trotskistiska grupper, särskilt bland de som rekryterat många ungdomar och hade en ganska fåtalig äldre kader, men jag vill nog påstå att i dessa avseenden var trotskisterna betydligt mindre extrema än sina maoistiska motsvarigheter (för att tala om ytterligheter, så fanns det flera maoistiska grupper som utvecklades till rena terroristorganisationer, bl a i USA, något liknande förekom inte när det gällde trotskisterna).

Således: Det fanns inte en enda trotskistisk politisk linje i Vietnamrörelsen – trotskisterna var flexibla och anpassade sig efter de rådande förhållandena.

¹⁵ Om Vietnam-rörelsen i USA, se [Vietnamrörelsen i USA](#), samt bilagan till [SKI - Solidaritetskommittén för Indokina](#) som tar upp både den amerikanska och den franska Vietnamrörelsen. – *Ann* 2009

Efter denna bakgrundsbeskrivning ska jag kommentera bokens beskrivning av trotskisternas Vietnam-politik:

”Troskisterna hävdade att det pågick en socialistisk revolution i Vietnam och att solidariteten därför måste grundas på arbetarklasserna i de olika länderna (typisk var deras paroll ’Internationell solidaritet, arbetarklassens kampenhet’). De menade att det största slaget mot imperialismen utdelas genom att göra revolution i det egna landet.” (*Vietnam var nära*, a.a., sid 167)

Raderna ovan finns det egentligen ingen anledning att bestrida. Bortsett från den första meningen (den om ”socialistisk revolution i Vietnam”), så tror jag nog att även en KFML-are (i teorin) skulle ha hållit med. Det första felslutet kommer i den följande meningen:

”Följaktligen borde kravet på socialism finnas med i solidaritetsarbetet.”

Varifrån har man fått det? Det är inte omöjligt att vissa ”trotskister” eller trotskistsympatisörer ansåg detta, men någon sådan *linje* har aldrig antagits i RM/RMF/KAF/SP vad jag vet. Jag var inte trotskist vid den tidpunkten och kan därför inte uttala mig om hur snacket vid den tidpunkten gick bland trotskisterna, men jag har *aldrig* sett några dokument som visar på att man hade en sådan linje. Jag har också frågat sådana som var med i RM/RMF vid den tiden och de förnekar att en sådan linje förts.

Och även om trotskisterna (eller andra) hade ansett att DFFG borde ha en socialistisk plattform, så borde väl detta ha kunnat diskuteras? Varför skulle en sådan diskussion ha varit tabu?

Vid DFFG:s kongress 1970 fick Göteborgstroskisten Lars Wentzel en direkt fråga om han ansåg att FNL-rörelsen borde vara socialistisk, varvid han svarade:

”Jag är inte klar över hur det ligger till med denna fråga, men så länge det beslutas någonting av DFFG, så följer jag naturligtvis den disciplin som det alltid krävs av en organisations medlemmar. Däremot bör man ha möjlighet att uttrycka sig i en intern debatt. Jag kan alltså inte helt klart säga att jag stöder att vi skall bli en socialistisk organisation.” [*Diskussionsprotokoll från DFFG:s kongress, 19-21 juni 1970, 2:a delen (lördagen 20/6) s. 22.*]

Wentzel hade alltså ingen klar ståndpunkt i frågan, vilket han borde ha haft om trotskisterna hade fastlagt en sådan linje. Trots att Wentzel klargjorde detta och trots att han deklarerade att han skulle följa fattade beslut (i DFFG), oavsett vilken ståndpunkt som han skulle komma fram till när det gällde den socialistiska plattformen, så användes detta som ett ”bevis” på trotskisternas DFFG-fientliga linje. Sannerligen inte särskilt snyggt!¹⁶

Spelade då inte trotskisternas syn på befrielsekampen i Vietnam som en i grunden socialistisk revolution någon roll för den politik som de ansåg solidaritetsrörelsen borde föra? Jo, givetvis gjorde den det, men det var inte en ”socialistisk plattform” som trotskisterna härvidlag eftersträvade, utan att solidaritetsrörelsen först och främst borde söka stöd inom arbetarklassen och dess organisationer (dvs i ”arbetarrörelsen”, fackföreningar, arbetarpartier, Kooperationen osv). Detta betydde å andra sidan inte heller att trotskisterna var emot samarbete även med borgerliga krafter som var beredda att på olika sätt stödja Vietnam, men grundinställningen

¹⁶ När jag höll på att slutredigera denna text så beslöt jag att kontakta L. Wentzel himself och fråga ut honom om det som skedde vid DFFG-kongressen. Wentzel, som lämnade vänsterpolitiken i slutet av 70-talet och därför inte har någon anledning att undanhålla några fakta i målet, bekräftade mina misstankar. Han var relativt nybliven medlem i den ”trotskistiska” organisationen Revolutionära Marxister (RM) och hade överhuvudtaget inte deltagit i någon diskussion om vilken linje som skulle föras i DFFG. När man på kongressen fick klart för sig att man här hade att göra med en ”trotskist” angreps han häftigt av ett antal KFML:are. Han blev överrumplad och chockerad, men försökte ärligt svara på de frågor och angrepp som riktades mot honom. Exempelvis visste han inte om ”trotskisterna” ansåg att DFFG borde vara socialistiskt eller ej, eftersom han aldrig varit med om någon diskussion om detta bland ”trotskisterna” (i själva verket hade dessa inte heller en sådan linje). Wentzel lämnade självmant DFFG efter de traumatiska upplevelsorna på DFFG-kongressen.

var att man inte borde göra politiska eftergifter för att få med borgarna. Sannolikt skulle det ha kunnat uppkomma motsättningar i DFFG kring en sådan inriktning, men det är inte säkert.

Efter det ovan citerade avsnittet övergår *Vietnam var nära* (a.a., sid 167) till att kritisera trotskisternas syn på enhetsfronter:

”Vidare menade de att enhetsfronten inte skulle vara en organisation med enskilda medlemmar utan tillfälliga aktionsenheter mellan organisationer som enats om vissa minimikrav.”

Varifrån har man fått detta? Lägg märke till att trotskisterna, efter de uteslutits ur DFFG, bildade en ”egen” solidaritetsorganisation, SKI, med *individuellt* medlemskap.¹⁷ Detta gällde några år senare även Chilekommittén, där trotskisterna hade en stark ställning. Påståendet är således grundlöst.

Boken fortsätter:

”Därutöver skulle det stå varje organisation fritt att föra fram sina egna krav (’tendensfrihet’).”

Man menar således att trotskisterna ville ha tillfälliga aktionsenheter *mellan* organisationer med ”tendensfrihet”. Ja, det är riktigt, men att detta inte är tillämpligt på organisationer som DFFG borde vara ganska enkelt att inse – det som det här rör sig om är demonstrationer och liknande aktiviteter med flera deltagande organisationer, dvs aktionsenheter av mer tillfälliga slag. Det är riktigt att trotskisterna hävdade ”tendensfrihet” i sådana sammanhang, dvs rätt att föra fram paroller och liknande som går längre än den gemensamma plattformen, men utan att strida mot den (det var därför som man bl a slogs för rätten att i demonstrationer, i *särskilda avdelningar*, bära röda fanor, organisationsbanderoller osv). Dessa principer tillämpades senare av Chilekommittén och det fungerade alldeles utmärkt (dvs man tillät ”tendensfrihet” i utåtriktade manifestationer). Det är f ö mycket vanligt idag och ses inte som något särskilt konstigt (förekommer allmänt vid 8 mars-demonstrationer, 1:a-majdemonstrationer m m). [För en historik över Chilekommittén, se artikeln ”Chilekommittén – 3 år av aktiv solidaritet” i marxistarkiv.se/latinamerika/chile/fi_om_chile.pdf]

Det är också riktigt att trotskisterna förespråkade ”tendensfrihet” *inom* organisationer, t ex DFFG, men det rörde då rätten att på ett organiserat sätt förfäkta andra idéer än de som för tillfället har majoritet (med hänsynstaganden till fattade beslut givetvis) – det gällde således den interna demokratin. Att det skulle vara förkastligt att förfäkta en sådan tendensfrihet i en solidaritetsorganisation som strävar efter att organisera folk av *olika politiska* övertygelser, det förstår jag faktiskt inte. I ”Historik över motsättningarna i DFFG”, som publicerades i *FNL i Sverige* 1/17 skriver f ö DFFG:s AU själva att det är helt OK med ”fraktioner” i DFFG (en ”fraktion” är fastare form av ”tendens”):

”DFFG har alltid accepterat fraktionsarbete inom fronten och sett det som värdefullt så länge det varit inriktat på att stärka och utveckla solidaritetsarbetet, men vi har alltid med kraft vänt oss mot fraktionsarbete som är riktat mot förbundet.” (cit i *Vietnam var nära*, a.a., sid 334)

Detta att man är emot ”fraktionsarbete som är riktat mot förbundet”, skulle knappast heller någon trotskist protestera mot. Problemet är här givetvis hur och vem som avgör vad som är skadligt fraktionsarbete – kampanjen mot trotskismen syftade givetvis till att ”bevisa” att trotskisterna var fientligt inställda mot DFFG:s hela idé, fiender till den indokinesiska befrielsekampen osv.

Det är viktigt att ha klart för sig att det är *felaktigt* att trotskisterna ville lägga hela sin analys av befrielsekampen (att man såg det som en socialistisk revolution etc) som *grundval för solidaritetsrörelsen*. Det faktum att de svenska trotskisternas amerikanska systerparti SWP

¹⁷ Om SKI, dess plattform och verksamhet, se SKI - Solidaritetskommittén för Indokina – Anm 2009

faktiskt byggde upp Vietnamrörelsen i USA kring *en* enda paroll borde egentligen vara tillräckligt för att klargöra detta (och SWP hade samma grundsyn på befrielsekampen som de svenska trotskisterna). Även de svenska trotskisterna menade att solidaritetsarbetet skulle baseras på konkreta målsättningar, inte på fullständiga politiska program – det är ju det som är hela grundtanken med enhetsfronter. Den som verkligen tror att de svenska trotskisterna ville att solidaritetsrörelsen skulle omfatta hela deras syn på revolutionen måste antingen vara utomordentligt okunnig eller vara offer för ett slags konspirationstänkande, där trotskisterna antas sträva efter att sabotera, splittra osv, dvs det vanliga stalinistiska skitsnacket. Fö kan man ju ta en titt på de fronter som senare trotskisterna var med i och/eller var med om att bygga upp, t ex Chilekommittén.

Det som var (och är) grundläggande i den trotskistiska synen på enhetsfronter är att sådana *inte* förutsätter att man är överens om analyser, utan enbart om enhetsfrontens målsättningar. Det är fö just därför som trotskisterna var emot att Vietnam-rörelsen i sin plattform tog ställning mot "socialimperialismen". Det fanns åtminstone 3 skäl till detta: 1) trotskisterna var inte överens om den analys som låg bakom 2) frågan var inte relevant när det gällde befrielsekampen i Vietnam (och vietnameserna var emot denna teori) och 3) ställningstagande mot "socialimperialismen" innebar att man i praktiken stötte bort VPK-are m fl.

Jag är ganska säker på att det också var sådana bevekelsegrunder som låg bakom när eller *om* trotskister framförde åsikten att det behövdes studier av "socialimperialismen" i DFFG (att ha detta i DFFG:s plattform utan att ha studerat frågan grundligt var det sämsta alternativet). Jag är fö inte övertygad om att studier av "socialimperialismen" i Vietnamrörelsen någonsin varit en trotskistisk linje – jag skulle tro att trotskisterna vid denna tidpunkt (och även senare) snarare argumenterade för att "socialimperialismen" borde bort från DFFG:s plattform, vilket fö DFFG senare självmant gjorde (för att ännu senare, 1974, göra ett nytt försök att föra fram frågan, just genom studier, se boken sid 186-191 och dokumentsamlingen "Debatten om Vietnam och FNL-rörelsen sommaren 1974", marxistarkiv.se/sverige/fnlrorelsen/1974-debatten.pdf).

De svenska trotskisterna var ärliga antiimperialister. De var oeniga med maoisterna i många frågor, men jag är övertygad om att det hade varit möjligt för trotskisterna att arbeta i DFFG sida-vid-sida med andra politiska strömningar om de bara hade fått möjlighet att göra detta – vilket återigen Chilekommittén är ett bra exempel på. Förmodligen hade det inneburit motsättningar, mer diskussioner och ett ifrågasättande av olika "dogmer", men det skulle nog ha bara ha varit fruktbart. Genom att ta upp till diskussion en del av de frågeställningarna som trotskisterna reste kanske man t o m hade kunnat undvika eller begränsa den splittring som skedde när r-arna uteslöts/lämnade DFFG – r-arna som faktiskt gjorde den "linje" som *tillskrevs* trotskisterna till sin (lägg märke till att det var "maoister", inte "trotskister" som i praktiken genomförde denna linje). Den enda "negativa" konsekvensen av att acceptera trotskister i DFFG, sett ur maoisternas synvinkel, hade förmodligen blivit att fler DFFG:are blivit trotskister. De som anser att trotskisternas politik var oväsentlig i sammanhanget och att principen "ändamålen helgar medlen" var helt OK när det gällde att hålla trotskisterna utanför Vietnamrörelsen, ja de behöver givetvis inte göra sig besväret att kritiskt nagelfara det som skedde, men jag tror inte att särskilt många av DFFG:s medlemmar och sympatisörer skulle ha varit beredda att stödja en sådan ruten politik om den formulerats så krasst.

Lästips: se marxistarkiv.se/sverige/fnlrorelsen/dffg_trottedebatten.pdf, där flera av texterna (bl a Kenth-Åke Anderssons) behandlar olika aspekter av enhetsfronttaktiken. Där finns också ett svar från Uppsalas RM-grupp (RM var föregångare till RMF) på frågor som ställts av Uppsala FNL-grupp till en RM-medlem.

4. Antalet trotskister från DFFG

Denna en fråga är av ganska liten betydelse, men den förtjänar ändå en kommentar.

På sid 167 skrivs om trotskisterna att

”dess anhängare inom DFFG var mycket få. Det ledde till några uteslutningar av enskilda aktivister, men de vann aldrig hela grupper för sitt synsätt”.

Det första påståendet att trotskisternas anhängare i DFFG ”var mycket få” är inte korrekt. Att inte särskilt många blev uteslutna beror nog helt enkelt på att många lämnade DFFG frivilligt, för att i stället gå med direkt i RMF/KAF eller för att ansluta sig till ”trotskisternas” Indokinafront SKI, som bildades just därför att trotskisterna utestängdes från DFFG (jag minns att åtminstone 2 FNL-grupper i Västsverige i sin helhet/majoritet gick över till SKI). Bland trotskisterna fanns många f d FNL-aktivister (jag själv hörde till dessa), det rörde sig om hundratals. Det är möjligt att denna strömning av folk från DFFG till trotskisterna var svår-greppbar och ”drunknade” i striden mot r-arna, som otvivelaktigt gjorde större inbrytningar än trotskisterna och också gjorde mer väsen av sig, men att hävda att det bara rörde sig om ”mycket få” är inte med sanningen överensstämmande.

5. Trotskisterna och Vietnam-demonstrationerna

På sidan 168 citeras en rapport där det står att enbart ”ca 7 personer” samlats kring ”Röda gruppens” röda fanor ”längst bak i tåget” och kommenterar att detta var ”typiskt för relationerna mellan DFFG och RMF/trotskisterna”. Att trotskisterna ofta fick gå som en svans till DFFG-tågen, det är sant, men att det alltid var fråga om bara en liten handfull personer, det stämmer inte, dvs läsaren bibringas en felaktig bild av de verkliga förhållandena. När boken dessutom tillägger att ”De [dvs trotskisterna] var aldrig så många att de kunde ordna egna demonstrationer”, då protesterar jag högljutt:

1. Orsaken till att trotskisterna hela tiden försökte komma med i de av DFFG anordnade demonstrationerna var *inte* att de ansåg sig vara för få, utan de ville verka för så stora gemensamma demonstrationer som möjligt, dvs *trotskisterna ville inte ordna egna demonstrationer oavsett om de skulle bli många i dessa eller inte*. I detta avseende skilde de sig från r-arna som just ville avskärma sig nästan till vilket pris som helst.

RMF-avdelning i Vietnam-demonstration i Uppsala september 1972 – bara ”ca 7 personer”????!!!

2. SKI (den av trotskisterna startade Indokina-fronten) ordnade faktiskt egna Vietnam-demonstrationer, bl a i Göteborg, Uppsala och Umeå. RMF/KAF/SP anordnade och deltog även i 1:a majdemonstrationer och andra demonstrationer – ihop med Förbundet Kommunist (FK), syndikalister, VPK och andra – där Vietnam/Indokina hade framträdande roll.

Indokina-demonstration anordnad av SKI i Lund i januari 1973

Slutord

Jag har nu tagit upp ett antal frågor där jag tycker att *Vietnam var nära* är ute och cyklar. Jag inbillar mig inte att jag med detta inlägg har rätt ut alla frågor. Jag inser också att vi ideologiskt har olika uppfattningar och jag respekterar det, men trots det borde vi kunna bli överens när det gäller vissa av de frågor som det på 70-talet rådde oenighet och hårda motsättningar kring.

Relationerna inom "avgrundsvänstern" är idag betydligt bättre än då och det beror inte i första hand på att trotskisterna skulle ha ändrat sin grundläggande hållning eller ideologi. Jag vet också att många som på 70- och 80-talen var "maoister" idag är mycket kritiska mot stalinismen och därmed också är kritiska mot dess historieskrivning. Därför tycker jag också att det är dags att ta itu med och göra upp med de ståndpunktstaganden DFFG gjorde när det gällde trotskismen och där man i stor utsträckning tillgrep stalinistiska lögnen för att motivera det hela.

Det finns säkert personer som *inte* anser att den antitrotskistiska kampanjen var felaktig och att t ex den historiska kritiken mot trotskisterna i "Trotskisterna, fronterna ..." och "Marxism eller trotskism" var korrekt. Det beror dock vanligtvis på att de inte närmare reflekterat över dessa frågeställningar. Och den som har låst fast sitt tänkande och är oförmögen att ta del av och värdera "motståndarens" fakta och argument, ja en sådan person kan heller inte analysera eller förstå omgivningen på ett vetenskapligt sätt, utan sitter fast i en endimensionell vrångbild av verkligheten.

De som håller fast vid de gamla ståndpunkterna, borde fö vara konsekventa och agera enligt sin övertygelse. Det betyder bl a att de borde vägra att ha något med trotskister att göra och

med förnyad energi återuppta den oförsonliga ideologiska kampen, ty dagens ”trotskism” är både nationellt och internationellt betydligt starkare relativt andra vänsterströmningar än på 70-talet. Det faktum att det inte pågår sådana anti-trotskistiska kampanjer – inte ens r-arna försöker sig numera på sådant – är givetvis *ett* uttryck för att de gamla argumenten inte längre duger, vilket i sig borde fungera som en väckarklocka. Att man dessutom ställer upp i aktioner tillsammans med trotskister (organiserar gemensamma demonstrationer, möten osv) visar väl att de inte själva heller tror på att trotskister skulle vara fascistagenter, CIA-agenter osv, vilket de hävdade när det begav sig. Den logiska slutsatsen borde vara att det är hög tid att skärskåda och göra upp med de gamla fördomarna och lögnerna. Detta är viktigt ur många aspekter, inte minst därför att en uppgörelse med dåtidens misstag skulle kunna minska riskerna för att liknande saker händer igen och för att det ska bli möjligt att bygga en kraftfull vänster, befriad från gårdagens fobier, ideologiska dimmor och konstgjorda murar.

7 maj 2007

Martin Fahlgren

Martin Fahlgren: Vietnam var nära – Vem svartmålar vem?

Kommentar till en artikel av Åke Kilander i tidskriften *Clarté* nr 4/08

Boken *Vietnam var nära*, som publicerades våren 2007, är ett försök att skriva De Förenade FNL-gruppernas (DFFG) historia. Med tanke på de ideologiska och politiska strider som utkämpades i och kring DFFG, och de splittringar, utslutningar, brytningar osv som ägde rum, så är givetvis denna historia kontroversiell och därför är det inte särskilt konstigt att många recensenter har haft kritiska synpunkter på boken.¹⁸

I tidskriften *Clarté* har nu bokens författare – Åke Kilander (ÅK) – gått i svaromål mot kritikerna i en artikel med rubriken ”Svartmålning av Vietnamrörelsen”. Varför har ÅK och/eller redaktionen valt en sådan rubrik? Med tanke på att en hel del av kritiken mot DFFG handlat om den grova smutskastning som de ledande maoisterna i DFFG tillgrepp mot sådana som de betraktade som sina motståndare, är detta lite väl magstarkt, i synnerhet eftersom ÅK inte har något att säga om denna smutskastning. I stället går han till motangrepp och beskyller kritikerna för ”smutskastning” – av DFFG!!¹⁹

Anmärkning: Våren 2007, strax efter det att *Vietnam var nära* publicerats, nedtecknade jag kritiska synpunkter på boken och tillsände dem Åke Kilander personligen. Detta brev, som lämpligen läses ihop med föreliggande artikel, återfinns ovan. Se brevets inledning för närmare uppgifter om dess tillkomst och syfte.

Är kritikerna emot enhetsfronten?

Redan i ÅK:s artikelingress får vi veta att ”enhetsfronten är en av de viktigaste lärdomarna” från DFFG och att ”i dag vill somliga radera den lärdomen”. Vad menar ÅK egentligen?

¹⁸ Se t. ex. P-O Mattsson, *Lärdomar av den svenska FNL-rörelsens uppgång och fall* och Mats Parner, *De flerdubbla lojaliteternas skede* samt Kjell Östberg, *Det var rätt att göra uppror!* – samtliga ingår i denna artikelsamling (se ovan).

¹⁹ Ibland tar ÅK i så att han spricker. T ex citerar han P-O Mattsons artikel i tidningen *Internationalen*: ”Vid kongressen i Stockholm 1975, efter att vietnameserna segrat, togs parollen ’Bekämpa USA-imperialismen bort’.../ Nu hade DFFG löpt linan ut och blivit ett offer för uppslutningen kring den kinesiska maoismen”. Detta kommenterar ÅK så här: ”Det är rena lögn – belägg för dessa påståenden saknas.” När det gäller borttagandet av parollen 1975, så är det en uppgift som ÅK själv levererar i sin bok (s. 194): ”Parollen ’Bekämpa USA-imperialismen’ slopades...”. Den andra delen av Mattson-citatet är en slutsats som baseras på betydligt mer än bara slopandet av parollen och den kan givetvis ÅK bestrida, men då duger det inte bara med att häva ur sig att det är en ”lögn”.

Uppenbarligen vill han att läsaren ska dra slutsatsen att kritiken mot DFFG är liktydig med en kritik mot enhetsfrontsidén som sådan. Mig veterligen har dock *ingen* av de recensenter som ÅK polemiserar mot uttalat sig principiellt mot enhetsfronter, däremot har de fört fram kritiska synpunkter på hur enhetsfronten *tillämpades* i DFFG.²⁰

Det ÅK i själva verket är ute efter är *inte* att försvara enhetsfrontens principer, utan att försvara ”enhetsfronten” i DFFG:s tappning. ÅK vill att DFFG ska ses som en mer eller mindre felfri modell för solidaritetsrörelser av anti-imperialistiskt slag. DFFG förvandlas på detta sätt till en helig ko, stående över all kritik. Detta är själva kontentan i ÅKs artikel.

Ett klargörande: Innan jag går vidare så vill jag betona att jag *inte* anser att huvudsidan i DFFG var dålig och det anser nog inte heller övriga ”recensenter”. DFFG och dess medlemmar och sympatisörer utförde ett viktigt solidaritetsarbete, som jag på intet sätt vill förringa betydelsen av. Det finns en hel del att lära av DFFG i positiv bemärkelse.²¹ Men det betyder inte att man får blunda för det som var mindre bra, vilket tyvärr ÅK vill få oss att göra. Om man verkligen vill *lära* av historien då måste man betrakta den kritiskt, ty det är enbart på det sättet som man kan undvika att upprepa liknande misstag i framtiden. Det är det som kritiken mot DFFG handlar om, inte att ”kasta ut barnet med badvattnet”, vilket ÅK uppenbarligen tror (eller vill få andra att tro).

Vad är kärnan i recensenternas kritik?

Eftersom ÅK påtagit sig rollen som försvarare av enhetsfrontens Idé, förkroppsligad i DFFG, ignorerar han kritiken mot DFFGs *politik* och kritiken av de *metoder* som tillgreps mot de åsiktsriktningar som maoisterna ville hålla tillbaka. I stället styr ÅK in på ett sidospår och ägnar större delen av sin artikel till att förneka och försöka bortförklara det faktum att maoisterna hade sträng kontroll över DFFG.²²

Att maoisterna verkligen ”kontrollerade” DFFG (på gott och ont), det är fullkomligt klart. Detta förhållande hade sin grund i att det var maoister som byggde upp DFFG. Därmed var också deras ledande ställning egentligen välförtjänt och helt legitim. Kärnan i kritiken mot maoisternas styrning handlar därför *inte* om dominansen *i sig*, utan den gäller *hur* maoisterna brukade sitt inflytande, dvs de beslut de genomdrev och de metoder som de tillgrip, m a o *konsekvenserna* av den maoistiska dominansen. Det är dessa frågor som bör diskuteras. ÅK gör dock tvärtom. För honom är det centrala att *förneka den maoistiska dominansen i sig* och därvid bortser han från de konkreta uttryck för ”styrning” som kritikerna pekat på, vilket leder till en fullkomligt akademisk diskussion som kan vara av intresse för personer som likt ÅK inte förmått stiga upp ur 1970-talets skyttegravar, men som saknar relevans för de som vill se

²⁰ När det gäller vissa förhållanden, t ex den grova historieförfälskning som tillgreps för att utestänga trotskister från DFFG, är nog recensenterna eniga, men när det gäller andra frågor t ex rörande ”frontens plattform”, olika ställningstagande i konkreta frågor m m, då finns säkert en hel del olika uppfattningar bland recensenterna. Detta verkar ÅK inte ens förstå, utan han drar alla över en kam: All kritik är felaktig, enhetsfrontsfientlig.

²¹ Exempel på detta ges i brevet till ÅK, se inledande anmärkningen ovan, och jag kommer även att diskutera den frågan utförligt i en kommande artikel.

²² Det är faktiskt ganska märkligt att ÅK lägger så smycket krut på att förneka den maoistiska styrningen av DFFG. Om maoismen fortfarande hade varit en livaktig politisk vänsterströmning, då skulle det måhända vara begripligt, men så är ingalunda fallet och därmed är frågan av ganska liten betydelse. ÅK betonar själv att det viktiga med DFFG är ”enhetsfronten”: Varför då inte diskutera de politiska och andra problem som hänger samman med detta i stället för att ägna sig åt en ganska irrelevant sidodebatt? Att man i DFFG exempelvis tillgrip stalinistiska lögner i kampen mot ”trotskismen”, det är ovedersägligt och kan inte sopas under mattan eftersom det finns svart på vitt i DFFG:s publikationer. Om man vill lära av DFFG, då måste man också ta ställning till om detta var OK eller inte. Om det var maoister som låg bakom det hela eller inte spelar mindre roll i sammanhanget. ÅK vill dock inte diskutera kritiken mot DFFGs politiska praktik, utan koncentrerar sig på bifrågan.

framåt och därför veta vad som var bra och vad som var dåligt med DFFG. Och i det perspektivet är frågan om det var maoister eller inte som låg bakom av underordnad betydelse.²³

I det tidigare nämnda brevet till ÅK (maj 2007) framförde jag kritiska synpunkter på *Vietnam var nära* och exemplifierade hur ledande maoister (KFML-are) i DFFG använde sig av grova lögnerna hämtade från stalinistiska källor i sina ansträngningar att bekämpa "trotskismen".²⁴ Dessa mörka sidor av DFFGs historia vill inte ÅK beröra, utan han reagerar genom att blunda och tiga. Det finns ingen anledning att låta ÅK smita undan dessa problem. Det är denna aspekt som jag tänker belysa nedan.

Smutskastning modell DFFG

Det mest flagranta exemplet på grov smutskastning är den 1970 publicerade skriften *Trotskyismen, fronterna och Vietnamrörelsen* (i fortsättningen TFOV). Denna skrevs av KFML-arna Kurt Wickman och Lars Gustafsson (i fortsättningen WG) för Uppsala FNL-grupps räkning, men studerades i hela DFFG, och spreds aktivt både i och utanför organisationen.²⁵ Syftet med TFOV var att ideologiskt motivera att trotskister utestängdes från DFFG.²⁶

Broschyren och tre motskrifter, där de flesta lögnerna avslöjades, finns på marxistarkivet (se "[Trotskyismen, fronterna och vietnamrörelsen](#)"). Det finns här ingen anledning att upprepa de argument och fakta som förs fram i dessa motskrifter, vilka följde aldrig vare sig DFFG eller KFML/SKP försökte att i sak vederlägga. Jag ska dock ta upp ett exempel, nämligen TFOVs behandling av Spanien, där jag kan tillföra en hel del uppgifter som kompletterar det som står i motskrifterna.²⁷

Det spanska inbördeskriget i historiens ljus

1970, då TFOV gavs ut, fanns på svenska i stort sett inga böcker eller andra skrifter som tog ett lite bredare grepp på spanska inbördeskriget. De som ville tränga in i frågan var därför hänvisade till att söka fakta på annat håll.²⁸ Det var också just det som författarna av motskrifterna gjorde genom att ta del av den litteratur om ämnet som fanns på främmande språk (engelska, franska).

²³ Dessutom: Eftersom det bland såväl den icke-maoistiska vänstern som forskare råder stor enighet om det starka maoistiska inflytandet i DFFG, måste förnekandet av detta för utomstående "betraktare" förefalla minst sagt märkligt och kanske till och med suspekt. Vad tror sig ÅK vinna med detta förnekande? Ur ett sektperspektiv, för de som vill mytologisera det gamla DFFG, är det måhända begripligt, men för oss som vill bryta ner sektmentaliteten för att komma framåt... för oss framstår det som ytterst oförnuftigt.

²⁴ Se not 1

²⁵ Författarduon utvidgade sedan skriften till en bok, *Marxism eller trotskism?* publicerad via KFMLs försorg i februari 1972. Bokens Spanien-avsnitt var i stort sett oförändrat från TFOV (med några mindre tillägg).

²⁶ I det tidigare nämnda brevet till ÅK från maj 2007 behandlas andra aspekter av relationerna mellan DFFG och de svenska trotskisterna.

²⁷ Det spanska inbördeskriget tas upp i alla tre motskrifterna som ingår i samlingen "[Trotskyismen, fronterna och vietnamrörelsen](#)" på marxistarkivet. Se s. 38-46 (Kaj Håkansson), s. 91-94 (Kent-Åke Andersson) och s. 109-110 (Två medlemmar i Stockholms FNL-grupp)

²⁸ I detta sammanhang är det dock en smula förbryllande att ingen av "debattörerna" kom på tanken att gå till "tidsdokumenten", dvs de svenska tidningar och småskrifter som rapporterade, dokumenterade och analyserade det spanska inbördeskriget när det hände. En del av detta material finns nu på marxistarkivet. Några av dessa artikelsamlingar refereras nedan (och tas då upp i det sammanhanget), men se även Ture Nermans [Spansk resa våren 1937](#) samt [Anarkister om Spanien](#), [SAC:s tidskrift Syndikalismen årgång 1939](#) och [SP:s Socialistisk Tidskrift om spanska inbördeskriget](#).

Idag är situationen annorlunda. På svenska finns flera viktiga böcker²⁹ och även en hel del andra texter, vilket ger även de som inte vill/kan studera litteratur på främmande språk möjligheter att tränga in i problematiken.

Men ännu viktigare är att det nu, delvis beroende på Franco-regimens fall i Spanien och omvälvningarna i Sovjetunionen, finns tillgång till omfattande arkiv som tidigare var stängda för forskning – särskilt värdefulla är de sovjetiska arkiven, eftersom där finns massor av dokument, rapporter, brevväxling m m som rör kommunisternas agerande och syn på det hela. Dessa nya källor har gjort det möjligt att grundligt reda ut och dokumentera det historiska händelseförloppet och har resulterat i såväl viktiga dokumentsamlingar som avhandlingar, böcker och artiklar där olika aspekter av det spanska dramat penetreras. Det är väl knappast förvånande att mycket av denna litteratur finns på spanska: I den spanskspråkiga världen är intresset för spanska revolutionen stort, vilket både lett till att det forskats och skrivits mycket om ämnet (särskilt i Spanien) och att man till spanska översatt många arbeten från andra språk (främst engelska och franska). Eftersom jag själv under lång tid varit intresserad av den spanska revolutionen har jag också hållit mig informerad om och tagit del av denna rika litteratur, samt försökt ge glimtar av den på marxistarkivet.

”Trotskisterna” i Spanien var spioner, fascistagenter osv

I TFOV hävdas att det antistalinistiska arbetarpartiet POUM var spioner, förrädare och fascistagenter, som saboterade kampen mot fascismen. Där står bl a:

I Spanien var trotskisterna organiserade i POUM. Det spanska folket kan ge otaliga bevis på hur denna rörelse stod direkt i fascisternas tjänst....

Det avslöjades senare att POUM:s ledare Andres Nin, nära vän till Trotskij, stod i direkt förbindelse med fascisternas hemliga underrättelseorganisationer och lämnade ut värdefulla uppgifter om de republikanska trupperna.

För att ”visa” detta använder sig TFOV huvudsakligen av en broschyr författat av en viss Fransisco Antón, *Trotskismen i Spania i fascismens tjäneste*, utgiven i Oslo 1938.

Vem var då denne Antón och vilket slags skrift var det fråga om? Jo, Antón var en ledande kommunist (*stalinist*) i Madrid och skriften var ett led i den intensiva kampanj som stalinisterna förde för att få POUM klassat som fascistagenter osv och att iscensätta en rättegång, där POUM:s ledning skulle anklagas och dömas som skyldiga till dessa brott (vilka givetvis bara förtjänade dödsstraff).

Fortsättningsvis kommer jag att referera till en hel del texter och dokument, men för att hålla artikeln relativt kortfattad har jag varit återhållsam när det gäller att citera eller i detalj återge sådant som finns tillgängligt på marxistarkivet – i stället anger jag (med länkar) var man kan hitta de aktuella texterna.

POUM frikänns från spionerianklagelser osv

Nå vad uppnåddes då med denna kampanj? Jo det hölls faktiskt en rättegång mot POUM-ledningen i Barcelona i oktober 1938, fast domstolen kom fram till att alla anklagelser om spioneri, samarbete med fascisterna osv var felaktiga. Av de 7 som till slut åtalades blev 2 helt

²⁹ Bl a historikern Hugh Thomas ”standardverk” *Spanska inbördeskriget* (1978), Antony Beevors *Spanska inbördeskriget* (2006) och den spanske syndikalisten C.M. Lorenzos *Syndikalismen vid makten* (1972). På marxistarkiv.se finns utdrag ur dessa böcker, men även en hel del annat material. Den som själv vill botanisera i detta kan gå in på marxistarkiv.se, klicka sig fram via menyerna Europa -> Spanien -> Spanska inbördeskriget (och dess undermenyer) och sedan välja det som verkar intressant. Se också debatten om filmen ”Land och frihet” som finns dokumenterad på marxistarkivet: [Land och frihet - recensioner och debatt](#) (artikelsamling) och [Hyckleri och rättfärdighet](#) (artikel).

frikända och 5 fick fängelsestraff, domar som motiverades med att de var revolutionärer som kämpade för ett annat (socialistiskt) samhälle, vilket deras medverkan i ”majhändelserna” i Barcelona 1937 ansågs visa. När domstolen sagt sitt meddelade det svenska kommunistpartiets dagstidning *Ny Dag* (31.10 -38) domstolens utslag på följande sätt:

Domstolen konstaterade, att POUM-s medverkan i revoltförsöket i Barcelona i maj förra året syftade till att störta den nuvarande demokratiska regeringen och införa en annan. Tre av de anklagade ledande representanterna dömdes för uppror mot republiken till vardera 15 års fängelse och en fjärde till 11 år. Två av de anklagade frikändes. [Anm: antalen fel, ska vara *Fyra* resp *femte* – Red]

De dömdes således för sin ”medverkan” i majhändelserna 1937³⁰, inget annat. Innan dess hade *Ny Dag* i sin rättegångsrapportering trumpetat ut att det fanns ”talrika”, ”omfattande”, ”förkrossande” bevis för POUMs förräderi (spioneri, sabotage, samarbete med Franco osv). Alla dessa skrivelser gick fullkomligt upp i rök när domstolens utslag kom. Någon förklaring till det faktum att domstolen uppenbarligen hade en annan åsikt än *Ny Dag* gavs aldrig. *Ny Dag* slutade tvärt att kommentera rättegången.

Den som så vill kan själv ta del av det som skrevs om POUM-processen, eftersom vi på marxistarkivet samlat rapporteringen från såväl *Ny Dag* (dvs svenska kommunistpartiet) som *Folkets Dagblad* (Socialistiska partiet) och *Arbetaren* (syndikalisterna).³¹ Rekommenderas varmt!

Vi konstaterar således att det finns domstolsbeslut på att POUM *inte* var fascistagenter, att de *inte* spionerat för fascisterna, att de *inte* sysslat med sabotage osv. Att fortsätta att beskylla personer för brott som en domstol frikänd dem från, vad är det? Jo, det är förtal, i detta fall grovt förtal som oundvikligen skulle leda till fällande dom om det togs upp i en domstol. Det bekymrade dock inte författarna till TFOV, eller rättare sagt: de försökte inte ens undersöka saken närmare. De var inte intresserade av sanningen, utan de var enbart ute efter att smutskasta POUM, och via detta ”trotskismen”.

Men, kanske någon invänder: Flera av de åtalade fick ju ändå fängelsestraff! Ja, det är riktigt, men för det första var det *inte* för de brott som TFOV (och Antón) beskyllde dem för, och för det andra måste man konstatera att också domen som sådan närmast var en skandal (som vidtogs för att stalinisterna inte helt skulle förlora ansiktet), vilket också flera ledande spanska politiker – med den katalanske presidenten Lluís Companys i spetsen – framförde i ett uttalande om domstolsutslaget där de även krävde att POUM-ledarna omedelbart borde friges.³²

Detta borde egentligen vara tillräckligt för att visa att TFOV:s Spanien-avsnitt är grov smutskastning och förtal, men vi ska inte nöja oss härmed utan också titta på saken ur några andra perspektiv.

Historikernas dom

Det finns knappast någon historiker som *inte* är på det klara med att anklagelserna mot POUM var lögnaktiga, att de ”bevis” stalinisterna påstod sig ha var förfalskningar osv.

³⁰ För den som inte känner till vad detta egentligen handlade om rekommenderas artikeln [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) som innehåller en ganska kortfattad redogörelse för dessa händelser.

³¹ Artikelsamlingarna innehåller även en del kommentarer och kompletterande material. Artiklarna från *Ny Dag* är publicerade för sig (i [Processen mot POUM - Artiklar ur Ny Dag \(SKP:s dagstidning\)](#)), medan *Folkets Dagblad* och *Arbetaren* publicerats ihop (i [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#)) eftersom deras hållning och rapportering är ganska likartad och kompletterar varandra.

³² Uttalandet i svensk översättning: [För en revidering av POUM-rättegången eller omedelbar amnesti](#). Se även ”Efterskrift” till [Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#) som diskuterar POUM-processen och uttalandet i historisk belysning.

Exempelvis är den till svenska översatte historikern Hugh Thomas fullständigt klar i dessa frågor, vilket framgår av det längre utdrag ur hans bok som återges i artikeln [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) (på marxistarkivet), liksom hans kommentarer till POUM-processen som citeras i efterskriften till artikelsamlingen [Processen mot POUM...](#)³³

Detsamma gäller Antony Beevor (se citatet i ”Processen...”).

Se även de två kapitlen ur historikern Burnett Bollotens grundliga studie av spanska inbördeskriget *The Spanish Civil War – Revolution and Counterrevolution*, som finns i svensk översättning på marxistarkivet: [Repressionen mot anarkister och POUM under spanska inbördeskriget](#).

Att författare med syndikalistiska och/eller anarkistiska sympatier anser detsamma är väl knappast förvånande. Se t ex den tidigare nämnda Lorenzos bok [Syndikalismen vid makten](#) och utdraget ur Noam Chomskys [Makt och motstånd](#), som finns på marxistarkivet (där finns även flera andra texter som härrör från anarkosyndikalistiskt håll).

Om vi övergår till den rika litteratur om spanska inbördeskriget som finns på ”främmande” språk, så är förhållandena givetvis desamma. Oavsett politiska preferenser är historikerna eniga beträffande den stalinistiska repressionen och smutskastningen av POUM. Detta gäller även historiker som är positivt inställda till kommunistpartiets allmänna politiska inriktning, dvs de som anser det var helt OK att föra en folkfrontspolitik som innebar att man höll tillbaka den sociala revolutionen för få till stånd en allians med borgare i och utanför Spanien.

Ett bra exempel på historiker av det sistnämnda slaget är Helen Graham, som i sin bok *The Spanish Republic at War 1936-1939* (2002) för en intelligent och sofistikerad argumentation för den av stalinisterna förespråkade folkfrontspolitiken. Graham försöker på olika sätt bortförklara och frita det spanska kommunistpartiet från en del av *ansvaret* för repressionen mot POUM och anarkosyndikalisterna, och hon kritiserar POUMs politik, men något stöd för TFOVs anklagelser mot POUM ger hon inte – i den frågan är hon helt överens med övriga historiker.

Även författare knutna till kommunistpartierna i Spanien håller med om att anklagelserna mot och förföljelsen av POUM var felaktiga.³⁴

I detta sammanhang bör nämnas *Queridos camaradas. La Internacional Comunista y España 1919-1939* [Kära kamrater. Kommunistiska internationalen och Spanien 1919-1939] skriven av det spanska historikerparet Antonio Elorza och Marta Bizcarrondo (1999). De anser, precis som Helen Graham, att folkfrontspolitiken i grunden var korrekt, men kritiserar samtidigt skarpt hur den tillämpades (de skyller på Komintern och Moskva), tar avstånd från de stalinistiska lögnerna om POUM och mordet på dess främste ledare Andreu Nin osv. Samtidigt är de *inte* principiellt emot repression riktad mot POUM: Det var de falska anklagelserna som var huvudfelet – om man i stället hade tagit fasta på att POUM var *revolutionärer*, dvs motståndare till kapitalismen som ville ha en socialistisk revolution, ja då hade det kunnat vara OK att förbjuda POUM, fängsla dess ledning osv. Detta är givetvis den logiska konsekvensen av den kommunistiska folkfrontslinjen (båda författarna har stått spanska kommunistpartiet nära) – det är den väg som reformister gång på gång i historien slagit in på när de valt att försvara det

³³ I det uppdaterade Spanien-avsnittet i *Marxism eller trotskism?* (s. 144) – se not 8 ovan – hänvisar WG av någon obegriplig anledning till Thomas arbete – de kan knappast ha läst boken.

³⁴ Ett exempel på detta är den katalanske kommunistiske historikern Ferran Gallego, som skrivit en hel (mycket pratig) bok om majhändelserna 1937, *Barcelona, mayo de 1937*, Debate 2007. Författaren är mycket kritisk mot POUM:s politik – han menar att POUMs ”strategi” gjorde ”fiasco” – men han har inget till övers för den stalinistiska smutskastningen och repressionen mot POUM.

bestående borgerliga samhället (ett av de mest kända exemplen på detta är den tyska socialdemokratins roll i Tyskland 1918-19).³⁵

Kommunistiska omdömen

Vi begränsar oss här till de spanska kommunisterna.

Bortsett från vissa små stalinistiska sekter, så var det mycket länge sedan som man från ledande kommunistiskt håll stod upp för den slags historieskrivning som TFOV för fram. Under 50- och 60-talen försökte man undvika sådana frågor och på 70-talet började man distansera sig från och kritisera den stalinistiska politiken under inbördeskriget (fast man försökte givetvis bagatellisera det egna ansvaret och skylla på Moskva).

De första som sade ifrån och tog avstånd från förföljelserna av POUM, mordet på Nin osv, var de spanska dissidenterna, dvs de kommunister som av olika anledningar blivit uteslutna eller brutit med spanska kommunistpartiet.

Den mest kände av dessa ”avhoppare” är Jesús Hernández, en av de två kommunister som ingick i den spanska centralregeringen under inbördeskriget. Hernández kom i slutet av 40-talet i konflikt med den övriga partiledningen. Han blev titoist och publicerade i början av 1950-talet en bok som var en skarp vidräkning med den förda politiken, inklusive förföljelsen av POUM. Hernández fick senare ”stöd” även från CK-medlemmen Enrique Castro och den berömde kommunistiske befälhavaren Valentín González (”El Campesino”).³⁶

En annan känd ”dissident” var Fernando Claudín, som under inbördeskriget var ledare för kommunistiska ungdomsförbundet och som senare ingick både i kommunistpartiets centralkommitté och politbyrå. Han uteslöts 1964 efter en konflikt om vilken politik som borde föras i Spanien. Hans stora arbete *Krisen i den kommunistiska rörelsen* innehåller ett speciellt kapitel om den spanska revolutionen, [Den olägliga revolutionen \(Spanien 1936-1939\)](#), där han bl a skarpt tar avstånd från behandlingen av POUM.

Om vi övergår till dem som *inte* blev ”avfällingar”, så kan vi konstatera att det spanska kommunistpartiets generalsekreterare, Santiago Carrillo, från och med 1974 vid flera tillfällen tog avstånd från de anklagelser och den repression som riktades mot POUM under inbördeskriget.³⁷

Kulmen på denna utveckling är det officiella uttalande som gjordes i december 1989 i PSUCs tidning *Treball*. (PSUC – det katalanska kommunistpartiet – var under inbördeskriget drivande i förföljelserna av POUM). Inte nog med att uttalandet tar avstånd från repressionen av POUM, det deklarerar t o m att den av stalinisterna mördade ”Andreu Nin intar en hedersplats bland den katalanska vänsterns ledare under detta århundrade” (!!!!). En ganska avsevärd förändring, eller hur? Från spion och fascistagent till en hedersplats bland vänsterns ledare i Katalonien....³⁸

Och som kronan på verket noterar vi sinnesförändringen hos den franske stalinisten Georges Soria, som under inbördeskriget var korrespondent för franska kommunistpartiets dagstidning *L'Humanité* och Komintern-tidskriften *International Press Correspondence*. Under inbördeskriget hetsade Soria mot POUM i artikel efter artikel. Han bidrog även till svenska *Ny Dag*,

³⁵ En utmärkt bok om detta är Sebastian Haffner, *Den tyska revolutionen 1918/19*, Nya Doxa 2006.

³⁶ Spanska titeln på Hernández' bok var *Yo fui un ministro de Stalin* (Jag var en minister åt Stalin). För mer info om detta, med bl a citat ur Hernández bok, se artiklarna [Rättvisa åt Andreu Nin](#) och [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#)

³⁷ Se artikeln [Rättvisa åt Andreu Nin](#) för exempel.

³⁸ För information om bakgrunden till detta uttalande, se artikeln [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#). Om specifikt *Treballs* uttalande, se artikelns not 6. För den som läser spanska finns hela uttalandet, ”Declaración de Treball sobre Andreu Nin”, på Internet, se: < <http://www.fundanin.org/treball.htm> >

som betecknade honom som ”vår specialkorrespondent Georges Soria”: Minst två av *Ny Dags* artiklar om POUM-processen hade Soria som upphovsman (övriga artiklar tillskrevs ”vår korrespondent” och ”Ny Dags korrespondent”, som mycket väl också kan vara Soria).

På 70-talet skrev Soria en bok om spanska inbördeskriget – som på spanska har titeln *Guerra y Revolución en España 1936-1939*, där denne gamle – och så komprometterade stalinist – tar avstånd från förtälet och förföljelsen av POUM, och givetvis mordet på Nin.³⁹

Sammanfattning

Det finns idag överväldigande bevis för att de anklagelser som riktades mot POUM under inbördeskriget i Spanien och som okritiskt återgavs i skriften TFOV är falska. Att, som ÅK, inte erkänna detta är en skandal (oavsett om det beror på att han inte orkat ta reda på fakta, eller om han bara inte kan förmå sig att erkänna fel).

För att få ett debattklimat där man öppet och utan skygglappar kan diskutera de vitala problem som hänger samman med det stalinistiska arvet, och för att komma framåt, så är det nödvändigt att rensa luften, genom att ta avstånd från och göra upp med sådant som TFOVs avsnitt om Spanien (och faktiskt hela broschyren). Det kanske känns otrevligt för en gammal maoist att behöva göra sådana medgivanden, men det är betydligt värre att av prestigeskäl eller andra skäl fortsätta att hålla fast vid lögnerna. Att undersöka fakta, att erkänna när man haft fel och att ändra uppfattning när man insett detta, det är hedervärt. Att hålla fast vid lögnerna, att ignorera fakta och inte ens göra sig besväret att ordentligt undersöka sådant som det finns anledning att titta närmare på, det är misskrediterande och värt all förakt.

Litteraturlista

Här följer en sammanställning av texter på marxistarkiv.se som har anknytning till artikeln:

[”Trotskismen, fronterna och vietnamrörelsen”](#) – DFFGs antitrotskistiska skrift med mot-skrifter, dokument m m

Noam Chomsky: [Makt och motstånd](#) – de delar som behandlar spanska inbördeskriget

Fernando Claudín: [Den olägliga revolutionen \(Spanien 1936-1939\)](#) – en f d ledande spansk kommunist analyserar den kommunistiska politiken under inbördeskriget

Följande texter behandlar mer specifikt förföljelsen av POUM:

Burnett Bolloten: [Repressionen mot anarkister och POUM under spanska inbördeskriget](#)

Martin Fahlgren: [Rättvisa åt Andreu Nin](#) och [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#) – Om POUMs mest kände ledare och hans öde (den andra artikeln bygger till stor del på material från de sovjetiska arkiven).

[Processen mot POUM - Artiklar ur Folkets Dagblad och Arbetaren](#)

[Processen mot POUM - Artiklar ur Ny Dag \(SKP:s dagstidning\)](#)

[Socialistiska Partiet och POUM](#) – Artiklar ur Socialistiska Partiets dagstidning *Folkets Dagblad* under det händelserika och i många avseenden ödesdigra första halvåret 1937 (dvs behandlar händelserna innan repressionen mot POUM satte igång på allvar).

[Om spanska inbördeskriget](#) – Artiklar ur *Avantgardet*, som var Sverges socialistiska ungdomsförbunds (SP:s ungdomsförbund) tidning.

Och så slutligen: För en kritisk granskning av POUMs politik, utifrån en *icke-stalinistisk* utgångspunkt, se Andy Durgan [Marxism, krig och revolution: Trotskij och POUM](#).

³⁹ Om Soria, se artikeln [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#), särskilt not 5.

Kristoffer Ejnermark: Kritiken mot DFFG – ett svar till Åke Kilander⁴⁰

De Förenade FNL-grupperna (DFFG) är ett av de mest tänkvärda ämnena i vår moderna historia, speciellt för oss som instämmer i Immanuel Kants och Karl Marx uppfattning att människan har möjlighet att lära av historien. Då kan vi nämligen göra kritiska analyser och dra slutsatser för nutida och framtida solidaritetsrörelser. Men detta förutsätter naturligtvis att kritiken bemöts på ett sakligt och hederligt sätt, och inte viftas bort med en enkel handviftning, utan reflektion eller distans.

I *Clarté* 4/08 fick Åke Kilander chansen att bemöta kritiken mot DFFG och sin egen skildring av rörelsen. Men tyvärr så fick vi inte heller denna gång läsa honom bemöta kritiken. Istället fick vi en upprepning av Kilanders tidigare resonemang i boken "Vietnam var nära"⁴¹, men nu utan det omfattande arbete han lade ner på.

Kilander radar upp diverse citat från kritiska recensioner för att sedan bemöta dem med att stämpla kritiken som "rena lögner". Istället för att bemöta det underlag som presenteras i kritiken så nöjer sig Kilander med att blott konstatera att det inte existerar några sådana underlag. Det tillfälle Kilander faktiskt erbjuder någorlunda bemötande av kritiken är när han diskuterar Kjell Östbergs recension⁴², men även där undviker han kritikens underlag och bemöter endast det faktum att många ledande medlemmar i DFFG samtidigt var organiserade maoist-stalinister (KFML/SKP).

Om kritiken endast utgick ifrån medlemmars eventuella ideologiska hemvist eller medlemskap i maoistisk-stalinistiska partier så hade Kilanders invändningar kunnat förstås. Det skulle nämligen innebära att kritiken förhåller sig med det klassiska argumentationsfelet "Guilt by association". Men kritiken mot DFFG som maoistisk-stalinistisk bygger inte enbart på detta faktum, utan utgår ifrån DFFG:s konkreta utformning. Medlemmars eventuella maoistiska övertygelse fungerar i kontexten som en förklaring till de maoistisk-stalinistiska yttringarna inom DFFG. Dessa yttringar kan summeras i främst två punkter:

- Den stalinistiska förtalskampanjen i och med Uppsala FNL-grupps utestängning av trotskister.
- Den maoistiska teorin om "socialimperialism" och "statskapitalism".

Den första punkten behandlar den motivering och det häfte som Uppsala FNL-grupp framställde för att kunna hindra att trotskister skulle bli medlemmar i DFFG⁴³. Den motivering Uppsala FNL-grupp gav för utestängning var en blåkopia av stalinistiska historieförfalskningar, som redan då avslöjades som rent tokeri⁴⁴. Bland annat blandades lögner om trotskister hämtat från Moskvarättegångarna, som idag bara den mest hårdföra stalinisten försvarar. Att inte dessa historieförfalskningar tas upp närmare av Kilander utan istället vidarebefordras är beklämmande så här 30-40 år senare.

Den andra punkten berör det försök från DFFG:s ledning att ändra huvudlinje i rörelsen. Fokuset på USA-imperialismen skulle inkludera en kritik av Sovjetunionen i form av den maoistiska förståelsen av termen "socialimperialism" och "statskapitalism". Parallellt med

⁴⁰ Detta är en oavkortad version av artikeln som publicerades i *Clarté* 2/09 – *Red anm*

⁴¹ Kilander, Åke, *Vietnam var nära – En berättelse om FNL-rörelsen*

⁴² Östberg, Kjell, "Det var rätt att göra uppror", *Röda Rummet*, nr 2, 2007 [se ovan]

⁴³ *Trotskyismen, fronterna och Vietnamrörelsen*, Uppsala, 1970

⁴⁴ Se gärna debattsamlingen: http://marxistarkiv.se/sverige/fnlrorelsen/dffg_trottedebatten.pdf

DFFG:s kamp under denna period fördes nämligen en intensiv polemik mellan KKP (Kinas Kommunistiska Parti) och SUKP (Sovjetunionens Kommunistiska Parti) där maoisterna i Kina kritiserade Sovjetunionen för att ha återgått till kapitalismen. De svenska maoisterna var inte sena med att anamma denna kritik mot Sovjetunionen, och DFFG:s ledning följde med. Dock mötte ledningen i DFFG motstånd inom rörelsen, inte minst från Sara Lidman och representanter för Nordvietnam. Interndemokratin ledde till att DFFG:s ledning inte fick igenom sin kritik av ”socialimperialism”.⁴⁵ Men det visade tydligt på att interndemokratin bara gällde frågor som maoisterna ansåg vara viktiga. Trotskisterna stängdes ute innan de ens fått chansen att ta upp frågor internt inom DFFG.

Exemplen är fler och kan förklaras mer ingående, men det viktiga i kontexten är att påpeka att det finns underlag för kritiken av DFFG som varande maoistisk-stalinistisk. Kilander låtsas dock om att de inte existerar, och försöker svartmåla kritiken genom att påstå att den enbart bygger på att personer hade medlemskap i maoistiska partier. Höjden av bortviftning ligger dock i när Kilander slår knut på sig själv genom att konstatera att skribenterna till de kritiska recensionerna: ”uppenbarligen inte [är] överens om FNL-rörelsens och enhetsfrontens politiska plattform”. Som om det skulle vara märkligt att en kritisk analys faktiskt kritiserar!

Varför var då DFFG så framgångsrik? Nyckeln låg troligtvis i det massiva aktivistarbete som utfördes, tillsammans med aktivt arbete med demonstrationer och opinion. Något som dagens solidaritetsrörelser definitivt kan lära av. Att frontarbete är viktigt kan vi nog alla skriva under, men frågan är vilken form av frontarbete som passar bäst för en solidaritetsrörelse som bekämpar imperialism? Där kan det finnas goda invändningar mot den folkfrontstaktik som DFFG utvecklade genom åren, vars konsekvenser drog den allt närmare den borgerliga staten. Men det är en fråga som bör föras internt och demokratiskt, inte genom förtals- och förfalskningskampanjer.

(från samma *Clarté*-nummer som artikeln ovan)

Åke Kilander: Kritiken saknar grund

Replik till Kristoffer Ejnermark:

1. Kristoffer Ejnermark (KE) vill att jag ska bemöta kritikens underlag. Men det saknas ju helt. Underlag skapas inte genom att en kritiker etiketterar DFFG eller någon grupp människor som ”maoistisk-stalinistisk” eller pådyvlar dem odokumenterade avsikter eller genom att FNL-rörelsens och någon annan organisations ställningstagande råkar sammanfalla. Det är *guilt by association* och saknar förklaringsvärde. Underlag måste hänföras till verkliga händelser, representativa beslut och uttalanden samt orsaksförhållanden mellan händelser och ställningstaganden som är belagda i dokument som utsatts för normal källkritik.

2. KE anger några ”medlemmars eventuella maoistiska övertygelse” som förklaring (?) till två ”maoistisk-stalinistiska” yttringar i DFFG:

a. Några aktivister i Uppsala FNL-grupp skrev en broschyr om trotskismen som föranledde debatt i DFFG. Flera FNL-grupper hade dåliga erfarenheter av trotskisters arbete i fronten som de ansåg motverkade förbundets syfte. Detta behandlas på s. 166-168 i Vietnam var nära. Observera att DFFG aldrig tog ställning till broschyrens innehåll eller till trotskismen som helhet. De uteslutningar eller hindrade inval som ägde rum grundades på aktivisternas praktiska agerande och inte på deras åsikter. Det var de berörda gruppernas bedömning som avgjorde de enskilda fallen. Förhållandet till trotskisterna var på det hela taget en marginell

⁴⁵ Det KE här syftar på är den debatt som förekom 1974 i DFFG (inte den debatt om ”socialimperialismen” som fördes kring 1970) – *Red ann*

företeelse i FNL-rörelsens historia, betydligt mindre än till exempel uppgörelserna med ”rebellerna” och ”r-arna”. Diskussionen om trotskismen i allmänhet blev ett sidospår i DFFG:s verksamhet som knappast förändrade FNL-rörelsens politik eller praktik. Därför fanns heller ingen anledning att utvärdera dessa debattinlägg i en bok om FNL-rörelsens historia.

b. DFFG eller dess ledning tog aldrig ställning till ”socialimperialismen” (en företeelse som för övrigt är betydligt äldre än ”maoismen”) eller ”statskapitalismen” i Sovjetunionen. Däremot vände sig DFFG från första början mot de delar av den sovjetiska utrikespolitiken som missgynnade vietnamesernas kamp. Ett stycke om ”socialimperialismen” med detta innehåll infördes i DFFG:s program vid kongressen 1970 mot bakgrund av Sovjetunionens inmarsch i Tjeckoslovakien. Vid kongressen 1972 slopades uttrycket ”socialimperialism” för att undvika missförstånd utan att sakinnehållet ändrades i övrigt. Detta framgår i Vietnam var nära, s. 370-371.

3. KE skriver att kritiken utgår från ”DFFG:s konkreta utformning”. Syftar det på organisationsformen, politiken, arbetsmetoderna eller vad? Det är på tiden att kritikerna klargör dessa utgångspunkter. Hur skulle en bättre och mer framgångsrik organisation i Vietnamfrågan ha varit utformad, och vilken politisk plattform skulle den ha haft? Och framför allt: hur ser den antiimperialistiska fronten ut idag?

(från ”Loke – kultur & politik”, ejnermark.blogspot.com)

Kristoffer Ejnermark: Debattartikel i *Clarté* om maoist-stalinismen inom DFFG

Idag kom det andra årsnumret av *Clarté* med posten, en av de kvalitativt bästa intellektuella tidskrifterna med vänsterprägel i landet, dock med ett tvivelaktigt bagage från den svenska maoiströrelsen. Kvalitén är dock hög, liksom taket i diskussionerna vilket fick mig för några år sedan att bli medlem i Clartéförbundet och regelbunden prenumerant på tidskriften. På senare tid har man i tidningen kunnat läsa intressanta kritiska texter till stalinismen och Stalin, något som är av högsta vikt för en vänster som vill frodas och leva. En kritik som tangerar mycket av det jag själv skrivit här på min blogg; att stalinismen inte var nödvändig för Sovjetunionen, och att stalinismen istället var orsaken till dess dekadens och fall.

I detta nummer har jag med en debattartikel som svarar Åke Kilanders debattartikel i förrförra numret, som behandlade kritiken mot hans bok ”Vietnam var nära” om De Förenade FNL-grupperna i landet. Tyvärr fick en stor del av min artikel inte plats, varpå mycket av resonemanget föll bort, men kärnan av min kritik står ändå kvar; att Kilander inte bemöter substansen i kritiken och därmed undviker en viktig diskussion om hur ett frontarbete skall och bör utformas.

De Förenade FNL-grupperna (DFFG) är ett av de mest tänkvärda ämnena i vår moderna historia, speciellt för oss som instämmer i Immanuel Kants och Karl Marx uppfattning att människan har möjlighet att lära av historien. Då kan vi nämligen göra kritiska analyser och dra slutsatser för nutida och framtida solidaritetsrörelser. Men detta förutsätter naturligtvis att kritiken bemöts på ett sakligt och hederligt sätt, och inte viftas bort med en enkel handviftning, utan reflektion eller distans.

I mitt svar tog jag upp två exempel på konkreta fall inom DFFG som faller inom ett maoist-stalinistiskt förfarande.

1. Förtalskampanjen i och med Uppsala FNL-grupps utestängning av trotskister.

2. DFFG-ledningens försök till att anamma den maoistiska förståelsen av "social-imperialism" och "statskapitalism", som kritik av Sovjetunionen.

I sitt svar slingrar sig Kilander som vanligt ifrån diskussionen genom att *åbäka* sig i peti-tesser, som när han lakoniskt påstår att underlaget i kritiken består av att jag (och andra): "etiketterar DFFG eller någon grupp som 'maoist-stalinistisk'". En föreställning som upprepas görs dock inte till mer sanning, och Kilander älskar att upprepa sig istället för att utveckla sina resonemang. Mitt svar var i själva verket ett försök att påvisa några konkreta orsaker till varför man kan etikettera DFFG som maoistisk-stalinistisk. Detta just därför att Kilander konsekvent blundat för de konkreta underlagen och istället låtsas om att kritiken handlar om "Guilt by association"-argument och simpel etikettering. Återigen upprepar sig alltså Kilander i sin ideologiska ögonbindel.

När han skall bemöta mina konkreta exempel visar han dock på en förvånansvärd öppenhet för sina anti-trotskyistiska fördomar, som: "*flera FNL-grupper hade dåliga erfarenheter av trotskyisters arbete i fronten*", och "*de uteslutningar eller hindrade inval som ägde rum grundades på aktivisternas praktiska agerande och inte på deras åsikter*". Tydligt förstår inte Kilander vad "Guilt by association" betyder eftersom han i ena stunden slungar det mot sina motståndare och i andra stunden använder det som argument. Hur kan hindrandet av inval av trotskyister bygga på "erfarenheter" när det inte finns någon enhetlig "trotskyistisk" linje vad gäller Vietnam-solidariteten? Dessutom, så är själva förekomsten av stalinistiska lögnar om "trotskyismen" i DFFG-publikationer ett konkret bevis i sig själv, det är inte något som kan sopas under mattan. Inte något som kan förnekas genom att DFFG inte formellt tog till sig lögnerna i sina stadgar och program.

Kilander försöker få det som om de uteslutningar och utestängningar av trotskyister, som faktiskt skedde, skulle bygga på valida "erfarenheter" i de enskilda FNL-grupperna. Han misslyckas dock att påvisa varför detta inte skulle betyda att DFFG skulle vara maoistiskt-stalinistiskt, istället lyckas Kilander atomisera den konkreta funktion DFFG hade ifrån sin formella struktur. Trotskyisterna, som inte hade någon enhetlig syn på solidaritetsrörelsen, visade sig vara en stor del av Vietnamrörelsen i Europa och i USA. Tydligt är erfarenheten av trotskyister i den internationella Vietnamrörelsen en positiv erfarenhet, speciellt med tanke på att rörelsen i USA lyckades mobilisera ett sådant stort motstånd att det bidrog till att USA drog sig tillbaka.

Här i Sverige fortsatte en utveckling av maoisternas egen version av enhetsfronten till ett närmande av socialdemokratin och den kapitalistiska staten, tills den tillslut tynade bort i intet av inre motsättningar. Kilander analyserar närmandet dock som en sann ideologisk skapare med att det var Socialdemokratin och den borgerliga staten som närmade sig DFFG.